Copiese la portada

76

M. S. 4.º perg.º con ~~78~~ hojas foliadas menos la portada completo algo manchado ~~[illegible]~~ por la humedad.

R.— de actibus humanis.

Controversia Theologica moralis de actibus humanis, sed præsertim de eorum moralitate

ad 1a. 2e. D. Thome
3 [illegible]
a q. 6. sed
præsertim a questione 18 ad 21

A

R. Admodum P.e D. Didaco de Florindas
in Societatis Jesu Granatensi Collegio
D. Paulo sacro cathedræ
Moralis meritissimo
moderatore

Die 17 mensis Septembris anni Domini
1695

Tractatus I, de actibus humanis in communi.

1 Multa hic cum D. Tho. agere Theologi solent de voluntate, et ejus obto: de voluntario, involuntario, et libero arbitrio, de modo procedendi circa finem, et media; caeterum, quia haec potius ad Phys. spectant, et de ipsis in libris de anima tractatur; ideo brevissima de voluntario praefacta notitia totam controversiam intertexere decrevi de actuum humanorum moralitate, bonitate et malitia, merito, et demerito, quibus species, aut quasi species actus humani; utpote quae proxime ad theologicum institutum decernunt.

Disp. 1ª Quid sit voluntarium?

C. 1. Voluntarii explicatio et divisio.

2 Voluntarium non idem est atque naturale; etenim naturale nihil aliud est nisi id, quod est juxta inclinationem rei: ita descensus lapidis ad centrum dicitur lapidi naturalis, non vero dicitur illi voluntarius. Voluntarium ergo appellatur operatio, seu actus vitalis modo procedens a potentia volitiva, seu appetitiva: ac propterea ita voluntarium definitur: operatio a potentia appetitiva media cognitione procedens: ex qua definitione constat, actum etiam vitalem non procedentem ex praevia cognitione obiecti, voluntarium non esse. Constat propterea, voluntarias esse operationes vitales non solum nostrae voluntatis, sed etiam brutorum, quae ab eorum appetitu proveniunt praevia cognitione saltem materiali obiecti.

3 Aliter voluntarium definit Aristoteles 3° Ethicorum c. 1. cujus principium est in agente sciente singula in quibus est actus: quod idem est ac dicere actum voluntarium esse illum, qui provenit ab ipso cognoscente non solum obiectum, sed circumstantias desuper se habentes in tali obiecto ducentes ad illud volendum. Contra quam definitionem facit, quod actus voluntatis tendens in obiectum, cum sola cognitione obiecti sit illius, licet sit non cognoscat reliquas circumstantias, erit utique voluntarius: quod non est de essentia voluntarii.

4 Aliter etiam D. Thomas 1ª 2ae q. 6.ª art. 1° ita voluntarium definit: quod est a principio intrinseco cum cognitione. Contra hanc definitionem est sub contra Aristotelem facit; quod unde inferri videtur quod actus, quibus assentitur [illegible] post cognitionem praemissarum: et indicium habitus post apprehensionem erunt

tus voltarij; sed hoc esse non ipse, cum tam actus quidem sint ly ictus: ly vo voltarij beant esse ly pos appetitivae: quo ad illa. Ad summum possum dicendy erunt eas esse descriptiones, non vero integras definitiones voltarij.

5 Prima voltarij divisio est in voltarium obiectum, formale, et causaly, seu causale. Voltarium obiectivum est ipsum obiectum, ad quod tractu volito, seu ly pos appetitiva. Voltarium formale est operatio illa quae se habet tanquam forma, seu vo formalis, quae potentia denominatur volens. Voltarium causaly, seu causale est id, quod se habet tanquam efficiens proveniens a potentia appetitiva. Ubi noto 1°: denominationem voltarij non obiecti esse illi extrinsecam: ad omnem quae denominatio cognoscibilis est extrinseca parieti: ac proinde voltarium obiectivum non esse proprie voltarium. Noto 2°: voltarium formale et causale idem esse, scilicet ipsam volitionem: et si id non sit univaliter verum in sola asserente ly virtutes distinctas in sola qualitate abstracta, posse quod volitio actu productus poni in Deo, et illum denominare volentem: tunc enim talis volitio erit voltarium causale in Deo, a quo producta est; et erit voltarium formale non Dei, quae denominat volentem.

6 Secunda voltarij divisio est in liberum et naturum: voltarium liberum est, quod ly voltarij se habet, ut potuerit non poni adhuc positis omnibus requisitis. Voltarium naturale, quod ita positum est, ut non potuerit non poni, positis omnibus requisitis. Hoc 2° modo voltarium est ly beatorum quo ly se ipsum amat: et hoc modo voltarium est Patri et Filio processio Spiritus Sancti: et hoc modo voltarium est ly brutorum. P. Tannerus hic disp. 2ª docet, quod distinctum esse ly esse voltarium atque esse spontaneum; ad spontaneitatem enim requiritur cognitio; ad voluntarietatem vero aut sufficere quamvis imperfecta cognitio; atque adeo processionem Spiritus Sancti et ly divinos esse spontaneos: ly vo brutorum potius esse voltarios, sed quaestio est de nomine; et communiter rejecto P. Tannerus; pro eodem habetur voltarium, atque spontaneum.

7 Tertia voltarij divisio in elicitum et imperatum: voltarium elicitum, quod et imperans dicitur ipse, est quod immediate a voluntate procedit: voltarium imperatum est, quod vi et quasi imperio alterius actus voluntatis ponitur, v.g. quod actus charitatis immediate elicitur a voluntate movet et dictat ad ly humilitatis eliciendum, talis actus charitatis dicitur elicitus, et actus humilitatis dicitur imperatus.

8 Quarta voltarij divisio in voltarium in se et voluntarium in causa; voltarium in se est, quod intenditur a potentia: voluntarium in causa est, quod licet non intendatur, praevidetur tamen secuturum

ex alia opere volita ut qui vult ebriari cognoscendo ex sua ebrietate secuturum homicidium, et non intendat tale homicidium dicitur illud voluntarium in causa; ipsa vero ebrietas dicitur voluntaria in se. Unde infertur solos actus voluntatis posse esse voluntarios in se; actus vero aliarum potentiarum, ut intelligere, ambulare &a. et aliquod actus ipsos vel posse esse voluntarios in causa. Voluntarium in se aliis terminis dici solet voluntarium directum, et immediatum; voluntarium vero in causa dici solet voluntarium virtuale, interpretativum et mediatum.

9 Ex dictis facile colligitur quid sit involuntarium et quid involuntarium hic sumitur privative, qua acceptione nihil aliud est, quam id quod voluntarium non est; sed sumitur positive et contrarie, in quo sensu idem est quod coactum seu invitum, erit quod existit contra appetitum [illegible] ut si Petro nolente ut plus in domum suam veniat, nihilominus ille plus veniat, tunc talis adventus erit Petro involuntarius: unde involuntarium dicitur exactur. nolitum, et quid efficacem saltem affective.

C. 2. Difficultas aliqua circa voluntarium.

10 Prima difficultas, utrum voluntarium liberum sit effectus voluntario necessario, vel e contra. Prima sententia docet voluntarium necessarium esse effectum; ita Serra, et Cornejo disp. 1a dub. 3. Secunda sententia docet, effectum esse voluntarium liberum, ita PP. Vazquez, et Salas 1a 2ae sect. 1a. 3a sententia docet utrumque se habere in potentia tanquam excedens, et excessum: ita P. Amicus disp. 3a sect. 1a; quae 3a sententia verior mihi est, et [illegible] eam

11. Probo ad difficultatem, nec voluntarium liberum secundum se neque voluntarium necessarium secundum se esse effectum alio, sed ex circumstantiis resultare tunc hoc effectum illo, tunc aeque [illegible]. Probatur: quia secundum ratio nec voluntarium nullum est majus alio, sed aeque tale [illegible] utrumque dicitur; attenta vero ratione abstractionis, abstrahente ratione omne voluntarium, tunc talis abstractio fiet [illegible] potiore tunc [illegible] tunc aeque [illegible] quod se habent tanquam excedens et excessum. Probatur [illegible] quia amor beatus voluntarius est necessarius, et tamen secundum rationem abstracti quod effectus est quam [illegible] amoris liberi [illegible]: et amor liberi [illegible] quod effectus est, quam [illegible] brutum appetit cibum

go est, q. sic voe voltarij nullus tus affec̃or sit alio, q. radicq diffralis poest tunc hoc, tunc illud ee affectus; si aut, q. vbltarium affectus obligat, q. magis voltariu e, tale magis libery a coactioe. hoc etiam pvenit ex circunstãs; scilt ex eo q. magis libera sit fac. appetiua a metu, ignorantiâ &c.

12 2a difficultas Vtrum dari possit tus voltis, qui sit involtarius? Dico 1o posse dari tus voltis obtiue involtarius, id est q. sit obtu involtarius alterius ty voltis reflexi supra ipsum. Probr: qr plerumq voltas het aliquos ty tristitiae et metus, quos repellere tendit, quin possit; sed tales ty, quos repellere tendit voltas, st obtum ipsi involtarium: go dari poss tus voltis, qui sint obtiue quid involtarium.

13 Dico 2o n ee pole ty voltis fr, aut caalter involuntariu. Probr: qr tas voltis semp est vo fralis q. voltas tendit in obtu suu, q e obtu cognitu, seu media cognoe, semperque est effus pveniens a volte; sed hoc e ee fr et caalter quid voltariu: go impolis est tus voltis fr aut caalter involtarium. Aduerte taen hanc responsioe. verte here in sa. asserente non posse dari voltiones n cognoscibus, saltem p cognoe materiale obti: si ei pole e voltibus, q nullo modo etiam maler sit cognoscibus, tunc ei tus n erunt voltarij; uerum nec erunt involtarij positiue, sed ty erunt quid nale.

14 3a difficultas: Vtrum concupiscea, metus, et ignoranta faciant vt ty evadant in voltarij; aut saltem mixti ex voluntario, et involuntario. Concupiscea nil aliud est, q. ty appetus sensits circa obtu delectabile, alliciens, et trahens, et si non cognoscens volte ad tale obtum prosequendum: et quia certu est, concupisceq, et si n tollere lbertem, illam minuere, et coenter minuere roe pecci, et roe meriti: et ex hoc capite aliqui dicunt minuere etiam voltariu, et coenter facere, vt ty evadat mixtus ex voltario et involtario. Ita PP. Vazq. et Tan. cum Caiet q. 77 art 6. Alij docent potius augere voltariu, et diminuat libertm. ita S. Thas, et PP. Valentia, et Salas, quos affert et sequitur P. Ovd. Contr 3a puncto 4, que secunda sententia verior mihi est. Probr: q eo magis augetr voltariu, q magis

poa appetiva adheret, tendet, et inclinat in obiectu, sed voe dcupiscee poa appetiva magis adheret &a. go voe dcupiscee magis augetr voltariu.

15 Circa metu vero ex citato Credo, illu minuere voltariu, facere que, ut h evadat mixtus ex voltario et involtario, q evenit qdo quis elligit id, q in aliis circunstiis n elligeret, elligit taen in circunstiis ob vitandum magis malu, aut ssequdu maius bonu vg qdo mercator metu mortis imminentis projicit merces in mare, talis ptectio mertiu ze, seu in aliis circunstiis n elligeretr a mercatore, elligitr taen in iis circunstiis ob vitandu maius malu mortis, et tunc talis ptectio mertiu evadit mixta ex voltario et involtario, ita taen ut dicenda sit absle et simplr voluntaria, et z qd involtaria. Probr: qa absle et simplr illi iuest defio voltarii; e eis opao a poa appetiva media cognitioe pveniens: go absle voltaria dicenda est. Deinde voltas hec supponeus salte inefface in eq ptectionem mertiu zse: go salte z qd involtaria est.

16. Circa ignoraa scire oportet aliq ee ignoraa ants, aliq dcomitante, et aliq subsequente. ignoraa ans est illa, vi cuius aliquid fit, ita taen ut si n daretr talis ignoraa, n fieret: vg pjiciens sagitam putando ee feram occidit hominem, q n pjiceret si cognosceret hominem esse: et hec ignoraa dicitr caa opois, n quiê positive influens, sed tanq removens phibens, id e, removendo notitiam, que opoem impediret, si adesset. De hac ignoraa ants, reo, eq efficere ut h evadat nullo moo voltarius: qa talis occisio hominis nullo moo pcedit media cognioe de tali occisioe; sd de essa voltarii e, q pcedat media aliqua cognioe: go evadit talis occisio nullo moo voltaria.

17 Ignoraa dcmitans est, que taliter se het, ut etiq si caa n daretr, adhuc opao ponenda foret, vg pjiciens sagitam putando esse feram, et occidit inimicum, que si cognosceret, eode moo pjiceret sagitta ad illu interficiendu

et de hac ignorantia dicitur reo eo facere ut tunc non evadat volta-
rius ratione eadem: quia talis occisio inimici non procedit media
cognitione talis obiecti: ergo ut talis obiectum voltarium non est.

17 Ignorantia subsequens, seu concomitans est, quae de genere est in-
volontaria voluntate, et nihilominus nollumus eam deponere; ut si dubitat
quis an ibi fera vel homo sit, et negligens veritatem inquirere proi-
cit sagittam, et hominem interficit; et de hac ignorantia reo eo facere ut
tunc evadat absolute voltarius, et vel quod involuntarius. Probatur: quia per
talem ignorantiam se exponit periculo occidendi hominem, et consequenter cognos-
cit, et vult ipsum periculum, unde saltem indirecte vult illam occisionem
hominis: ergo ea occisio hominis absolute illi voltaria est. Deinde non omnino in-
clinatur in eam occisionem, imo plerumque est contra eius voluntatem: ergo saltem
vel quod illi involuntaria est.

Disputatio 2a De actu humano et morali.

Caput 1. Quid sit actus humanus?

18 Actus humanus ita appellatur ex eo quod sit tunc proprius
et quasi distinctivus in modo operandi hominis a non homine; propterea quae
non dicitur actus humanus, qui praecise voltarius est: quia tunc voltarius communis
est etiam brutis. Nec ita proprius hominis intelligi debet actus humanus, ut
sit illi proprius 4o modo, seu possit ab omni non homine distingui, secundo
est proprius hominis prout homo est entitas realis, et potest ab omni irrationali
distingui: unde idem est actus humanus atque actus proprius entis realis, seu en-
tis rationis et volitivi, consequenter definitio actus humani debet omnino convenire tibi
proprius hominis, sed etiam actibus Dei et Angeli: inde est quod actus humanus super vo-
luntarium nihil aliud addit nisi libertatem, ideo que per hoc complexum
definitur per voltarium liberum.

19 Dices contra hanc definitionem: haec definitio non convenit
tibi ethico, sed tunc ethicus est actus humanus; ergo. Probatur minor: quia ille tunc est humanus
qui est proprius hominis prout homo distinguitur ab irrationali; sed tunc ethicus ita se
habet: ergo est actus humanus. Respondeo minorem: ad probationem distinguo maiorem: ille tunc est humanus qui est
proprius hominis quoad entitatem non moralem: quod est proprius hominis quoad modum operandi dico
moralem. Quod tunc humanus sit proprius hominis intelligitur in operando, id est, quae cuius
eo modo tendit in obiectum, quo non tendit brutum. Cum ergo nunc quod tunc ethicus tendit
in obiectum sit moralis, et brutum etiam moraliter tendat in obiectum, inde est quod tunc ethicus

n̄ sit ppriũ hoĩs q̄ ad omy opandi, ppa sit q̄ ad entate ō nam
talis sus.

20 Ex q̄ doctrina infes posse dari actũ voltariũ, qui n̄ sit actus
humanus, cery n̄ ẽe dari actũ humanũ, qui n̄ sit voltarius. Illaō ẽ dom
aliquos asserentes actũ posse ee liberũ, et tñ involtariũ, seu coactũ.
Pt probi illaō; q̄t eo ipso q̄ actus voltis sit liber, est actus ppe appetitus
tendens in obiectũ media cognoẽ; sed hoc ẽ actũ ee voltariũ: ergo
eo ipso q̄ actus sit liber, est etiã voltarius. Assumptum probatur ex eo
qd involtariũ voe metũ aut ignorantiã xa dicta n. 4.

21 Hic repeti possent fere oẽs distinctiões actus humani, quas de actu
voltario dedimus; scilt in actũ humanũ obiectivũ, formale, et causale; in elicitũ
et imperatũ; in immanentẽ seu directũ, et mediatũ seu indirectũ, et
virtuale. Praeterea dividi pẽt actus humanus in pfectiũ simpliciter, et imperfectũ. Actus humanus
pfectiũ ẽ, qui pcedit cũ deliberatiõe, et advertentia ñ solu circa substantiã
obiecti, sed etiã circa oĩa eius accidentia, et circunstantias: pfectus ẽ qui procedit
plena advertentia, et imperfecta deliberatione circa substantiã obiecti: imperfectus est,
qui pcedit semiplena advertentia, et imperfecta delibere; qualiter ac-
cidere solet in repentinis eventibus, in pueris, et semisopitis.

22 Inquiri hic solet utrum oĩs actus humanus necessario debeat ver-
sari circa finẽ, aut circa media ita ut nullus dari possit qui
circa media aut circa finẽ n̄ versetur. Scotus in 1º dist. 1. q. 3ª
asserere videtur dari posse actũ humanũ qui neq circa finẽ, neq circa me-
dia versetur. Alij communiter theologi cũ D. Thoma hic q. 1º docent nullũ
pẽe dari actũ humanũ, qui n̄ versetur vel circa finẽ vel circa media.
Quod probari pẽt q̄t voltas nullo alio modo versari pẽt circa obiectũ
nisi prosequendo illud propter se, vel propter aliud. Sed si illud prosequitur propter
se in illud tendit tanq̄ in finẽ; si vero illud propter aliud in illud tendit
tanq̄ in mediũ: ergo nullo alio modo pẽt voltas per suos actus humanos
versari circa obiectũ nisi tanq̄ circa finẽ, vel circa mediũ.

23 Dices contra: pẽt aliquis pponi vo boni ut sic abstra-
hens a roe individui, et roe finis circa q̄ bonũ sic abstractum
pẽt actus voltis tendere; sed talis actus voltis necessario versatur circa finẽ
neq circa media: ab utroq enim abstrahit: ergo dari pẽt actus humanus
qui neq circa finẽ, neq circa media versetur. Respondetur utrũq distinguendo
ma: pẽt posse bonũ ita abstractẽ pponi. Sed eo concedo,

24 Ptr dicendo mino qd ad actũ pp: sed talis actus voltatis

neque versatr circa finem possitiue talem, sed mire; naue talem, nomi-
nore. Finis possitiue talis est qui non solum amatr propter se, sed mo-
uet volte ad elligenda media ad suam effecutioem: finis naue talis est
que qui amat propter se nec illud ordinat ad aliud, et talis finis
licet moueat tunc, et nunc ad aliqua media elligenda ad suam effe-
cutioem, hoc tamen supponit effectum, et quia simplici complacentia amatr
abstrahendo ab eius possessione et absentia.

25. Instas: volitio illa boni ut sic abstrahit ab omni volitione, aliquin non erit volitio abstrahens a ratione individui medij, et finis: ergo non potest habere rationem finis, que a volte ametr: contra licet quia voltas non potest tendere, neque amare id a quo illa abstrahit. Distinguo consequens: ergo non potest habere rationem finis in priori ad tale voltis; concedo; in ipso quo tale voltis nego consequentiam. Illa bonitas quod abstrahe attingitur ab illa adhuc non habet rationem finis: at vero tale voltis subsequens amans illud, et non ordinans ad aliud constituit illud in ratione finis saltem naue talis: sicut quod attingitur obiectum a volte non est obiectum amatum; at vero adueniente tali voltis denominatur, et est amatum.

C. 3. Quid sit tum moralis?

26 Hoc nomen morale a more desumptum est: unde idem est tum moralis, atque ad mores pertinens: mos autem frequentiam, seu repetitionem tum videtur significare, cum in plenis sumitur, propter ut ad mores humanos spectat, seu ad frequentiam tum humanorum. tum vero humanorum ad humanos mores spectantes dicuntur qui procedunt ex dictamine rectae rationis, seu ex intellectu sic dictante aliquid hic et nunc esse licitum, aut illicitum, honestum, aut inhonestum &c. Propterea quod tum morales dividi solent quasi in species in bonum et malum, et 3a aliquos in indifferentes, de quibus in suo loco, et ordine agemus.

27 Praesens disputatio est in quo essentialiter consistat moralitas tum humani; seu quid sit illud ratione cuius tum moralis denominatur, scilicet humanus. 1a sententia docet moralitatem tum humani in sola libertate consistere, atque adeo idem sit, et essentialiter esse tum esse liberum, atque esse morale. ac consequenter idem esse humanum atque morale. Ita scilicet Durandus et PP. Salas, Janni et Iovan Ittrov 2 tract 3. disp. 1a. 2a sententia constituit moralitatem tum per ordinem seu rationem ad obiectum quatenus morale. Ita Vasquez

1ª 2æ q. 18 art. 1º 3ª Sa moralis tr. hum. consistit, ordo seu regula
Sed cum recta rōne, seu cum indicio Scie, ita tamen ut supponat libertatem
tanquam Sdiuz, in tanquam essentia moralitatis, ita Montesin, et Loren. disp.
27 S. P. Vazq. et Gaspar. Hurt. 4ª Sa moralis tr. hum. consistit
et in eo regulato cum Scientia, seu ordo ad recta rōe, et etiam libertate
ita P. Arr. tract. 4 Arro. 1ª.

28 Ante nostra resolutione supponendum est, quod obligationi per
ordo ad recta rōe, quae vocari etiam solet Scia, seu indicium dictans
honestum aut inhonestum operis: unde ordo ad recta rōe nihil est aliud
nisi quod tr. posita sub Scia indicio dictante hoc est cumque sit, aut
illicitum, honestum, aut inhonestum ee, possitiua talis tus; atque tus possitiua
sub tali indicio euadet nario, et dsiz, et disiz tali indicio, et cum
que: nos contra hanc ultima sequimur tr. euadet moralis, quia euadet tr.
bonus, et malus, et laude, indignus.

29 Sit contra dolo: tr. moralis consistit in ee talis
et libertate et in ordine ad recta rōe, seu ad dictamen Scie, ita ut cum
que sit sua adequata essentia moralitatis. Probatur 1º, scilicet de libertate: id est
ratio tr. moralis in ee talis, quo posito et sit, et illo non obligatur tr. in ee
moralis; sed posito et sit in illa libertate in tu, non obligatur tus in ee mo
ralis: ergo libertas est essentia tr. moralis in ee talis. Probatur min.: quia
posito et sit in illa libertate in tu, non obligatur ee tr. humana; sed posito et
sit in illa rōe tr. humana non obligatur tr. in ee moralis: ergo posito est
non illa libertate in tu non obligatur tus in ee moralis. Maior constat ex
n. 19 ubi tr. humana, libertate constituimus. Minor etiam constat: quia tr. mo
ralis essentialiter dicitur ee tr. humana.

30 Rebus libertate vero constituere tr. humana in specie, atque
adeo illa constituere tanquam subiectum, salte partiale, eo modo quo partes
constitut specie alius. Sed certum non constituere tanquam [illegible]. Et in specie in
quirimus de forma seu ratione formali moralitatis. Sed contra: quia sic consistit
tanquam subiectum, id est, supposito quod cadit denominatio moralis, et humanae;
sed supposito sic tr. et non supposito libertate cadit denominatio moralis et hum.:
ergo solum tr. et non libertas constituit tanquam subiectum. Probatur min.: quia solum tr.
et non libertas denominatur bonus, aut malus, quae sunt denominationes mora
les et humanae; libertas vero non dicitur bona, et mala a bonitate aut ma
litia operis.

31 Probatur 2ª pars resolutionis, scilicet de ordine ad rectam rationem

seu ad dictaen. conscie; qª praeter libertatem aliquid aliud debet constituere moralitatem; sed hoc ē ordo ad rectam rationem, seu ad dictaen. conscie: ergo. Mai. declaratur: nam probando sequitur. Probatur minor Maior: quia quod distinctis saltem sit, quod actus esse liberum atque esse moralem: ergo praeter libertatem debet constituere moralitatem. Probatur ans: quia saltem sub diversa formalitate debent respici actus liberi, quatenus a Ethica adhuc respiciuntur a theologia morali; sed a Ethica respiciuntur quatenus liberi, et a theologia morali quatenus morales: ergo quod distinctum saltem sit ē actus esse liberum atque esse moralem.

32 Confirmatur: quia stare potest actus liber, qui moralis non sit: ergo quod distinctum ē esse actum moralem, atque esse liberum. Probatur ans: quia ponens libere actum sine ullo ordine dictamine conscie, et sine ulla ordine advertentia quod sit licitus, aut non sit licitus talem actum facere ratione quo se libere determinat ad deambulandum quin advertat nec illi sese offerat deambulationem esse licitam aut non esse licitam; sed sic illi proponatur esse aptam recreationi, et propter solam recreationem ad eam se detret, poneret quidem actum liberum, et non moralem, utpote quod non datur dictaen. conscie ad quod dicat ordinem, seu per quod reguletur: ergo dari potest actus liber, qui moralis non sit.

33 Probatur modo minor principalis syllogismi, scilicet quod ordo ad dictaen. conscie constituat moralitatem: quia moralitas actus multiplicatur et variatur, multiplicato et variato ordine ad dictaen. conscie, nullo alio variato: ergo talis ordo ē constitutivum moralitatis. Consequentia constat: quia per quod multiplicatio, et variatio alicuius, quod quod ē constitutivum rei, non variatur talis res. Probatur ans: quia actus misericordiae ellicitus ex dictamine proponente motivum misericordiae habet solum moralitatem virtutis misericordiae; si autem per dictaen. conscie proponatur motivum religionis et sub ex tali motivo ponatur, talis actus habebit aliam moralitatem virtutis religionis etiam manentibus immutatis omnibus, quae ad solam moralitatem misericordiae concurrebant: ergo moralitas actus multiplicatur et variatur, multiplicato et variato ordine ad dictaen. conscie, nullo allio variato.

34 Ex dictis infertur, actum moralem ita deffiniendum esse actum humanum sub conscie dictamine licitum. Explicatio, et expositio deffinitionis satis ex dictis constat.

C. 3 Argumenta opposita.

35 Opponitur 1º contra tertiam partem deloris: theologia moralis solum respicit nostros actus quatenus morales, et non quatenus liberos, ut nos ipsi diximus n. 31: ergo actus moralis non esse moralis non constituitur per libertatem. Probatur consequentia: quia si actus morales non esse tales per libertatem constituerentur, theologia moralis

illos respiciens quatenus morales, illos respiceret quatenus liberos.

36 Distinguo antecedens quoad 2dam partem: theologia moralis non respicit nostros actus quatenus liberos, et consequenter prout abstrahunt libertatem, concedo antecedens; non respicit nostros, et consequenter contractam et particularem libertatem, nego antecedens. Physica enim respicit in latitudine totius, prout est libertatis; at vero theologia moralis respicit illam libertatis contractam ad species particulares, scilicet ad ordinem et regulas cum dictaminibus conscientiae, respicit ergo libertatem quatenus ordinatam ad rectam rationem. Unde fit ergo theologia moralis in hac acceptione includatur obiectum philosophiae, et tamen se inadequate distinguatur unum obiectum ab alio: ergo sufficit ut theologia moralis dicatur habere diversum obiectum a physica; sicut metaphysica dicitur habere diversum obiectum ab aliis scientiis cum obiectum metaphysicae sit ens abstractum; obiectum vero aliarum scientiarum sit hoc aut illud ens abstractum.

37 Opponitur 2do: si libertas esset constitutiva actus moralis, semper ac dantur actus morales diversae speciei, daretur etiam libertas diversae speciei. Sed hoc ita non est: ergo. Maior constat in quolibet enim etiam generico constitutivo alicuius rei, ut in potentia animali, ergo potentia est diversae speciei in hoc, utpote identificatum cum rationali, atque in equo utpote identificatum cum hinnibili. Minor vero: quia actus ieiunii ut inceptus ex novo mortificationis, et postea ex novo charitatis resultat iam diversae speciei, etiam manente eadem libertate, quae antea erat sine ulla illius mutatione essentiali: ergo non semper ac dantur actus morales diversae speciei, datur libertas diversae speciei.

38 Duplicitur per terminum: 1o ossa mare, nando morem. Ad probationem distinguo antecedens: actus ieiunii inceptus ex novo mortificationis, et postea ex novo charitatis resultat diversae speciei etiam manente eadem libertate physice tali, concedo antecedens; manente eadem libertate virtualiter tali, nego antecedens. Propositio enim illo novo motivo charitatis intelligitur voluntas quasi de novo exerceri amplectendo illud motivum, et ita intelligitur dari nova libertas. 2do reo nando mare. Ad partem de animali et de aliis constitutivis reo dari disparitatem inter constitutiva metaphysica, et physica, seu moralia; constitutiva enim metaphysica utpote identificata, ut animal cum rationali in hoc, et cum hinnibili in equo taliter se habent, ut eo ipso ergo unum potentia sit diversae speciei, et aliud eodem modo debet esse, utpote identificatum cum alio; at vero in constitutivis physicis et moralibus, cum unum constitutivum distinguatur realiter ab alio, per unum constitutivum esse diversae speciei atque aliud, utpote in composito physico in quo manente eadem materia, per mutationem formae diversae speciei resultat compositum diversae speciei, et ita evenit in tu morali, ubi mutatur regulas ad rectam rationem per mutationem motivi.

39 Instas: ergo saltem libertas non constituit ly moralis tanquam forma, sed tanquam subiectum. Probatur conseq.: quia species totius compositi solum potest mutari per mutationem formae; non vero per mutationem subiecti, ut patet in composito physico, ut in composito humano, in quo eadem species hominis manet, etiamsi eadem anima rationalis poneretur in alia materia diversae speciei: ergo. Haec instantia non facit contra nos, ubi dicebatur utique dari nobis libertatem diversae speciei. Adhuc tamen attenta 2a responsione poterat cum pluribus negari nando non mutari speciem per mutationem solius subiecti: plures enim asserunt diversam speciem hominis resultare ex anima cum alia materia diversae speciei, atque sic materiam de se exerceri: Deo esse,

40 Praeterea negando conseq.: ad probationem distinguo ant.: species totius compositi solum potest mutari per mutationem formae adaequatae, concedo ant.; solum potest mutari per mutationem formae etiam inadaequatae, nego ant. Sufficit ergo ut species totius compositi mutetur, quod mutetur forma adaequata, idest, quod tota adaequata forma aliqua ratione non sit eadem atque antea erat, sive hoc fiat aliquid addendo, vel, illi aliquid auferendo: cum ergo forma ly moralis sit coniunctum ex libertate, et ordine ad rectam rationem, per hoc quod iste ordo mutetur addendo nobis nobis, totum illud coniunctum, seu forma adaequata mutata manet.

41 Opponitur 3o contra ly prob. utrum deloquitur: potest dari moralitas quae non habeat ordinem, nec regulationem cum recta ratione: ergo moralitas per talem ordinem non constituitur. Probatur ant.: quia virtutes infusae, ut fides, et charitas sunt virtutes morales; sed moralitas talium virtutum non dicunt ordinem aut regulationem cum recta ratione; non enim procedunt ex dictamine conscientiae: ergo. Distinguo ant.: potest dari moralitas formalis, et passiva, quae non dicat ordinem ad rectam rationem, nego ant.: moralitas effectiva, aut activa, concedo ant.: virtutes infusae denominantur morales, quia elevant voluntatem ad eliciendos ly morales virtutum: ideo quod tales virtutes possunt dici morales effective: at vero ly ipsi actus sunt etiam passive morales, et de hac formali moralitate loquimur in praesenti.

42 Instas: nec ly formales procedentes a virtutibus infusis habent ordinem aut regulationem cum recta ratione: ergo nec moralitas formalis et passiva tunc constituitur per talem ordinem, aut regulationem. Probatur ant.: quia ly supernatales sunt supra omnem rationem; sed quod est supra omnem rationem nequeunt habere regulationem cum recta ratione: ergo nec moralitas formalis constituitur per talem ordinem. Probatur minor: quia si ly supernatales haberent ordinem et regulationem cum recta ratione, illam non excederent, neque supra illam essent utpote cum illa regulati: ergo eo ipso quod sint supra omnem rationem nequeunt habere ordinem

et regulationem cum recta ratione.

43 Nota ans: ad probos distinctio mane: tus supernales et supra omne ratione nale dico mane: sub ex ratione supernale no mane: eadem distinctione excipienda est. Intrinsecus proprio ... supernales elliciendo, dictat et dirigit iudicium supernale, utpote procedens bonis supernale, et motibus supernale: est enim tale iudicium procedens ex prudentia supernali dirigens ad tales actus supernales: actus enim supernalis debet excedere, et esse sub cognitione, seu ratione nale, quae est inferioris ordinis; non vero debet excedere cognitionem supernalem, quae eius ordinis est cum ipso. Unde non nullos defendere actus supernales posse regulari cum cognitione nali, dummodo ad tales actus supernales concurrat prius actibus supernale; neque sequitur tales actus non esse superioris ordinis, sed non sequitur esse inferioris ordinis. Ultra aurea regulata per utrumque signum.

Quaestio 3a. Quo modo se habeat gratia moralitas ad actus morales?

C. 1. Utrum gratia moralitas debeat esse actualis?

44 Haec difficultas supponit praecedenti de libertate: solum utrum libertas essentialiter actus moralis debeat esse actualis, an sufficiat libertas potentialis, et virtualis. Libertas potentialis seu in tu 1o est indifferentia potentiae rationis cum habet capacitatem ad eliciendum, et non eliciendum actus. Libertas actualis seu in tu 2o est ipsum exercitium liberum potentiae, ratione cuius talis actus hic, et nunc ponitur in tu 2o, ut potuerit autem non poni, seu est ratione cuius potentia detrahitur in tu 2o ad opus, quod potuerat omittere. Quaestio ergo praesens inquirit, utrum ... ad hoc ..., aut denominetur in tu 2o moralis sufficiat, quod voluntas habeat potentia ex se in tu 1o indifferentiam, an vero requiratur quod talis libertas exerceatur in tu 2o in eliciendo talis actus.

45 Prima sententia docet sufficere libertatem potentialem, propterea actus evadere moralis et voluntas non hic et nunc illum eliciat dummodo haberet ex se capacitatem ad eliciendum et non eliciendum. Ita Lorca in 1a 2ae disp. 23. 2a sententia docet libertatem essentialiter actus moralis non ... debere esse libertatem actualem. Ita communiter cum Doctore nostro ... hic disput. 1a cum hac 2a sententia.

46 Sit nostra conclusio: actus moralis essentialiter libertate actuali; nec sola potentialis sufficit ... Probatur: quia actus moralis debet esse actualiter liber: ergo non ... dicit libertatem actualem. Consequentia patet: quia liberum actualem eligi nequit sine libertate actuali

sit albi tale necess. illiq. sine albedine tali. Probr. ans: quia tunc moralis imputatur operanti tanquam ipsi laudabile, et vituperabile, sed illa imputari non posset, si non esset talis liber: ergo tunc moralis debet esse talis liber. Probr. maior: quia eatenus imputatur operanti, quatenus talis ponit tunc, quae poterat non ponere; nec enim qui dignus laude reputatur, quia posset ponere tunc laudabilem, sed ponere tunc, quae poterat non ponere est ergo tunc sit talis liber: et enim quatenus talis exerceat operans suae libertatis: ergo.

47 Obicies: quia tunc moralis est operatio talis et in tali talis: ergo dicit libertatem talem. ans. certum videtur: tunc enim idem est atque operatio et operatio dicit etc. Probr. cons: quia entitas talis et in tali talis dicit omnia sua constitutiva talia, et in tali talia, sed libertas est constitutiva tunc moralis: ergo tunc moralis dicit libertatem talem et in tali. Non constat in quolibet composito, atque in composito humano; quia licet talis detur materia et anima, si deficiat unio talis, licet detur potentialis et in tali, non dabitur hoc talis.

48 Obicies 2o ideo libertas ad tunc morale est sed libertas potentialis non datur potior ratio ad hoc ut tribuatur hoc tunc moralis quam carentia tunc moralis: ergo ad hoc ut potius tribuatur illis tunc moralibus, necessaria est libertas talis. Probr. ans: quia ideo libertas est sed potentialis hoc quia potens est ad tunc hunc libere exercendum, atque ad ponendum carentiam talis actus. Sed ideo hoc quia potens est tam ad tunc morale, quam ad eius carentiam non datur potior ratio ad hoc ut illis tribuatur tunc moralis, atque carentia talis tunc: ergo.

49 Dices contra: homicidium in ebrietate perpetratum est moraliter malum, et consequenter tunc moralis; sed in ebrio sed datur libertas potentialis; non enim datur libertas talis: ergo ad tunc moralis sufficit libertas potentialis. Probr. maior: quia si homicidium ab ebrio perpetratum non esset moraliter malum posset quilibet licite talem ebrium movere ad homicidium perpetrandum, sicut potest quilibet licite movere ad tunc alios non malos atque ad occidendum brutum; sed nulli licitum est movere ad tale homicidium. ergo quia homicidium est moraliter malum.

50 Nego maiorem (nisi tale homicidium fuisset ante ebrietatem praevisum, quia tunc haberet libertatem in causa, et consequenter esset ipsi liberum et moraliter malum) Ad probationem nego maiorem: quia ad tunc quibuslibet intrinsece malum, quale est homicidium, nullo modo licet concurrere, etiam ideo non operantis mali et peccatoris non sit: quia et sic non operantis atque non ebrius ex defectu advertentiae illa opera sed moraliter mala sint, at non in operantis

& moventes ad tale opus, cum dicta advertentia, resultat moralitas & peccatum fit.

C. 2. Utrum moralitas sit intra, vel extra actum moralem?

§1 Quaeritur in praesenti utrum forma illa per quam actus evadit, & denominatur moralis sit intra ipsum actum physicum, vel saltem per unionem talis formae cum ipso actu, vel utrum talis forma sit extrinseca actui morali eo modo, quo cognitio est forma extra obiectum cognitum? Ubi notandum est non esse sermonem de actu morali reduplicative ut morali, quia hoc modo dicit essentialiter totam moralitatem, & consequenter tota moralitas est illi intra, sicut cognitio est intra, & essentialis obiecto reduplicative ut cognito: ergo est de actu morali specificative, & ut sic accepto, et consequenter quaeritur est sublatus denominationis moralis.

§2 Prima sententia docet moralitatem esse denominationem adaequate desumptam extrinsecus actui morali, eo modo quo denominatio cogniti est obiecto extra obiectum: ita PP. Vazquez. Gaspar Hurtado disp. 1ª: et quod defendere tenentur, qui per solam libertatem moralitatem constituunt. 2ª sententia docet moralitatem esse adaequate intrinsecam per identitatem ipsi actui morali: ita P. Fran. tract. 1 disp. 1ª. 3ª sententia docet moralitatem esse adaequate intrinsecam per unionem ipsi actui, asserit quae haec sententia esse magis quorundam suppositum: ita Zumel q. 61 art. 6º. 4ª sententia docet moralitatem esse partim intrinsecam et partim extrinsecam actui morali; ita communis nostrorum doctorum quos citat.

§3 Sit nostra decisio: moralitas, seu denominatio moralis est partim intra, et partim extrinseca actui morali. Probatur: quia aliquid constituens denominationem moralem est extrinsecum actui, id est, nec identificatum nec unitum cum illo, & aliquid est intrinsecum actui per identitatem: ergo denominatio moralis est partim intra et partim extrinseca actui morali. Probatur antecedens quoad 1ª partem: quia saltem libertas constituit talem denominationem, ut a nobis dictum n. 30. est quid extrinsecum actui morali: ergo. Probatur antecedens: quia libertas est indifferentia voluntatis, sed haec indifferentia ut potentia identificata cum voluntate est extrinseca actui morali: ergo libertas est extrinseca actui morali. Probatur alio modo idem antecedens quoad 2ª partem: quia regulabilitas actus, seu capacitas, ut possit regulari per rectam rationem est quid identificatum cum ipso actu, sed regulabilitas est quid constituens denominationem moralem: ergo aliquid constituens denominationem moralem est quid intrinsecum per identitatem actui morali.

§4 Item: quia ordo seu regulatio cum recta ratione est relatio transcendentalis saltem fundamentalis, in qua actus moralis se habet tanquam fundamentum, & recta ratio tanquam terminus; sed relatio transcendentalis dicit

essentialiter et fundamentum est: ergo ordo ad rectam rationem dicit essentialiter tum sibi intrinsecum, et rectam rationem sibi extrinsecam. Minor constat ex Logica: in eo enim relatio praedicamentalis a transcendentali distinguitur quod relatio transcendentalis adaequate cum fundamento constituitur, praedicamentalis vero solum fundamentalis constituitur et per fundamentum, et terminum. Probatur major: quia ordo et regulatio actus moralis cum recta ratione nihil aliud est quam conformitas, et difformitas cum recta ratione sed relatio conformis et difformis est relatio praedicamentalis: ergo ordo ad rectam rationem est relatio praedicamentalis. Minor constat: quia relatio conformitatis et difformitatis fiunt ad rationem mensurae, et mensurabilis quae certe sunt praedicamentales: ergo.

55 Infertur 1º: idem dicendum esse de denominatione voluntarii, et actus humani, scilicet talem denominationem esse ipsi extrinsecam, et idem ipsi actui voluntario, et actui humano per se; quia denominatio voluntarii est relatio praedicamentalis ad cognitionem et ad rationem appetitus, et denominatio actus humani etiam est relatio praedicamentalis ad rationem liberam.

56 Infertur 2º: actum moralem per se posse non esse moralem. Probatur: quia quilibet actus liber, et moralis capax est per suam entitatem solum de facto ut neque sit liber, neque sit moralis: ergo. Probatur antecedens: quia idem numero actus per suam entitatem ponitur sine deliberatione, et tunc erit actus naturalis, et consequenter neque liber, neque moralis: deinde adveniente deliberatione, ob cuius defectum erat naturalis, erit liber; et consequenter poterit etiam esse moralis: ergo actus liber et moralis capax est, ut neque sit liber, neque moralis, et contra.

57 Dices contra 1º: actus moralis est adaequate intrinsecus et essentialis ordo ad rectam rationem: ergo denominatio moralis est adaequate intra actum. Probatur antecedens: quia recta ratio est actus intellectus, seu cognitio attingens obiectum; sed actus moralis est adaequate intrinsecus et essentialis ordo ad actum intellectus seu ad cognitionem attingentem obiectum: ergo. Probatur minor: quia quilibet actus voluntatis dicit ordinem seu respectum transcendentalem ad propriam cognitionem obiecti, cum nihil volitum quin praecognitum; sed ordo seu respectus transcendentalis est adaequate intrinsecus, et essentialis actui specificanti talem respectum: ergo actus moralis, qui actus voluntatis est, est intrinsecus et essentialis ordo ad actum intellectus, seu cognitionem attingentem obiectum.

58 Nego antecedens: ad probationem distinguo majorem: recta ratio est actus intellectus: seu cognitio attingens utcumque obiectum, nego majorem: attingens obiectum sub ratione honestatis aut malitiae, concedo majorem. Ad probationem minoris distinguo majorem: quilibet actus voluntatis dicit ordinem, seu respectum transcendentalem

ad cognitionem attingentem utrumque objectum, dato mane: ad cognitionem attingentem objectum tali speciali modo, non mane. Quia tunc voluntas dicit ordinem transcendentalem ad suam cognitionem objecti ipse quatenus talis cognitio proponet objectum volenti, et ita voluntas tendat in objectum cognitum: at vero tunc seu ordo moralitatis est ad determinatam cognitionem proponentem tali speciali modo objectum et licitum, aut illicitum et ita dicit ordinem ad talem cognitionem, tanquam ad regulam cum qua conferri, aut differri et propterea est tantum praedicamentalis: unde ipsemet tunc moralitas quatenus est voluntas dicit ordinem transcendentalem ad cognitionem, et quatenus moralitas est dicit ordinem praedicamentalem ad talem cognitionem.

59 Dices 2°: moralitas bonitatis aut malitiae in actu desumitur ex tendentia in objectum licitum aut illicitum; sed talis tendentia est ad ipsum intrinseca actui morali: ergo. Probatur minor: quia tendentia in suum objectum est relatio transcendentalis: ergo est intrinseca. Respondeo mane: moralitas bonitatis aut malitiae desumitur ex tendentia in objectum licitum aut illicitum in esse rei, non mane: in objectum licitum aut illicitum in esse objecti, seu ut propositum a cognitione, dato mane. Ad probationem minoris distinguo antecedens: tendentia in suum objectum et cum proposito est essentialis, dato antecedens: tendentia in objectum prout est propositum et licitum, vel illicitum, non antecedens: quia tunc sicut dicit relationem transcendentalem ad cognitionem proponentem utrumque objectum, ita etiam dicit relationem transcendentalem ad objectum et cum proposito: et sicut dicit relationem praedicamentalem ad cognitionem prout est proponentem bonitatem aut malitiam, ita dicit relationem praedicamentalem ad objectum prout est propositum et licitum, aut illicitum.

60 Dices 3°: quilibet actus liber est essentialiter et intrinsece liber: ergo talis libertas est intrinseca actui morali. Probatur antecedens: quia quilibet actus liber exigit provenire a potentia essentialiter et intrinsece libera; sed actus exigens provenire a potentia essentialiter et intrinsece libera debet esse essentialiter et intrinsece liber: ergo. Probatur minor: quia actus exigens in causa aliquam perfectionem participat talem perfectionem in se eo modo quo illam habet causa: ergo actus exigens provenire a causa seu potentia intrinsece et essentialiter libera, est intrinsece et essentialiter liber. Consequentia liquet, et antecedens constat: quia eo ipso quod ignis exigat provenire a causa intrinsece et essentialiter calefactiva, ipse ignis productus debet evadere intrinsece et essentialiter calefactivus.

61 Ad antecedens: ad probationem ejus mane, non minorem, ad probationem non antecedens: et quia in ipso tamen libero, qui exigit provenire a potentia habente virtutem productivam sui volentis, quin ipse actus productus debeat habere virtutem seu productivam sui volentis: tamen ergo licet exigat provenire a causa intrinsece libera, non ideo debet evadere intrinsece liber. Ad exemplum ignis, respondeo, non ideo ignis productus evadere intrinsece calefactivus, quia exigat causam intrinsece calefactivam: sed quia ea productio est univoca, et quia

ipsa est natura ignis, ut ipse sit calefactivus. Dices ex hoc argumento dissi-
pulus contra dicto: quia eadem libertas est, quae constituit et denominat potentiam
liberam, atque quae denominat actum liberum; sed per argumentum libertas constituens et
denominans potentiam liberam est intrinseca [illegible] ipsi potentiae: ergo non potest esse intrinseca
dicto [illegible] a potentia. [illegible] illius [illegible] ut actus liber exigat provenire
a potentia intrinsece indicabili et remote libera, non vero a potentia, quae proxime
sit intrinsece libera, etenim in esse proxime liberae constituitur per omnia requisita,
scilicet per cognitionem indifferentem, concursum Dei etc.

Art. 4. Duplex difficultas de possibilitate circa libertatem actuum moralium.

C. 1. Utrum sit possibilis actus essentialiter liber?

62 Praesens difficultas procedit supposito quod libertas de facto sit extrinseca, et consistat ab extra. Utrum vero hoc supposito, sit possibilis saltem de potentia Dei absoluta actus qui ex intrinsecis suis praedicatis liber sit: sub tali suppositione procedit haec nostra difficultas: quia in sententia de facto admittente actum intrinsece et essentialiter liberum non est dubium id esse possibile. Ad quam,

63 Supponendum est 1°: libertatem moralem aliquam esse activam, et aliquam passivam. Libertas activa est, quae recipitur in voluntate, illaque denominat potentiam elicere actum, et eius carentiam: passiva est quae denominat actum liberum, seu libere exercitum: haec libertas eadem de facto est: quia eadem libertas, quae denominat voluntatem active liberam denominat et actum exercite liberum passive: at vero si daretur aliquis actus ex sua natura, et ex suis praedicatis intrinsecis exigens non aliter provenire nisi a voluntate habente libertatem ad ipsum actum, et eius carentiam, seu a potentia indifferenti ad ipsum, et eius oppositum, ita ut hoc exigeret non per aliquod extrinsecum, talis actus erit intrinsece et essentialiter liber, ut pote ex intrinsecis praedicatis exigens esse liberum, et de hoc quaerimus utrum sit possibilis.

64 Supponendum est 2°: difficultatem procedere de actu libero creato; quia de divino certum est esse liberum esse intrinsece et essentialiter, id est habere libertatem sibi [illegible] intrinsecam, cum in Deo omnia sint [illegible], ubi non obstat ratio oppositionis: de creato ergo inquirimus utrum sicut actus liber Dei est intrinsece liber, ita sit possibilis actus creatus intrinsece liber? Quam disputationem apud [illegible] P. Rybad. tractatam invenies disp. 19 de actibus humanis cap. 1° et 2° ubi affirmativam partem defendit, et cum eo sit.

65 Sit [illegible] dicto: non implicat actum creatum

20

liber intrce, et essaltr. Probr: qa ly ex suis intricis ptis exigens pvenire a
volte hente ptq pog ad ipsu eliendu, et sit hente ptq pog ad eliendum
ly dtru erit tus itrce et essaltr liber; sed ly hoc exigens ex suis ptis in-
trinsecis n implat: go n implat tus itrce et essaltr liber. Mar pstat
ex n 64. Probr mir 1o qaue, ex eo q nulla in eo detr dtradictio, q
ex argtory soluoe pstabit.

66. Probr 2o posue eadz mir: qa n implat ly ex
suis ptis intricis resistitiu, seu exigens resistere inclinoi ptq in actu
dtru; sed tus ex suis itricis ptis resistitiu, seu exigens resistere pqm
iclinaoi in ly dtru e ly exigens pvenire a volte pxe potente non
so ad ipsu ly, sed etiq ad eliendu ly dtru: go n implat actu exigens
ex suis itricis ptis pvenire a volte pxe potente ad ipsu et pxe
potente ad ly dtru. Mir pstat: qa exigens resistere inclinationi
exigit ipsu inclinoe cui resistat. Probr mar: qa tus audaty pvt ta-
lis e resistitiu, seu exigens resistere inclinoi sucumbendi tendti,
qui tus lt de so, p aliqd ipsis extrncy dtituants, n apparet rep-
naa in eo q ab itrco et ex nara sua il heant: go potis e tus
ab itrco, et ex nara sua resistitiu, seu exigens resistere inclinoi
in ly oppostu, ac tus victoriae dtra tentatioe carnale ex nara sua
e resistitiu in peccy carnale, qa ly aliter elici n posset nisi a
potentia, que supponatr inclinata et pxe poens ad ly peccaminosu,
et coenter ex tuis ptis exigeret pcedere a volte pxe potente eli-
cere ipsu, et elicere eius dtru, et ita exigeret libere pcedere.

67. Opponitr 1o: si eet potis tus itrce et essaltr liber,
etiq eet potis carea opois itrce et essaltr libera; sed carea opois
itrce et essaltr libere n implat: go et actu. Mar certa videtr
qa si libertas ex roe talis n repugnat ee itrca tui, nulli tui
etiq naaue repugnabit. Probr mir: qa libertas e ptu possibilium;
carea aio opois e qd naty; sed ptu posibu implat ee itrncy pter
tim p itrcy rei naug: go carea opois itrce et essaltr libera im-
plicat. Ar primis pcerat nari mar: qa ex dtra de loco
sequitr, q et repugnet carea opois itrce et essaltr libera pte ex
dtu libere, cu q stat q repugnet ex alio capite, scit ex dtu rei
naue, cui repugnat his oio denomao itrca, que naua n sit li-
bery hoc opto.

68. Preo nando mire: ad ptbos distinguo mar:
libertas actiua e ptu posibu dto mars: libertas pana subdistinguo:
libertas pana de se et ptu posibu dto mars: de potis oio nego:
libertas actiua vt pote ificata cu volte, dtiq le e ptu posibu

et cum haec eadem libertas sit quae de formali denominat actum passive liberum, ideo
libertas etiam passiva de formali est potentia possibilis: unde ulterius fit quod carentia li
bera de formali potest et libera coalescat ex parte nato et possibili; at vero de po
sibili libertas passiva salvatur in eo quod actus ex suis intrinsecis principiis exigat
provenire a potentia proxima potente elicere ipsum actum, et eius oppositum, et haec exi
gentia erit libertas passiva denominans talem actum liberum, et hanc exi
gentiam actus per se habere tam natam seu carentia oppositi: nec eius talis exi
gentia dicit natura esse potentia possibilis, aut nabilis, sed ab utroque abstrahit.

69 Opponentes 2o: implicat actum, qui ex intrinsecis suis principiis exi
gat potestatem proximam ad destructionem suae existentiae, sed talis esset actus intrinsece et essentialiter
liber: ergo implicat. Maior probatur: quia actus intrinsece et essentialiter liber ex suis
principiis exigit in suo principio potestatem proximam non solum ad ipsum, sed etiam ad eius
oppositum; quae potestas ad oppositum esset destructiva suae existentiae, seu est potestas ad
eius carentiam. Probatur maior: quia omnis entitas ex suis intrinsecis principiis potius refu
git potestatem proximam destructionis suae existentiae: ergo implicat actum ex suis intrinsecis principiis exi
gens potestatem proximam destructionis suae existentiae. Probatur antecedens: quia omnis entitas exigit conser
vationem suam, sed entitas exigens conservationem suam refugit potestatem proximam des
tructionis suae existentiae, sed refugit ipsam destructionem suae existentiae: ergo omnis entitas ex suis
principiis refugit potestatem proximam destructionis suae existentiae.

70 Nego maiorem: ad probationem nego antecedens: ad probationem concessa maiore
nego minorem: etiam ergo quod omnis entitas ex suis intrinsecis principiis exigat conservationem
suam, et quod refugiat destructionem ipsam suae existentiae, quod notat P. Rybad dicens
esse entitatem non refugere absolute destructionem sui; sed solum eam refugere eo
modo, quo conservat munerem suae existentiae; sed hoc etiam, non inde sequi
esse entitatem vere natam refugere potestatem proximam seu causam destructionis suae
existentiae; stat enim optime, quod entitas non solum non refugiat, imo quod exigat ex
suis principiis causam in actu 1o potentem illam destruere, quin exigat ipsam sui des
tructionem actualem in actu 2o; quod patet in qualibet creatura, quae ex suis
intrinsecis principiis est exigens et ex vero exigentiis petit causam potentem illam destrue
re, vel saltem non refugit talem causam, et tamen nulla creatura exigit, sed
potius refugit destructionem actualem sui: ita etiam actus liber de formali exigens redu
plicative ut liber exigit in sua causa potestatem proximam ad oppositum, quin exi
gat sui actualem destructionem: non ergo magis absurdum invenitur in eo quod actus
liber de formali hoc habeat reduplicative ut liber, quam quod id habeat ex
suis intrinsecis principiis.

71 Opponitur 3o: si daretur [illegible] utrumque et essaltis liber heret tamen [illegible] essale posse deficere; [illegible] implicat [illegible] ens [illegible] pro essali posse deficere: ergo implicat [illegible] essaltis libet. Major constat quia [illegible] esse liberum e posse esse [illegible] sequenti, et posse deficere et posse poni. Minor probatur: quia si daretur actus liberum pro isto essali posse deficere, sequeretur quod facta hypothesi quod non posset deficere, eo ipso deficeret; sed implicat entitas quae deficiat per hoc quod non possit deficere: ergo implicat talis actus. Major probatur: quia facta hypothesi quod talis [illegible] non possit deficere, tollitur [illegible] essale illius, et eius [illegible] essale talis [illegible] liberum posse non esse, seu posse deficere. Minor etiam constat: quia enim absurdum, quod entitas deficiat, [illegible] hoc quod non possit deficere, et [illegible] bona haec consequentia: haec entitas non potest deficere: ergo deficit.

72 [illegible] majori, [illegible] minorem: ad probationem [illegible] majoris: sequeretur quod facta hypothesi quod non posset deficere eo ipso deficeret, [illegible] de [illegible] ficeret [illegible] majorem: sequeretur quod [illegible] non deficeret [illegible] majorem [illegible] hypothesi quod [illegible] utrumque constitutum [illegible] liberum [illegible] possit deficere est hypothesis illegitima, et implicans in adiecto, et [illegible] ex illa utrumque sequitur, et quod deficiat, et quod non deficiat: supponimus [illegible] quod entitas constituatur [illegible] liberum et [illegible] [illegible] deficiendum, deinde in hypothesi dicitur quod non possit deficere, quod immediate [illegible] destruit ipsum deficiendum [illegible] talis actus. [illegible] ad probandum quod hoc [illegible] bene deficit [illegible] rationale, ita [illegible] arqueret: facta hypothesi quod hoc non sit rationalis, seu facta hypothesi quod hoc sit irrationalis ex talibus hypothesibus utrumque sequeretur, et quod esset hoc, et quod non esset homo. Ita evenit in nostro casu, [illegible] qualitas creata, quatenus essaltis [illegible], et ex [illegible] contingentis habet pro isto essali posse deficere, et idem [illegible] de se libero [illegible] pro libero, qui habet etiam pro isto essali liberum, et deficiendum, et [illegible] utrumque [illegible] idem argumentum [illegible].

C. 7. Utrum causa naturalis possit elevari ad libere operandum?

73 Non est dubium posse contra evenire, scilicet quod causa libera necessario operetur, [illegible] ex defectu alicuius requisiti ex parte [illegible] necessarii ad libere operandum, [illegible] ex [illegible] alicuius impedimenti cogendi et necessitandi [illegible]: Neque dubium est [illegible] se liberum, et naturaliter ab extrinseco operante posse deinde ablato impedimento libere operari. Difficultas [illegible]: utrum causa seu potentia ex natura sua, et ex intrinsecis principiis necessaria in operando posset saltem divinitus elevari ad libere operandum? [illegible] negat id esse possibile; [illegible] [illegible] d. [illegible] 1a sect. 2a et S. Salas. 2a sententia affirmat

id ee posse; ita P. Vincē et P. Arriaga disp. 7. sect. 5.

74 Ante resoluas suppo questione ee de caa seu pōa que q̃ se sit saltē radicalr capax denomonis liberi; q̃d si pōa incapax sit talis denomonis, qualis ē lapis, et xa dmus bruta certū ē n̄ posse etiā de pōa dei absta ee aut denominari libere operans: et patet quia nisi pōa heat virtē saltē inchoatam ad libere operandū, sed pōa n̄ hens virtē saltē incoatā ad Deum videndū nūne elevari poet ad deū videndū, et in hoc sensu nūllis videndi loquī, qui nant potē caus pentis: hoc ita supposito;

75 Sit vltra dico: n̄ implat caā seu pōa ex nara sua nara in operando elevari ad libere operandū. Probr: q̃ n̄ implat caa, seu pōa ideo nessitata ad amandū aliqd objm. qt ex nara sua et ex suis pdtis exigeret cognitione detriandē sine vlla indifra ad amandū tale objm; sd hac pōa elevari posset ad amandū libere illd ide objm: go n̄ implat caa seu pōa ex nara sua nara in operando, que elevetr ad libere operandū. Mar nullā videtr involuere contradictioē in potē talis caæ de pōa dei absta. Probr mīr: qt deus poet elevare talē pōā ad pducendā cognitioē indifrentē talis obti: sd eo ipso talis pōa libere amaret tale objm nel eū illd deficiebat ad amore liberū nisi cognitio indifrens obti: go poet deus elevare talē pōā ad libere amandū objm: Probr maior: qt n̄ ē maior elevao talis pōæ ad eliciendū cognitioē talis obti indifrentē, q elevao pōæ natis ad eliciendū cognitioē supnalē: sd pōa natis elevari poet ad cognitioē supnalē eliciendū, vt pt in tu fidei, et aliis: go et talis pōa ad cognitioē indifrentē.

76 Dīr: q̃ de fto nra voltas ex nara sua et ex intrīcis suis pdtis ē nessitata ad carenū operis supnalis, nec ē nessitata ad habendū carenū tiis fidei supnalis; sd yet elevari ad talē carenū libere habendū: go pōa ex natura sua et ex suis intrīcis pdtis nessitata possit elevari ad libere operandū. Mar constat: q̃ nra voluntas vt pote potentia natis improportiata ad tūs supnales, nessitata ē ad illos n̄ hendos, seu ad illorū carenū. Mīr etiā constat q̃ p habitū supnalē infusum a deo elevatr nra voltas ad libere et onestionē eliciendū tū supnalē fidei et pferer ad hendū illiū carenū.

77 Opponitr 1º: si poa ex nara sua nessitata ad uny extremy fieret libera in orde ad tale extremy; talis poa extraheretr, et ferretr extra suy obty; sd hoc implicat; go q fiat libera. Probr mar dupliciter: 1º qa obty poe nessitate ad uny extremy e solo illd detraty extremy: obty vo poe libere e n solo illd extremy, sd eis ~~[illegible]~~ oppositum seu eius carentia: go si poa ex sua nara nessitata fieret libera, extraheretr, et ferretr extra suy obty. 2º: qa obty poe nare e obty cy detrae; obty vo poe libere e obty cy indifa: go ferretr extra suy obty.

78 Nro mare: ad pbaoe distguo ans: obty poe nare, p st obty poe nare e, solo e obty detraty, cdo ans: p st poa appetiva e, no ans: obty poe appetive, seu totum e oe appetibile, atq adeo talis potentia sive naria, sive libere tendat, dummo tendat in obty appetile, n extrahitr, nec fertr extra suy obty. ad vo qd obty poe nare, p st nara e, sit obty detraty, solo e dicere q poa nara dumo nara maneat, solo se ferri in tale obty detraty: q sit extra: qa dy poa libera nessitatr ad aliqd p st ita nessitata ad illd solo extremy se ferri: quin ideo dicatr extrahi, aut ferri extra suy obty. Ad 2m pbaoe distguo cons: go extraheretr extra suy obty qa ad substa obti, no cons: q ad mody, cdo cons: tendere in obty cy indifa, et tendere cy detrae solo distinguuntr qa ad mody: cotentus hoc n arguit distinctioe in obto qa ad substa ipsius necessaria ad summy q diximus de obto poe p st libere, et p st nare.

79 Opponitr 2º: si poa ex nara sua nessitata fieret libera, mutaretr eis nara, et eet alia entitas, atque antea erat: go implicat q poa nara fiat libera. Probr ans: qa talis poa, si fieret libera aquireret poe et virte, q antea n hebat: go mutaretr eius natura. Probr coa: qa si aquireret poe et virte, q antea n hebat aquireret novy grady intrcy q antea n hebat, sd entitas aquirens novy grady intrcy mutatr in aliqo, mutatr eis in entitate hente novum grady: go.

80 Nro ans: ad pbaoe distguo ans: aquireret poe et virte inchoatam q antea n hebat, no ans: aquireret poe et virte cpletam, seu cpletioe virtis, cdo ans. Ad pbaoe nro mare: qa sola virts inchoata e grady intrcy p ipsis cuicumq poe elevate. Completio vo virtis, seu cpny elevans se ee qd extrncy [illegible], intrncy [illegible] ac [illegible] entitas aquirens talem cpletioe n mutatr qa ad intrnca sua entitate, q patet.

in illa elevato per lumen gloriae ad visionem Dei, quod lumen non est intrinsecum illius per ita, ac proinde ille non mutatur quoad intrinsecam entitatem suam, neque est alia entitas, atque antea erat: ita proinde varia hens vitalis saltem inchoata et suppositum non est ad libere operandum non mutatur quoad entitatem intrinsecam suam per hoc quod acquirit complementum elevans ad libere operandum.

Tract. 2.

De bonitate et malitia actuum moralium.

41 Diximus de moralitate actuum humanorum in genere; restat ut ad species, seu differentias actuum moralium in particulari descendamus, quarum prima et principalis est bonitas, et malitia de qua tanquam formalibus obtinuit, de aliis effectibus liberis et indifferentibus in hoc 2º tractatu agendum nobis erit.

D. 1ª In quo consistat bonitas formalis?

C. 1 Aliorum sententiae impugnantur.

42 Non quaerimus in praesenti de bonitate physica consistente in factorum integritate, quae etiam dicitur bonitas transcendentalis, et est proprietas entis. Quaerimus ergo de bonitate morali. Ante cuius resolutionem supponendum est 1º quid nomine bonitatis et malitiae moralis intelligatur. Nomine ergo bonitatis, aut malitiae moralis intelligimus rationem illam formalem, qua actus tanquam laudabiles, aut vituperabiles sunt, seu qua nostri actus tales evadunt, ut proinde illos dignissimus laude, vel vituperio: ratio illa, qua actus evadit laudabilis est bonitas, et qua evadit vituperabilis est malitia; et alii volunt quod bonitas moralis nihil aliud formaliter sit, quam ipsa laudabilitas. Alii vero volunt bonitatem moralem esse fundamentum, seu radicem laudabilitatis, ita ut laudabilitas sit passio et proprietas bonitatis.

43 Supponendum est 2º actum bonum formaliter esse actum humanum et moralem, et consequenter constitui illis principiis quibus actus humanus et moralis constituimus, scilicet libertate et ordine ad rectam rationem: haec tamen principia constituunt actum bonum generice: quia esse actum humanum et moralem convenit actui bono cum malo, et cum indifferenti, si forte detur. Ideo in praesenti quaerimus de constitutivo actus boni in esse boni, seu de principio ultimo differentiali per quod actus bonus differt ab omni alio

tu n° bono, et quia de sola bonitate dicemus in praesenti: unde facile
patet de malitia dicendum inferri poterit.

44 Supponendum est 2°: aliquid esse bonitatem formalem, et aliquid objectivam: bonitas
objectiva est, quae reperitur in ipso objecto, movetque voluntatem ad sui amo-
rem, et de illa hac vice inquirimus in praesenti; inquiremus autem ad finem
huius tractatus. Bonitas formalis est quae reperitur in ipso actu tendente in objectum,
et ratione cuius actus ipse denominatur bonus.

45 Prima sententia docet bonitatem actus consistere in quadam aggrega-
tione ex debito objecto, debito fine, et debitis circumstantiis; hoc est actum esse bonum
consistere in eo quod talis actus habeat bonum objectum, bonum finem, et bonas circumstantias,
ita ut omnia simul ex his mutuo constituant bonitatem moralem. Pro hac sententia citantur
P. Valentia, et Suarez ... in 2° disp. 4a. et D. Thomas 1a 2ae q. 18. Sed impro-
batur: quia stat optime quod quis velit substantiam objecti boni ut sublevationem mi-
seriae pauperis, quin accordetur circumstantiam, et contra quin tales
circumstantias velit; sed talis actus est simpliciter bonus, quin omnia illa habeat:
ergo in illis omnibus non consistit bonitas moralis. Erit quidem magis bonus actus
ea omnia habens; cum qui ea omnia non habet dum aliquam bonitatem ex illis habeat
bonus simpliciter erit.

46 2a sententia docet bonitatem consistere in conformitate, seu conve-
nientia actus cum natura rationali, ideo quod actus moralis ideo evadit bonus
quia conformis et conveniens est cum rationali, ut rationalis est, seu cum rationali prout
recte et rationabiliter operanti. Ita PP. Conimb., Arriaga, et Oviedo tract. 4° contr.
3a. Sed impugnatur: quia prius est actum esse in se bonum quam esse convenientem in na-
tura. Probatur antecedens: quia non prius quod hic potus sit quam ille conveniens cum rationali,
ut talis, est quia in hoc potus actu aliquid datur quod non datur in alio, ut
cuius talis convenientia et congruitas dicatur; sed hoc nihil aliud esse potest
nisi quod in hoc actu detur bonitas moralis quae non datur in alio:
ergo bonitas moralis est non prius quod actus est conveniens cum rationali, et consequenter
prius est actum esse in se bonum, quam esse convenientem cum rationali.

47 3a sententia docet bonitatem consistere in conformitate actus cum objecto
ut vero bono, ita Cardinal, et Tonet disp. 2a art. 1. et in eam
inclinat ex nostris D. disp. 3a sect. 3a. Sed impugnatur: quia stare potest quod
objectum sit malum, et vere disbonum, et tamen ab aliquo invincibiliter judicetur
bonum, et consequenter quod actus circa tale objectum tendens per affectum bonus esset: ergo
stare potest actum moraliter bonum sine conformitate cum objecto vero bono. Deinde
stare etiam potest quod aliquis hic et nunc alicui prohibeat actum alicuius
virtutis, et quod aliquis habere pro prohibeat actum amoris ipsius Dei; sed in hoc

casu Deq eliens dq offre obto virtuoso, et vti honesto, quale e amor
bei, seu ipse Deq amandq n eliceret dq bonq: go n stat boitas actus
in offrite cq obto vti honesto in ee Dei, sed cq obto vti honesto in ee obti
Dcq obto ft ut offtato tanq vti honesto, q insinuare videtr Exq noster
ft iq hec erit 4ta, q iqe Syronimq.

44 4a sa Docet boitq psistere in offrite dq cq recta roe
seu cq dictamie offcie hic et nunc dictante qd bonq psequendq, aut
qd malq fugiendq sit. Docet igitr hec sa q sit moralitas dq psistit
in orde ad rectq roe abstrahendo ab eo q talis ordo sit ordo offrits,
q disfritis ita boitas quæ spes illq moralise psistit in detrato or-
dine, seu in offrite cq recta roe. Ita Sd. Molina, Vazqz et Sa-
bas tract 1 disp 2a sect 5.

§ 3 Nostra sententia

45 Sit nra declo: boitas salis dq moralis psistit in
offrite cq recta roe, seu cq iudio offcie dictante hic et nunc aliqd tanq bo-
nq psequendq, aut tanq malq fugidq. Probr: qa ipse posita in actu
morali offrite ea resultat dq moralr bonq, et ipse ablata n intelligitr
bonq: go in ea offrite psistit boitas dq moralis. Probr ans: qa ipse posita
in tu morali offrite cq recta roe dictante hic et nunc obtq ut
bonq psegdq, dq ut malq fugidq itligitr dq postq eo moo, quo
recta ratio dictat; sed ipse posito tu eo moo q recta ro dictat
poitr dq moralr bonq, seu poitr boitas moralis in actu, et ipse
ablato, q dq postq sit eo moo, quo recta ro dictat, n poitr actq
sere bonitas in tali tu: go ipse posita offrite cq recta roe ponitr
boitas moralq, et ipse ablata ea offrite n poitr ea bonitas. Mar
pstat: qa offritas cq recta roe psistit in eo q dq sit eo moo, quo
recta ro indicat. Mir etiq pstat: qa dq postq eo moo quo recta
ro dictat ee bonq cq ponere e dignq laude, et coenitr bonq.

46 Psl 1o: qa recta ro, seu dictamen offcie e regula mo-
rum regulans dictans et dirigens ad dq moralr bonos: go
tus moralr bonq in ee talis evadit esaltr bonq p offrite cum
recta roe. Ans pstat ex mam de offcia, neque cq alia re-
gula morq asignari potest nisi dictaen offcie. Probr coa: qa
opus ex directione alicuiq regulæ facta evadit esaltr talis
p offrite cq tali regula, seu quia postea e eo moo q regula praecipit
ft

ideo eius domus bona et ipsa domus evadit; quia est iuxta regulas artis domificatoriae: et ideo imago evadit bona et ipsa imago quia est iuxta regulas artis pictoriae, et propter hanc rationem in logica diximus obiectum formale logicae consistere in conformitate cum regulis: ideo eius evadit recta definitio logicalis, quia est iuxta regulas logicae praecipientes modum conficiendi rectam definitionem: ergo actus moraliter bonus evadit formaliter bonus moraliter per conformitatem cum recta ratione, quae est regula morum.

91 Probatur 2°: quia conformitas cum recta ratione contrahit seu determinat rationem communem actus moralis ad aliquam speciem determinatam moralitatis; sed non ad aliam: ergo ad speciem determinatam bonitatis moralis. Maior constat: quia ratio communis actus moralis solum dicit ordinem ad rectam rationem abstrahendo ab eo quod sit ordo conformitatis vel difformitatis: ordo vero determinatus conformitatis est determinata species moralitatis. Probatur minor: quia per conformitatem cum recta ratione non potest contrahi ratio communis actus moralis ad speciem malitiae, neque ad speciem indifferentiae: ergo non contrahitur ad aliam speciem, nisi ad speciem bonitatis moralis. Minor constat: quia per conformitatem cum recta ratione evadit actus bene moraliter regulatus per regulam morum; quae regulatio in genere morum neque malitia neque indifferentia esse potest.

92 Infertur ex dictis 1°: malitiam formalem actus moralis consistere in difformitate actus cum recta ratione. Probatur eisdem rationibus atque de bonitate: quia per talem difformitatem actus evadit in specie opposita conformitati cum recta ratione, evaditque dignus vituperio: ergo evadit moraliter malus. Verum nota difformitatem constitutivam malitiae non esse quamlibet difformitatem cum recta ratione, sed difformitatem cum recta ratione proponente aliquid tanquam malum fugiendum, seu proponente aliquid obligatorium. Probatur et declaratur: quia difformitas cum iudicio proponente aliquid tanquam bonum quin ad id detur obligatio, ut difformitas cum iudicio proponente ut bonum auditionem sacri die non festo non est sufficiens ad malitiam moralem, erit tamen sufficiens, si esset proponente auditionem obligatoriam sacri die festo: ergo difformitas cum recta ratione constitutiva malitiae non est quaelibet difformitas.

93 Infertur 2°: bonitatem et malitiam moralem esse denominationes partim intrinsecas et partim extrinsecas actui morali, sicut de moralitate diximus n. 54 et sicut de obiecto formali logicae consistente in conformitate cum regulis diximus in logica. Probatur: quia conformitas et difformitas cum recta ratione est relatio transcendentalis saltem fundamentalis: ergo constituitur per ipsum actum tanquam per fundamentum, et per rectam rationem tanquam per terminum, et consequenter quoad partem dicit ipsum actum est quid intrinsecum, et quoad partem dicit rectam rationem est quid extrinsecum.

94 Infertur 3°: quod bonitas moralis et sic sumpta non est bonitas relata sed bonitas absoluta, licet taliter sumpta quid relativum possit dici, et hoc idem dicendum de malitia. Explanatur ter, bonitas seu bonum relativum dicitur aliquid quatenus

conveniens aliqu affert, ita q mihi bonu est, mihi q alig conveniens afferunt, dr bonitas relatua vu mei: in hac sensu bonit morale intrinsece et fr sumpta n ee relativ, cu bene stat quod talis sumpta sit relativa, qa conveniens affert de rali, qs illa efficit, et exornat in linea moralitatis. Probr meo illa: qa actus moraliter bonu n constituitur p convenien cu nra rali, et fr ratur sumpta narro ee beat ordinis ad rali, tanq passio intrinseca et subsecuta ad bonit, ut diximus n. 89: go bonitas intrinseca et fr sumpta n est bonitas relativa, si sit ratur sumpta.

95 Dices 4º: sufficere ad bonit, l malitiam moralem q dictamen conscientiae sit indirectum virtuale, virtualiter proponens bonum, aut malum, nec requiri indirectum formale. Probr: qa si quis heat hanc duplicem premissam: Id e malum et tanq malum fugiendum q prohibitum est, sed mentiri prohibitum est, et si fecerit, heat cognitionem de bonitate illarum, et si expresse n heat hoc indirectum, mentiri malum est, si tamen ponat mendacium bene peccat, et illi tribuitur potest tale mendacium: sed in hoc casu so datur indirectum virtuale inclusum in illis premissis, et in notitia de bonit illarum: go ad malum morale sufficit indirectum virtuale, et consequenter etiam ad bonit.

96 Dices tandem q nos definire beant tam bonum et malum in ee talium: bonum bet definiri: tam moralis conformis recte roi: et malum tam moralis difformis recte roi aliqd obligatorium proponenti.

C. 3. Obiectiones solventur.

97 Obiicies 1º: pt stare tam malum, quin detur difformitas cum recta roe, seu cu indirecto proponente obiectum malum ut fugiendum: go malitia n consistit in ea deformitate, et consequenter nec bonitas in conformitate opposita. Probr ans: sub ignorantia invincibili de malitia obiecti pt actus evadere malus, et peccaminosus; sed talis tam n het difformitatem cu indirecto proponente malum ut fugiendum: go. Probr min: in tali ea ignorans invincibilis n datur obiectum malum ut fugiendum: potius ei datur indirectum ignorans malitiam talis obiecti; sed qdo n datur indirectum proponens obiectum malum ut fugiendum, tam n pt habere difformitatem cu eo indirecto: go actus n habet eam difformitatem.

98 Ro ans: ad prob. dist.o maior: in tali cu ignora invincib.li, q.a nō het dictae ci indio proponente obtu immeate et malu; Dao. saltz meate et malu, no min. Ad prob. distinguenda e maior eo mo. Quando quis het ignora invincib., seu culpab. de malitia obti, n het indiu immeate propons ipsu maliu, q.a ipsbalt ignorat, q.ry het indiu saltz virtule illi proponens periculu amplectendi malu, cui se exponit, et obligos illu vitandi, q.a indiu dicer saltz meate proponere malia obti, q.a si n. dets tunc bu malu, aut peccaiosu n erit.

99 Obiciur 2o: recta ro supponit boite in tibus moralibus: go boitas tui moralis n. consistit in confte cu recta roe. Conseq.a a qu. insit boite morale consiste in id q ipsa boite supponit eq consiste. Solbr ans: recta ro e indiu proponens et reppresentans ipsa boitate obiois, seu bu; so indiu proponens ipsa boite obiois, seu bu supponit boite in obiōe, et in tu: go recta ro supponit boite &a.

100 Ro ans: ad prob dist.o maior: recta ro e indiu proponens et ostans boite obiois et actu, et ig introductu in ipsam operatios et actu, ro: et introducendu Dao maior, et disto min: go indiu proponens et restans boite et ig introductu in bu supponit ipsa boite, Dao: ostans boite et introducendu, subdistinguo: supponit boite in rne, Do: in execuoe, no min. Solutio pt exemplo: regula artis pictoris, praecipiens quomo efformanda sit recta imago respicit ipsam rectitu imaginis, q.a illa respicit et introducendu praeterea efrata imago deinde evadit recta pp confte cu ipsa regula. Ita similr indiu recte rois proponit boite inducendu in actu, et deinde bu evadit bonu, qr illi conformatt.

101 Obiciur 3o: stat optime bu hens confte cu indio proponente obtu et bonu, et tamen q bu amplectens tale obtu sit moraliter malu: go boitas moralis n consistit in ea confte. Probtr ans: etiā si Deus prohibuisset Pro hodie amore ipsius Dei, Pro nihilomi haberet indiu proponens ipsu Deu et bonu, so si eliceret hodie bu amoris Dei confte cu tali indio eliceret bu moralr malu ppter prohibitionem divina: go stat optime bu confs cu indio reppresentante obtu et bonu, et q talis bu sit moralr malu.

102 Ro ans: ad prob dist.o maior: etiā si Deus prohibuisset Pro hodie bu amoris ipsius Dei, poet Pro nihilominus here indiu proponens Deu et bonu in se; Dao. Deu et sibi bonu, et

amplectendus, ut malus. Eo ipso quod sub praeceptis sit amor Dei, dum modo tales praecepti non ignoraret, potius haberet undique illud speciei, ut non amandus sibi, et consequenter sicut amoris Dei etiam, talis erit defectus ille undique, et consequenter malus.

103 Obiicitur 4o: per hoc quod [illegible] conformetur obiecto honesto, et non [illegible], erit bonus moraliter: ergo in conformitate cum obiecto honesto, et non recta ratione consistit bonitas moralis. Probatur ans.: per hoc quod [illegible] conformetur obiecto honesto talis [illegible] est laudabilis, utpote dignus ut vocatur, cui [illegible] dere affectione in obiectum honestum: ergo evadit moraliter bonus. Distinguo ans.: per hoc quod [illegible] conformetur cum obiecto honesto in esse rei, nego: in esse obiecti, [illegible] ans. [illegible] conformitas cum obiecto [illegible] et in esse rei honesto non per se est bonitas, quia tale obiectum per se ignorans indicatur inhonestum et malum, et in talis actus [illegible] tali obiecto honesto in esse rei erit moraliter malus; at ut tale obiectum per ut honestum in esse obiecti, sive per ut moraliter honestum [illegible] undique proponitur obiectum ut honestum, et in conformitate cum tali obiecto consistit bonitas.

104 Obiicitur 5o: veritas formalis consistit in conformitate cum obiecto ut dominus a nostris docetur in logica: ergo similiter bonitas formalis in conformitate cum obiecto debet consistere. Nego cons.; disparitas est: quia obiectum illius [illegible] res ut sunt in se, et consequenter [illegible] tendit in obiectum ut est in se, et in esse rei; at ut obiectum voluntatis et [illegible] libere [illegible] res [illegible] ut [illegible] cognitae [illegible]: unde rectitudo et bonitas huius voluntatis desumenda est ab obiecto non [illegible] est in se, [illegible] ut a cognitione, et [illegible] proponitur undique modo iam dicto.

105 Obiicitur tandem: [illegible] bonum distinguitur specie inter se per diversitatem obiectorum, seu [illegible] ab obiectis suis speciem: ergo in esse talium constituitur per conformitatem cum obiectis: non vero per conformitatem cum recta ratione. Ans. constat: quia ideo actus misericordiae specie distinguitur ab actu religionis, quia respiciunt diversa obiecta moralia [illegible] [illegible]: [illegible] constituens entitatem diversae speciei ab aliud [illegible] [illegible] constituit. Sed ordo et conformitas cum diversis obiectis constituit [illegible] bonos in specie distinctos, quae facit ut illi sint diversae speciei: ergo.

106 Nego cons., ad probationem nego minorem: ad probationem distinguo minorem:

Sed ordo et ossitas ex diversis obtis facit immeate qtij boi sint diversae spei, non: facit meate dco mirg. Diversitas obti movi facit immeate q recta ro sponens talia obta resultet diverse speciei, erg q recta ro seu iudiq sponens moby misericordiae sit diversae spei, ac iudiq sponens moby religionis. Deinde tij volis spo nens iudio spoenti mono misericordiae evadit diversae species, ac tij spoens iudio spoenti moby religionis: unde tij volij immeate respit iudiq recte rois et postrea ab illo spesat, et hoc iudiq recte rois respit ipsy obtq, et immeate ab illo spesat, ye dici q tij volis meate spesert ab obto, et illo meate respiat

C. 4. Utry moralitas adgte dividatr in boite et malig?

107 Aliss tris: utry actus indifferens qui nes bong nes malus moralis sit, dicendus sit actus moralis? si eij tij indifferens moralis sit, n erit adgta divisio tij moralis in bony et maly, nes erit adequata divisio moralitis in boite et malig; sed adgta divisio tij moralis erit in bony maly, et indifferente, et adgta moralitis divisio erit in boite, malig, et indifferens, et quia lit controversy sit potius tij indifferens cum ad psente difficultate supponimus posse et inquirimus, utry talis actus indifferens qui neque bony, nes maly sit moralis, beat dici actus moralis.

108 Notandy prio e: duplex posse tij illigi indifferente q, positive q, naue. Actus indifferens positive dicitr, quem aliquis elicit cu cognitione, et advertentia de illius indifferentia: erg qdo quis cognoscens, et advertens deambulatione ee hic et nunc qd indifferens, nes boite, nes malig hens, ex eo q nes prohibita, nes praecepta sit, eligit deambulationem. Actus naue indifferens dicitr, quem aliquis eligit sine advertentia ad boite, malig, aut indifferens, sed solo cum eligit ob aliq moby indifferens nil aliud cogitans, erg qdo quis eligit deambulatione ob moby recreonis de nulla alia roe cogitans; et hoc 2º moo plures defendunt, et pueros et amentes here tij liberos. Difficultas psens n est de tu naue indifferenti, sed de positive indifferenti: etenim de tu naue indifferenti potius supponitr communitr tanq certy n ee tu moralem, nisi ad summy

philosophice moralis, non vero theogice.

109 Quid autem sit actus theogice et philosophice moralis explicat et bene P. Oviedo tract. 4º controversia 1ª, ubi eum actum theogice moralem appellat, qui speciali modo tendit in deum, quia ergo theogicam dicit, ordo ad deum tale dicitur. Philosophice moralem appellat actum, qui generaliter dicit ordinem ad deum; ac proinde reperiri posse in eo qui nullam dei notitiam habet, immo in eum qui neget dari deum, cum quo bene stat, quod talis actus tractatus est qui illum elicit, quamvis taliter actum elicit, et potuerit illum non elicere.

110 Prima sententia docet actum possibile indifferentem non esse moralem. Ita Curiel, et Montesinos art. 9. 2ª sententia docet utique esse moralem. Ita omnes qui moralem per solam libertatem constituunt, et plures alii cum P. Vazquez disp. 73 c. 43. 3ª sententia docet esse moralem moralitate physica, non vero theogica, ita Oviedo ubi supra.

111 Sit nostra de 1º: actus possibile indifferens est theogice moralis. Probatur: actus moralis, ut ex nostra definitione constat, est actus humanus sub conscientia habitus. Sed actus possibile indifferens talis est: ergo est actus moralis. Probatur minor: quia actus possibile indifferens habetur sub iudicio proponente talem actum neque esse prohibitum, neque esse praeceptum. Sed actus habitus sub tali iudicio est actus habitus sub conscientia: ergo. Maior constat: quia eo ipso quod actus sit indifferens habitus est sub iudicio proponente eum indifferentem, quod idem est ac proponere talem actum neque esse prohibitum neque esse praeceptum. Minor etiam constat, quia nomine conscientiae intelligimus illud iudicium seu dictamen proponens quod hic et nunc est licitum aut illicitum, praeceptum, aut non praeceptum.

112 Quod autem talis actus non solo physice sed theogice moralis sit, vel, saltem possit esse eodem modo atque actus bonus et malus probatur: quia iudicium proponere aliquem actum non esse prohibitum neque praeceptum dictat, seu proponit saltem virtualiter talem actum non esse contra deum, vel, ad minus id potest proponere; sed actus moralis positus sub iudicio aliquo ratione ordinato ad deum est actus non solo physice sed theogice moralis: ergo actus possibile indifferens non solo physice sed theogice moralis est. Dices contra 1º: eo ipso quod actus sit moralis debet esse conformis, vel, difformis rectae rationi seu regulae bonitatis: ergo eo ipso debet esse vel, bonus vel, malus. Consequentia liquet quia ex communi nostra sententia bonitas consistit in conformitate cum recta ratione, et malitia in difformitate. Antecedens probatur, quia posita ex una parte recta ratione, et ex alia tali morali necessario debet resultare, quod talis actus sit ut recta ratio dictat, et ita sit illi difformis: ergo eo ipso quod sit moralis debet esse conformis vel difformis rectae rationi.

113 Dices ans: eo ipso quod sit moralis bet esse desiderius [illegible] obligatorius, nego ans. recte [illegible] obligatorius [illegible] non obligatorius, dato ans. et eadem distinctione excipienda est [illegible]. Non omnis recta ratio proponit bonum sub obligatione amplectendum, et consequenter non omnis recta ratio est obligatoria: dari [illegible] recta ratio proponens [illegible] sub nulla obligatione [illegible] indicium proponens audiendum sacrum die non festo: et ita etiam erit indicium proponens [illegible] [illegible] non malum, et consequenter [illegible] tali indicio [illegible] malum non erit, sed neque mala erit si illi [illegible] fuerit, et eodem modo potest, sive [illegible], sive [illegible] non esse bona.

114 Dices 2°: eo ipso quod [illegible] non sit malum moraliter [illegible] esse licitum sub indicio dictante tale [illegible] esse licitum; sed [illegible] sub indicio dictante [illegible] esse licitum est [illegible] dignus laude; ergo eo ipso quod [illegible] non sit moraliter malum, qualis est [illegible] indifferens, est dignus laude, et consequenter moraliter bonus. Distinguo minorem: sed [illegible] sub indicio dictante [illegible] esse licitum est [illegible] positive dignus laude, nego minorem: est [illegible] negative dignus laude, [illegible] minorem. Per hoc [illegible] quod [illegible] non sit moraliter malum non est positive dignus laude, [illegible] hoc [illegible] non habet positivam aliquam bonitatem, quae sit fundamentum laudabilitatis; erit ergo negative dignus laude, id est non dignus vituperio, atque adeo eodem modo poterit dici quod est negative dignus vituperio, et etiam [illegible] dici quod est negative bonus, et etiam [illegible] dici quod sit negative malus: cum nec positive bonus, nec positive malus.

[illegible] 2ª Utrum detur actus indifferens?

C. 1 Supposita et sententiae.

115 Resolutio capitis praecedentis expostulat, ergo ibi de actu indifferenti [illegible], hic [illegible] resolvamus. Et quidem in praesenti sermo non est de [illegible] negative indifferenti explicato n. 110, sed de [illegible] positive indifferenti, quem moralem esse diximus capite praecedenti. Inquirimus ergo utrum aliquis possit elicere [illegible] indifferentem [illegible] cognitione de eius indifferentia, et consequenter qui nec bonus, nec malus moraliter sit. Ad cuius resolutionem.

116 Supponendum est 1° dari aliqua obiecta [illegible] se, et ex sua natura indifferentia, et consequenter quae ex se nullam refundant bonitatem, aut malitiam in [illegible], nisi aliunde detur praeceptum id praecipiens, aut prohibens, nisi aliunde id amplectatur ob motivum bonum aut malum, ut deambulatio ex se et ex natura sua tale obiectum est ut nullam bonitatem aut malitiam refundat in [illegible] ipsum eligentem. Si tamen aliunde ponatur

preceptum prohibens deambulationem quam tu illa eligens erit bonus, et hic praecep-
tum sit prohibens deambulationem tunc actus erit malus. Similiter si ego eligo
deambulationem ob motivum subveniendi pauperi, erit etiam bonus; si autem
eligam ob motivum furandi erit malus.

117 Supponendum est 2°: actum indifferentem posse intelligi vel quoad speciem vel quoad individuum: actus indifferens quoad speciem erit actus qui attento praecise suo obiecto, et nullo alio attento, nec bonus, nec malus sit. Indifferens quoad individuum erit actus qui attento non solo obiecto, sed etiam attento praecepto, motivo, et aliis circunstantiis, sub quibus debet poni nec bonus, nec malus sit, ergo actus quo quis eligit deambulationem erit indifferens quoad speciem si attento praecise suo tali actus ad deambulationem, et nullo alio attento neque bonus, neque malus sit. Ille actus erit indifferens quoad individuum, si non solo suo obiecto sit indifferens, sed etiam quod nullum detur praeceptum praecipiens quod nullus eliciat talem actum nisi ob motivum aliquod honestum; si autem detur tale praeceptum ponendi motivum honestum tali actui, erit impossibilis actus moralis eligens deambulationem indifferens in individuo, quia eliciens actum eligentem deambulationem vel ponet motivum honestum, et ita actus erit bonus, vel non ponet: et ita faciet contra praeceptum, et consequenter actus erit malus. Unde idem est inquirere utrum sit possibilis actus moralis indifferens, atque inquirere, utrum detur praeceptum ponendi motivum honestum omnibus omnino nostris actibus et operibus.

118 Supponendum est 3°: certum esse apud omnes posse dari per accidens actum moralem indifferentem non solo quoad speciem sed etiam quoad individuum. Probatur ipsa experientia: quia si aliquis haberet iudicium quod actus eligens deambulationem ob recreationem est omnino indifferens, vel, ductus opinione probabili, vel per ignorantiam invincibilem, et ductus hoc iudicio eligeret deambulationem ob recreationem, eliceret actum omnino indifferentem: ergo saltem per accidens, id est ob aliquam iudicii invincibilis potest dari actus indifferens. Antecedens constat: quia in praemissis nulla implicatio apparet in eo quod aliquis habeat illud iudicium, et erroneus directione talis iudicii elicitus nullam aliam bonitatem aut malitiam haberet, sicut quilibet alius actus, nisi quam accipit a tali iudicio: unde cum tale iudicium nullam bonitatem, aut malitiam proponat, neque ille ullam bonitatem aut malitiam habebit.

119 Supponendum est 4°: non inquiri in praesenti de actu indifferenti medio inter meritorium et demeritorium, de quo certum est posse dari saltem in peccatore: quia in peccatore potest dari actus de se

bonus, qui neque meritorius sit vitae eternae, nec indignatus p̄onis, neque de meritorius ac malus non sit: et similiter de tribus naturis virtutis resultas, quod est de tu indifferenti medio inter tum moralem bonum, et tum moralem malum: utrum scilicet dari possit actus possibilis indifferens tam quoad speciem, tum quoad individuum modo explicato.

190 Prima sententia docet non posse dari tum indifferentem neque quoad speciem, neque quoad individuum. Haec sententia tribuitur nostro Cardinali Caraccio-lo. 2a sententia docet non posse dari tum indifferentem quoad speciem, posse tamen quoad individuum. Haec sententia tribuitur Scoto in 2o dist. 7. 3a sententia docet posse dari tum indifferentem quoad speciem, non vero quoad individuum. Ita Caiet. Conet. et communiter Thomistae afferentes D. Thom. 1a 2ae q. 18. et q. 2a de malo. Ita etiam PP. Bellar. Van. Vannerius, Compton afferentes Ex. nostrum Th. secet. 3. 4a sententia posse dari tum indifferentem tam quoad speciem, tum quoad individuum defendit. Ita P. Bonav. in 2. dist. 41. Gabriel, Almeida, et PP. Vasquez, Fagn. Hurtado Arriaga et Oviedo Contro. 7. punct. 5o.

C. 2. Duplex nostra Conclusio.

191 Sit 1a nostra Conclusio: dari potest tum indifferens quoad speciem. Probatur: quia tum cuius obiectum secundum se attentum nullam refundit bonitatem aut malitiam in ipsum actum, est tum indifferens quoad speciem; sed potest esse tum cuius obiectum secundum se attentum nullam refundat bonitatem aut malitiam in ipsum actum: ergo potest esse tum indifferens quoad speciem. Maior constat ex num. 190. Probatur minor: quia deambulare, manus fabricare et alia similia secundum se nullam bonitatem aut malitiam refundentia in actus tendentes circa ipsa: ergo potest esse tum cuius obiectum secundum se attentum nullam refundat bonitatem, aut malitiam in ipsum. Probatur ans: quia deambulare, et manus fabricare secundum se est ex natura sua non est quod intrinsece malum, sicut est mendacium, neque quod intrinsece bonum, sicut est cultus Dei; sed id quod secundum se et ex natura sua non est intrinsece malum, aut bonum non potest efficere secundum se attentum refundere bonitatem aut malitiam in obiectos tuos; nam eius potest secundum se refundere id, quod secundum se non habet: ergo.

192 Dices: quia deambulare potest absolute praecipi a Deo, et a superiore et ita tum eligens deambulationem erit bonus, et similiter potest absolute prohiberi, et ita tum eligens deambulationem erit malus: ergo attente ipse hoc obiecto scilicet ambulare nulla datur bonitas aut malitia in tu eligente deambulationem.

Probr coa: q. si ipse attento obto de se actus resultaret malus, talis tunc nunc posset percipi, id eius q. de se malus e. percipi a. pe, et ideo men datio pro a. pe. similiter si de se bonus e. cognosci a. pe. Et confirmatur ex Aug. contra ... lib. 2 de serm. Domini in monte cap. 18. Sunt quaedam facta media, quae poss. bono et malo animo fieri.

193 Sit 2a et propria dclo: dari pe actus indifferens q. ad individuum. Probr 1o ex D. Hyer. Epist. 89 ubi sic ait: bonum e. continentia, malum est luxuria inter utrumque indifferens ambulare, gerere alui, stercora capitis naribus purgamenta proiicere, sputis reumata iacere, hoc nec bonum nec malum est: sive enim feceris, sive non feceris, nec iustitiam habebis nec iniustitiam: ergo sunt aliqui actus, quos si quis fecerit, nec boni nec mali erunt. Probr coa. ex illis verbis, sive feceris, sive non feceris, ibi dantur actus, qui si facti fuerint, nec boni, nec mali erunt, sunt actus indifferentes in individuo: actus eius ita facti sunt actus in individuo: ergo dantur actus indifferentes in individuo. Plura alia testimonia SS. PP. videri poss. apud D. Vazq. hic disp. 52.

194 Probr 2o rone, actus q. quis velet fricare manus ob depellendum frigus e. actus indifferens q. ad suam attento ipse hoc monio depellendi frigus: ergo si hic et nunc talis actus eliciatur a voste, quin voluntas aliquid aliud intendat, talis actus erit in exercitio, et in individuo indifferens. Coa. pt. q. talis actus poss. in individuo ex illo solo monio non habebit unde ... nec illi unde proveniat bonitas, aut malitia cum in exercitio nihil aliud ponatur nisi q. determinati ad speciem. Ans etiam constat: q. nulla e. inflatio in eo q. voluntas affective tendat in aliquod obiectum sub ista illius, nihil attento ad alias circumstantias.

195 Habebis tales actus resultare in tu 2o malum et in individuo: q. dati praeceptum apponendi omnibus nostris operibus modum, et finem honestum, q. praeceptum fundatur in ipsa natura entis rationalis, ut ita ens rationale operetur ut rationale, et non ut bruta operantia. Hoc e. totum fundamentum oppositae sententiae, ex cuius impugnatione fere pendet tota probatio nostrae conclusionis ut notavimus n. 190. Ac circa sal impugnando praedictam responsionem.

196 Probr 2o contra dclo: q. ideo teneretur homo ponere finem honestum omnibus suis operationibus: q. teneretur operari ut rationalis et differenter a brutis operantibus, sed ex hoc titulo ea obligatio non datur: ergo.

Probr min: qª ex hoc titulo solum sequitr hoc teneri n opari contra finē honesti, et efferre finē honesti bono, utili, et delectabili in decurrea utrāque: go ex hoc titulo n teneti varie apponere finē honestum.
Probr ans: qª hoc ipso, q hoc nunq operi contra finē honesti, et q semp efferat finē honesti utili, et delectabili in decurrea utrāque, sufficient differt a modo operandi brutorum, quæ potius efferunt bonū utile et delectabile. Et ostendi ps: qª ipse homo hoc semp operati ex dictamine prudentiæ, operatr et realiter et prudens dictamen, prudens quæ finis potest ee depellere frigus: go fricare manus ob depellendū frigus est opas qua homo opati ut realis.

127 Probr 4º: qª si tale præcepti apponendi finē honesti oibus ntris operibus dareti obligans saltē sub veniali (sub veniali obligans a suis communiter ponitr) sequereti q̄ semp ac aliquis peccat mortaliter, peccaret etiā venialiter ob defectū talis motiui honesti. Deinde sequereti etiam q ille quis ss mara sacramenti pegrite, q manus fricaret ob depellendū frigus, q deambulavit ob recreationē, et sine alia mara poct effectr absolutos impendere, q e contra communē oiū praxim: go tale præceptū non datur.

128 Probr 5º: qª ipe dari ly voluntatis ottens opaos vg auditionē sacri die n festo, qui nec bonū nec malū sit: go e ipe dari ly indifferens etiam in individuo. Cōa pt qª eadē utrique e ro, nec loquimur de pura officiē, sed de actu positivo, q volitas velle offerre. Probr ans: qª ipso offerens audiōē sacri die n festo, n teneti apponere tali officio finē honesti: go. Probr ans: qª si teneretur apponere tali officio finē honesti, sequeretr q si nullus habeat finē honesti quē apponat, tenebitr sub præcepto audire sacra, unde præceptū audiendi saltē n erit sē audiendi sacrum diebus festis qbs ad id ottendū n deti finis honesti, q contra oiū theologiæ: go homo n teneti apponere tali officio finē honesti.

129 Probr tandē: qª ipso, q ly specificationes beat fieri ob motibus honesti, id n ita evenit in ly fuga, qui ly n bet habere finē utili honesti: go poterit ee indifferens in individuo. Probr ans: qª ly fuga vg q̄ q refugiat locū frigidū ppts incommoda ne n bet habere finē honesti: go. Probr ans: n aliter habebit finē honesti ly fuga, nisi quatenus refugit eius contrariū, idē, quatenus refugit obiectum inhonesti a q̄ fugiat: go n bet habere finē honesti.

C. 3. Argumenta contra.

130 Opponitr 1º D. Augustini Epist. 19 ubi sic habet: cavendus

in hac dispu. ne sit ali quedq facta hoy media dicamq inter recte facta et peccata, que neq in recte factis, neq in peccatis numeret. Et iterum lib 2. de pec. merit. et remiss. c. 28. Cui vo dubitat volle nullo modo iustitiam diligendo non modo ee malum sed etiam pessimum. Quibus has et aliis authoritates P. Vasq. plane concedit S. Aug. contra sua statuta adhuc pro opposita stare cum Hieron. ut ex n. 126 constat, ac proinde nil contra authoritate glor. amplectere satis. Id taen n. sufficienter reclamat et merito P. Alfredo, et propterea aliis testimoniis respondendum est.

131 Ad 1. ret. P. Arriaga disp. 21 sect. 4. S. Aug. ibi non ee locutum affirmate, et ex propria mente, sed tamquam sibi argum. obiicientem q paulo post assent. dari facta media inter bonum et malum, q e. x. eius mente constat ex eius authoritate a nobis posita n. 122. Ad 2. ret. P. Arriaga n. 71. S. Aug. ibi constanter dixisse volle nullo modo amante iustitiam ee pessimum; non vo dixisse volitionem aut hi volitis: et quia certum e q volitas nullo modo amans iustitiam, mala, et pessima e, ita e volitas nunquam eliciens aliquem hi bonum, et iustum; at vo volitas, que plures alios hi iustos eliciat poterit alios hi nec bonos, nec malos here, seu nullo modo tendentes, aut amantes posse iustitiam q illis verbis n. nat. Atras solio verae.

132 Opponitur 2. illud Matt. 19: de verbo otioso, quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die iudicii, q quod verbum tamquam malum et peccatosum damnatur verbum otiosum ut constat ex communi sa. Doctrina; sed verbum otiosum nil aliud est nisi verbum locutum sine fine honesto: ergo verbum locutum sine fine honesto malum et peccatosum est, et propter eandem rationem quicumq alius hi n. hens finem honestum. Minor etiam constat ex communi Doctrina, qui per verbum otiosum intelligunt verbum superfluum et sine necessitate prolatum, et constat ex D. Chrysostomo homil. 43 verbum otiosum est, q rei propositae n. convenit, nec habet necessitatis utilitatis.

133 Respondendo minorem: q. potius ex communi Doctrina constat q. verbum otiosum ibi intelligi verbum sine ullo fine omnino, saltem prudente, et sine ulla omnino necessitate; sed propter finem otiosum, et vanum prolatum: et tale non est verbum prolatum ob finem utile, et modum ne ex ad animi recreationem, ad complacendum amicis &c. Et hoc potius

insinuare videtur D. Chrys. qui dicebat dit verbis illis, q nil efficit utilitatis: unde videtur sufficere, q habeat finem utilem, ut dicatur nihil; ut finem honestum non habeat.

134 Opponitur 2°: hoc teneri praecepto naturali operari ut rationalis, sed nisi operatur ex fine honesto non operatur ut rationalis: ergo teneri praecepto naturali operari ex fine honesto. Probatur minor: qui nisi operatur ex fine honesto operabitur ex fine delectabili, aut utili; sed operari ex fine delectabili, aut utili, non est operari ut rationalis: ergo. Maior constat ex communi sententia asserente creaturam rationalem teneri operari ex fine et modo alio. Probatur minor: quia operari ex fine delectabili, aut utili, est operari sicut operantur bruta, bruta enim ex solo fine delectabili, aut utili operantur: ergo non est operari ut rationalis. Et confirmatur: sicut indecens est Principem, aut regem exercere officia rusticorum propria, ita indecens est hominem exercere opera brutorum, qualia sunt operari ex fine delectabili, aut utili, et non ex fine excelentiori, qualis est finis honestus.

135 Ad argumentum dupliciter respondetur, 1° data maiori, negando minorem. Ad probationem distinguo maiorem: nisi operetur ex fine honesto operabitur ex fine delectabili sensibili vel non sensibili, concedo maiorem: ex fine delectabili esse sensibili, nego maiorem. Ad probationem distinguo antecedens: operari ex fine delectabili sensibili est operari sicut bruta, concedo antecedens: ex fine delectabili intellectuali, nego antecedens. Bruta enim operantur ob delectabile sensibile, quale datur in cibo, in somno &c.: at vero homo potest habere delectationem non sensibilem, sed longe excellentiorem, qualis est notitia habita ex lectione librorum, ex Philosophiae studio &c. et talis ... homo poterit hoc operari ut rationalis ob finem delectabilem.

136 Respondeo 2° distinguo maiorem: hoc teneri operari positive ut rationalis, nego maiorem; operari negative, seu privative ut rationalis, concedo maiorem. Et dimissa probatione distinguo minorem; sed operari ex fine delectabili, aut utili non est operari positive ut rationalis, concedo: non est operari negative, seu privative ut rationalis, nego minorem. Hoc teneri operari positive ut rationalis est q teneatur semper elicere operationes proprias hominis eo ipso q operetur. Hoc teneri negative, seu privative operari ut rationalis est q teneatur numquam elicere opera contra naturam rationalem, seu contra finem honestum, et ad hoc quidem tenetur homo; non autem ... sicut autem elicit operationem ob finem delectabilem indifferentem v.g. fricare manus ob levamen &c. et non eliciat operationem propriam hominis ut rationalis in tali 2°, non ideo elicit operationem contra naturam rationalem; sed velut abstrahentem a rationali et irrationali, ab honesto et inhonesto.

137 Haec doctrina fit exemplo; quia quando dicimus quod homo nobilis tenetur operari ut nobilis, non intelligimus quod omnes operationes, quas eliciat, sint propriae huius nobilitatis, sed quod teneatur numquam elicere operationes contra nobilitatem. Similiter dicimus quod religiosus tenetur operari ut religiosus, id est, non facere aliquid indecens religioso. Idem fit ad oppositum quae potius sunt haud contra delos(?): quia licet Rex teneatur habere officia propria regis, plures habere potest, quae non ita sunt propria Regis, ut et ludere et hoc sine indecentia, neque contra decentiam dignitatis regis, quod si aliqua officia rusticorum sint contra decentiam personae regis, id videtur(?), quia erunt contra ipsius dignitatem regis, non posse quia sunt non propria regis ut talis.

138 Opponitur 1o: opus de se licitum, si fiat ex solo fine delectationis redderetur illicitum: ergo quia datur praeceptum operandi ex fine honesto. Probatur antecedens: quia opus coniugii de se honestum, si fiat ob solam delectationem est opus malum, et peccaminosum, ut constat ex propositione damnata ab Innocentio XI: opus coniugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, et defectu veniali. Ergo quia opus de se licitum si fiat ex solo fine delectabili redderetur illicitum. Confirmatur: quia etiam damnata haec, quae est 8a: comedere et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini: quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui: ergo non est licitum appetitum naturalem frui suis actibus: ergo non est licitum operari ob finem proprium appetitus naturalis, sed datur obligatio proferendi(?) finem honestum.

139 Ad argumentum nos ans: ad probationem distinguo consequens: ergo quia non fiat ex solo fine delectabili redderetur illicitum posse ratione finis delectabilis, nego consequens; alio ex capite concedo consequens: opus coniugii non posse quia exercitum ob voluptatem est peccatosum, sed quia qui illud exercet ob solam voluptatem sistendo in ipsa voluptate facit contra ordinem naturae, et matrimonii; quia ratio et matrimonium ordinat voluptatem tamquam medium ad prolem, qui assistit in sola voluptate illum facit finem, et in hac inversione stat malitia, non inde defectu, aut non defectu alterius motivi honesti(?), et potius quia si defectus motivi honesti esset tota ratio malitiae, damnata etiam foret sententia docens licitum esse opus coniugii ob solam sanitatem corporis, qui finis utilis est, non honestus, et tamen haec sententia ibi damnata non est, ut P. Cardenas et alii in expositione huiusmodi propositionis asserunt.

140 Ad confirmationem distinguo consequens: ergo non est licitum appeti-

tam auth, frui omnibus suis actibus; ideo cog: aliquibus, sive cog. Propositio universalis q appetitus potest licite frui omnibus omnino suis actibus vera esse non potest, quia plures actus illius prohibiti sunt, et in hac universalitate damnata est ea propositio, et in ea damnata est sententia asserens licitum esse comedere, et bibere, etiam immoderate in qua fu ni videtur damnatum licitum esse comedere, et bibere ob solam voluptatem dummodo non sit obsit ad facietatem: damnata esse potest, quatenus asserit licitum esse comedere et bibere ob solam voluptatem, tanquam finis voluptatis accunde et se reddat agens malum, ideo quia commedens ob solam voluptatem invertit ordinem naturae habendo tanquam finem ipsam comestionem, quae natura ordinat tanquam medium ad servationem vitae, sed de actu conjugii dicimus.

141 Opponitur tandem: si essent potentiae tales indifferentes esset etiam potentia habitus indifferens ex ipsis genitus; sed implicat habitus indifferens. ergo et actus indifferentes. Probatur minor dupliciter: 1° quia si daretur habitus indifferens ad nullum te determinate inclinaret, quod est contra rationem habitus. 2° ex Aristotele constat quod habitus disponere bene vel male: ergo implicat habitus indifferens. Distinguo majorem: esset potentia habitus indifferens, idem, actus indifferentes, nego idem ad nullum determinate te facultans, nego majorem: quia dispositio patet ad te probationem minoris. Ad te distinguo antecedens: ex Aristotele constat quod habitus disponere bene vel male physice; nego antecedens: moraliter, nego antecedens: omnis quidem habitus disponit ad eliciendos actus cum perfectione vel imperfectione physica; cum veritate, vel cum falsitate etc.

C. 4. Utrum sit potentia actus supernaturalis indifferens?

142 Esse actus indifferentes hucusque potentiae probaverimus speciale hic difficultas id ipsum an de supernalis propter eius majorem excellentiam, et perfectionem. Et quidem in praesenti abstrahendum nobis est a sacrum varietate quae ad constituendos supernaturales: quae alii constituunt per ordinem ad visionem beatam. Alii conformitate cum ordine divino. Alii in propositione excedente vires naturales illius subiecti vel alius res supernalis dicit. Quid quod de hoc sit, in praesenti sit te supernalis ille tamen actus, qui a sola intra voluntate elicitur non posset sine principio supernali, alio elevanti ad eius elicere: et de hoc quaerimus utrum possit esse indifferens eo modo, quo in praemissis diximus a n. 124.

143 Prima sententia docet impossibile esse actum supernaturalem indifferentem tam quoad speciem, quam quoad individuum; ita PP. ex nostris D. Complut. et Barrianus in Select. p. 2a disput. 31, ubi oppositam sententiam improbabilem appellat, sed immerito. 2a sententia docet possibile esse actum indifferentem supernaturalem tam quoad speciem quam quoad individuum. Ita P. Arriaga, Salas et Ripalda de ente supernaturali disp. 69 sect. 2a. Media inter utramque sententiam amplexatus videtur P. Oviedo tract. 4 contr. 1a ubi asserit in hac providentia non posse dari actum indifferentem supernaturalem, id enim non constare de potentia Dei absoluta, secus quaestio.

144 Sit nostra conclusio: actus supernaturalis indifferens, sive quoad speciem, sive quoad individuum dari non potest in hac providentia; potest tamen dari de potentia Dei absoluta. Probatur 1a pars: quia in hac providentia voluntas non potest elicere alios actus supernaturales nisi actus virtutum respicientes propter objecta formalia virtutum: sed actus supernaturales virtutum, respicientes propter objecta formalia virtutum indifferentes esse non possunt: ergo voluntas in hac providentia non potest elicere actum supernaturalem indifferentem. Minor constat quia actus supernaturales virtutum sunt actus virtuosi, et consequenter boni: et ad summum poterunt esse mali extrinsece, quod ex pluribus constat post. Probatur major: quia voluntas in hac providentia solum potest elicere illos actus supernaturales ad quos Deus contulit potentias, seu principia supernaturalia, sed in hac providentia Deus solum confert habitus supernaturales virtutum, seu principia supernaturalia ad actus supernaturales virtutum: ergo voluntas in hac providentia non potest elicere alios actus supernaturales, nisi actus virtutum.

145 Probatur 2a pars conclusionis: quia non implicat in alia providentia de potentia Dei absoluta principium supernaturale, aut saltem auxilium extrinsecum elevans nostram voluntatem ad eliciendum actum supernaturalem indifferentem: ergo potest. Antecedens probatur quia non implicat de potentia Dei absoluta principium supernaturale elevans nostram voluntatem ad eliciendum actum supernaturalem tendentem circa objectum secundum se indifferens; sed talis actus erit indifferens: ergo. Minor constat quia si actus supernaturalis habet objectum secundum se indifferens erit indifferens quoad speciem; deinde si talis actus eliciatur ob illud tantum objectum quin aliquid aliud attendat erit etiam indifferens in actu 2o, et in individuo ut diximus num. 120.

146 Probatur modo minor: quia licet actus supernaturalis debeat necessario tendere circa obiectum supernaturale, sunt optime quod obiectum supernaturale de se sit indifferens, nullam que dicat bonitatem, aut malitiam de genere morum; qualia sunt ea observata, quae extra subiectum existentia considerata sunt, sunt scientia infusa etc. quae obiecta de se nullam dicunt bonitatem, aut malitiam de genere moris, nisi per fectionem aliquam physicam: ergo non implicat actus supernaturalis tendens circa obiectum de se indifferens.

147 Confirmatur: quia non implicat actus supernaturalis tendens circa obiectum naturale, et eodem modo atque tendit actus naturalis, a quo solo distinguitur per maiorem perfectionem, quam efficit physice: ergo non implicat actus supernaturalis tendens circa obiectum naturale indifferens eodem modo atque de actu naturali indifferenti hucusque diximus, et consequenter qui sit indifferens. Probatur antecedens: quia scientia infusa de obiectis naturalibus est quid supernaturale attingens obiecta naturalia eadem, et eodem modo atque scientia acquisita de eisdem obiectis: ergo non implicat actus supernaturalis tendens circa obiectum naturale, et eodem modo ac actus naturalis.

148 Opponitur 1°: Deus est specialis autor, et specialis causa actus supernaturalis, illius que tribuitur, sed Deus non est specialis causa, cui tribuatur, nisi actus bonus: ergo dari non potest actus supernaturalis, qui bonus non sit. Probatur minor: quia perfectio divina petit etiam, quod Deus non sit causa specialis actus mali, et quod illi actus mali tribui non possit, quia sua summam bonitatem macularet; sed vero actus indifferens (consideratus sub physice bonus sit) et si Deo specialiter tribuatur, illum non macularet, neque contra eius summam perfectionem est, sed non est, quod sit specialis causa aliquis consideratis extra subiectum, aut maior licet sine fine, quae actio quod moraliter bonum non est.

149 Opponitur 2°: non minus est perfectio actus voluntatis bonitas, atque est perfectio actus intellectus veritas; sed implicat actus intellectus supernaturalis, qui verus non sit: ergo et actus supernaturalis voluntatis, qui bonus non sit. Confirmatur formaliter non cogit: disparitas est, quia inter veritatem et falsitatem in actu intellectus non datur medium, non datur possibile aliquid quod neque veritatem neque falsitatem habeat: unde si actus supernaturalis non possit habere impossibilem falsitatem, sequitur necessario, quod debeat habere veritatem. At vero inter bonitatem et malitiam datur medium, scilicet indifferentia: unde licet verum sit quod actus voluntatis supernaturalis non possit habere impossibilem malitiam, non sequitur quod debeat habere bonitatem, cum detur alia moralitas, quae

habere potest talis actus, sed indifferentiam.

150 Rogabis: Utrum actus supernaturalis de potentia Dei absoluta, cum sit possit esse indifferens, possit etiam esse moraliter malus? Resp. enim ex 1° et communi, neque de potentia Dei absoluta esse posse actum intrinsece, et ex propria sua moralitate malum, si supernaturalis sit. Probatur: quia actus supernaturalis intrinsece et ex propria moralitate consideratus attribuitur Deo, ut potenti specialiter concurrenti medio principio supernaturali ad talem actum; sed Deus specialiter concurrere non potest ad actus moraliter malos: ergo possibilis non est actus supernaturalis intrinsece, et ex propria moralitate malus. Utrum sit possibilis actus supernaturalis extrinsece, vel actus importantis moraliter malus postea videbimus in 3° nostro tractatu.

D. 3ª

Utrum ad bonitatem moralem sufficiat libertas ad actus equales cum necessitate ad alterum?

C. 1. Nostra negativa sententia

151 Casus presentis disputationis est: constituatur Petrus in talibus circumstantiis, ut necessario debeat elicere alterum e duobus actibus equaliter bonis, vel ex defectu motivorum, aut propter aliud decretum aut efficax necessitetur ad eliciendum actum A, vel actum B equales in bonitate ita tamen, ut maneat liber ad eligendum potius actum A quam actum B, vel, e contra: ceterum ita ut eo ipso quod unum omittat necessario alterum debeat elicere, in hoc casu querimus: Utrum hec libertas ad eliciendum actum A potius quam actum B sit sufficiens ad hoc ut Petrus eliciens actum A, actum moraliter bonum eliciat. Que difficultas eque procedit ad meritum, et demeritum, ad meritum de merito: ubi inquiritur: Utrum similis libertas sufficiat ad rationem meriti?

152 Ubi advertendum est, quod quando dicimus quod libertas sit ad actus equales in bonitate, seu equaliter bonos non debet intelligi quod in ipsis supponatur aliqua bonitas moralis, quia ita supponeretur id de quo est difficultas; sed intelligendum est quod sint actus equales in bonitate equali materiali, et quod si omnia alia requisita haberet esset bonitas moralis, ita ut casus sit, ut

operans invincibiliter iudicet duplex esse equaliter bonum: ergo si aliquis
necessitatus in die festo ad audiendum sacrum iudicet equalis bonitatis
esse audire sacrum huius sacerdotis atque illius, cum utrumque sacrum
audire non possit, et extra si aliquis iudicaret equaliter malum esse inter-
mum relinquere die festo ad audiendum sacrum, atque non relinquere
et ita sacrum non audiat.

153 1a sententia docet ad bonitatem et meritum sufficere libertatem,
ad duplex aut plures actus omnino equales quoad bonitatem etiam
cum necessitate ad alterum ex illis. Ita P. Gaspar Hurtado Gran. Esse-
re 1a parte disp. 18. 2a sententia docet eam libertatem non sufficere. Ita P. Vicente
Hurtado, Lugo, Oviedo, et Ruppal. tom. 2o de ente supernat. disp. 74.

154 Sit extra dubio: libertas ad actus omnino equales
cum necessitate ad alterum neque ad bonitatem moralem, neque ad meritum sufficit.
Probatur 1o. quia homo necessitatus ad unum e duobus actibus equalibus vel habentibus
bonitatem ut 4or quemcumque ex illis eliciat necessario talem actum moralem elicit;
sed actus moralis necessario elicitus non habet bonitatem moralem, imo nec revera mo-
ralis est: ergo talis actus non habet bonitatem moralem. Probatur maior: quia quaecumque
ex illis actibus eliciat, elicit necessario quidquid in illo actu potest inveniri esti-
mabilis et laudabilis: ergo quemcumque eliciat, necessario elicit. Consequentia patet: quia
ad rem bonitas nihil facit quod ad estimabilem et laudabilem, in quo stat mo-
ralitas, non spectat. Probatur antecedens: quia quidquid estimabilis et laudabilis in-
venitur in qualibet ex illis actibus solum est illa bonitas ut 4or. Sed
quaecumque ex illis actibus eliciat elicit necessario bonitatem ut 4or: ergo elicit
necessario quidquid in illis actibus invenitur estimabilis et laudabilis.

155 Hoc explicatur: quia homo necessitatus ad eliciendum unum e duo-
bus actibus habentibus bonitatem ut 4or, ut habeat indifferentiam, quod maneat indifferens
ad hoc, quod illud individuum ponendum, manet tamen necessitas ad ponendam
bonitatem ut 4or: ergo sive ponat hoc, sive illud individuum venit et debere
quod necessario et non libere ponit eiusmodi bonitatem ut 4or; sed actus cuius bonitas
necessario et non libere ponitur non est moraliter bonus, neque dignus
estimabilis et laudabilis, sed non est qualibet actus necessarius: ergo ea li-
bertas non sufficit ad bonitatem moralem.

156 Probatur 2o. quia homo necessitatus ad unum e duobus
actibus equalibus, ut sit liber ad duplex individuum physicum

est nestus ad unicu individuu, seu ad unicu ty morale: go quem cunq ty ex illis eliciat erit sus nanij. Probr coa: q^a. si nestas est ad unicu ty moralr, n e dubiu, tale ty resultare necessariu. Probr ans: q^a. in morali estimaoe sicut una et eade entate reputantr ille entates que sibi equivalentes sunt in orde ad aliquem effu: ita in morali estimaoe pro eade reputantur 100 regales, sive sint ex aurea, sive ex argentea moneta: q^a. in orde ad pretiu pro eade estimantr. Sed duplex actus equalis in bonite sibi equivalet in orde ad pretiu et estimaoe: go hoo nesty ad uny e duoby actiby equaliby nestatus est determinate ad unicu ty morale.

157 Probr 3o: q^a. hoo nestus ad aliquem e duoby actibus equaliby charitatis maet absolute et simpliciter sine liberte ad quelibet ex illis actiby: go. Probr ans: q^a. ex eo defendunt communiter nostri q creatura q ad sue se ipsa determinat, q^a. si q e ad sue se ipsa n determaret maeret sine liberte ad quecunq actu illius speciei, ergo si creatura se ipsa n determaret ad sue amoris quemcunq ty amoris eliceret, illu sine liberte eliceret: go homo nesty ad uny e duoby actiby equaliby charitatis maet sine libertate ad quemlibet.

158 Probr 4o: q^a. hoo nesty ad uny e duobus actibus peccaminosis equaliby in malitia, quemcunq ex illis eliciat, n peccat, nec talis actus evadit moraliter malus: go sibi hoo nestus ad uny e duoby actiby equaliby in bonitate, quemcunq ex illis eliciat, n evadit talis acty moraliter bonus. Coa constat: q^a. eode modo se het libertas in orde ad malu atq in orde ad bonu. Antecedens constat ex communi in materia de conscia, q^a. si ignorans aliquis iudicaret die festo equaliter peccare, sive relinquat infirmum periclitantem ob sacru audiendu, sive n relinquat, et ita sacru n audiat, certe talis hoo sive relinquat sive n relinquat infirmum n peccabit; huius rao q^a. alioquin peccaret ratione malitie

ad quam nestus est: qa nestas est in tali casu ad eandem malitiam in estimatione morali, ut liber sit ad hoc, quamvis illud indiduum physicum.

159 Instes: quod ideo in eo casu possit de necesse ad unum e duobus delictis malis equalibus, quemcunque eligat peccatum non est, quia potest sit ottere hunc numero actum scilicet auditionem sacri quae ad entitatem et per accum illius, illum tamen ottere non pe quae ad moralem, sive quae ad illius malitiam. Ut potest enim si tale auditionem sacri otteret, non pe ottere illam malitiam, quam cognoscit in ipsa auditione sacri, cum cognoscat eandem malitiam esse in alio extremo; sed eodem modo se habet hoc nestus ad unum e duobus tibi bonis equalibus quia et possit ottere hunc numero actum, non pe ottere eius bonitatem, utpote eadem bonitas inveniatur in alio extremo, sive in alio tu in quem narratio incidit, si non ottat.

160 Insti ex dictis sequitur: de locis alterum verte here sive tus equales sint eiusdem sive diversae speciei, dummodo omnibus pensatis equales sint in bonitate. Resp: quia sive eiusdem sive diversae speciei in estimatione morali id met tamquam reputatur, eadem est bonitas in uno atque in altero: ergo.

161 Insti 2o. ad salocis verte requiritur quod tamquam sint omnino ex parte equales, quia si ex aliquo capite, aut ex aliqua circumstantia etiam si accens unus actus sit melior alio, tunc etiam manet libertas sufficiens ad laudabilem moralem. Resp: quia tunc datur libertas sufficiens, ut quis eligat actum meliorem et illum offerat minus bono, cum possit minus bonum eligere; sed offerre et eligere actum meliorem, cum posset minus bonum eligere est dignum laude et estimatione: ergo.

162 Insti 3o: quod si detur libertas ad duplex actum inequale cum neste ad alterum, si minus bonum eligat, talis actus nullius bonitatis, aut meriti erit. Resp: quia hoc nestas ad aliquod bonum eligendum, si eligat minus bonum quod pe, eligit illud bonitatem, quam nullo modo poterat ottere: ergo non datur sufficiens libertas ad bonitatem et meritum talis actus. Resp ans: quia illa minor

bonitas inclusa est saltem virtualiter, et equivalenter in maiori bonitate, quam necessario debebat eligere, si minorem non eligeret: ergo eligit bonitatem, quam nullo modo poterat omittere.

§ 2. Argumenta opposita.

163 Opponitur 1º: eligens turpe A potius quam turpe B equales inter se ad quos sub disiunctione tenebatur, taliter elicit actum A, ut potuerit illum omittere; sed qui taliter ponit turpe A, ut illum possit omittere, illum ponit cum sufficienti libertate ad meritum, et bonitatem moralem: ergo eligens turpe A potius quam B equales inter se cum eligit cum sufficienti libertate ad meritum et libertatem. Maior constat, quia poterat eligere turpe B et ita omittere turpe A. Minor etiam constat: quia nulla alia libertas requiritur in nostris operationibus meritoriis, nisi quod taliter eas ponamus, ut possemus illas omittere.

164 Distinguo maiorem: eligens turpe A potius quam B taliter elicit turpe A ut potuerit illum omittere quoad entitatem physicam illius concedo maiorem: ut potuerit illum omittere quoad moralitatem illius nego maiorem: si enim omitteret turpe A, poneret necessario turpe B, quod ut supponitur, est equalis bonitatis moralis, quae idem atque eiusdem bonitatis moralis saltem equivalenter, unde sive eliciat turpe A, sive eliciat turpe B diversam entitatem physicam eliciet; sed non diversam bonitatem moralem: quia equalis bonitas in morali estimatione est eadem reputatur. Hinc patet disparitas ad id, quod additur de libertate requisita in nostris operationibus meritoriis: quia ut tales sint debemus illas taliter posse omittere ut neque earum bonitatem moralem per alias physicas operationes elicere teneamur.

165 Opponitur 2º: libertas ad eliciendum unum ex duobus actibus equalibus in bonitate, etsi non sit libertas quoad speciem est libertas quoad exercitium; sed ad omnem sufficit ad bonitatem et meritum libertas quoad exercitium: ergo. Maior constat quia illa dicitur libertas quoad exercitium cum cuius potentia non est necessitata ad

operandi in tu 2º. casu per hanc, aut illa opera ponere. Dist.o maior: libertas ad exercendum unum e duobus actibus equalibus e libertas quae ad exercitium inter extrema physica, conc.o maior: inter extrema moralia, nego maior. Solutio constat ex dictis ante, ubi diximus ee unicum extremum morale, cum unica sit moralitas: ad hoc autem ut detur libertas quae ad exercitium in orde ad bonitatem et meritum debet dari duplex extremum morale.

166 Opponitur 3º. libertas ad actus omnino equales est absoluta libertas in ordine ad individuationes talium actuum; sed individuationes talium actuum nil aliud sunt, quam ipsi actus boni: ergo datur absoluta libertas ad tales actus bonos: ergo ex defectu libertatis non deficit eorum bonitas, et meritum. Distinguo maior: libertas ad actus equales e absoluta libertas in ordine ad individuationes physicas talium actuum, conc.o maior: in ordine ad individuationes morales, nego suppositum falsum, quod dentur plures individuationes morales: quia ut constat ex dictis solum datur unum extremum morale, et consequenter unica individuatio moralis.

167 Opponitur 4º. Deus in suis actibus liberis est infinite laudabilis; sed Deus e nescius ad actus omnino equales: ergo eius liberi infinite boni sunt: ergo cum neste ad actus omnino equales stat quod actus evadat laudabilis: ergo etiam evadat moraliter bonus et meritorius. Variae sunt variorum sententiae hunc articulum. 1º. qui admittunt puram offisionem liberam in Deo, rent negando minorem: quia potuit Deus actus ottere, et ideo nescius non est ad actus equales, sed liber ad actus et ad actuum offisionem. 2º. alii concedentes in Deo actus physice inequales, id est, quod unus actus nec physice includat, nec physice excludat offisionem aliorum actuum, sed quod a tali offisione constat, rent negando etiam minorem: quia Deus liber est ad actus inequales non expedito.

168 3º. denique alii nec admittentes puram offisionem neque inequalitatem actuum in Deo, rent distinguendo maior: Deus in suis actibus liberis e infinite laudabilis laudatione gratificationis, conc.o maior. laudatione propria bonitatis moralis, et meritoriae, nego maior.

q. actus liberi Dei, cum soleant trahi in bonis creatis, vel in creandis hoc, vel illis salvandis, cum potuerint neque illos creare, neque illos salvare, inde resultat, quod hoc ex gratitudine reddere debeat Deo gratias: at vero quoad laudabilitatem ipsius actus moralium et meritorum, quasi utrique ipsi actibus eodem modo se habent actus liberi Dei, atque actus creaturis, qui ipsi ipsi sunt gratiae, sed glorificatio ipsius divini.

169 Opponitur 1º: Christus Dominus habuit libertatem sufficientem ad eliciendos actus bonos et meritorios; sed se habuit libertas ad actus omnino aequales in bonitate et merito: ergo libertas ad actus aequales sufficit ad bonitatem et meritum. Maior indubitata est. Probatur minor: quia Christus Dominus se habuit libertatem ad actus ipsos bonos et ipsos meritorios; sed hi ipsi boni, ac ipsi meritorii sunt actus omnino aequales: ergo se habuit libertatem ad actus omnino aequales. Maior constat: quia omnes actus boni et meritorii Christi Domini debent esse infiniti valoris. Minor etiam constat: quia unus ipsius non potest esse maior alio.

170 Multipliciter respondetur, et solet verti hoc argumento, 1º distinguendo minorem: sed se habuit libertatem ad actus omnino aequales cum nesse ad aliquem omnino minorem, sive nesse ad aliquem, ette minorem, et hoc distincta est maior eodem modo. Christus Dominus ex suppositione quod decreti ad actus bonos et meritorios, non posset elicere nisi actus omnino aequales, certum non est nesse concedere, quod teneatur et sit necessitas ad eos bonos et meritorios eliciendos, sed quod possit eos elicere vel omittere, vel quod saltem non teneatur ad eos eliciendos cum hac aut illa circumstantia, cuius circumstantiae positio, aut omissio augeat, vel minuat rationem bonitatis moralis. Contra varias solutiones circa hanc rem de libertate Christi Domini in materia de Incarnatione.

171 Respondetur 2º negando minorem: ad probationem distinguo maiorem: Christus Dominus se habuit libertatem ad actus ipsos bonos et

meritorios de se, et ve obti non marc: ipite bonos et merito rios ve psone dignificantis, ideo marc. Ulterius etiam minus: Dicta ipite boni et meritorii so ve psone actus cro equales ve minus: actus ipite boni et meritorii tam ve psonae q ex alio alio capite actus oio equales, ideo minus (q minorem etiam aliqui negant docentes posse omnium ipiorum ee maius alio) cum actus Xpti dicant a psona infinita, et ex hoc capite n ve ee unus actus maius alio: ceterum q actus parriant etiam bonitate a suo obto, ve ex hoc capite unus actus de melior alio, et here melius obtum, et coeti here marc bonit ab obto, et quia Xpus non fuit nestus ad actus psonae ex obto.

172 Instas: go si Xpus eliciat tm minus pfm omnium actuum bonorum, n eliciet tm moraliter bonum, neque meritorium. Probatur cons: qd ideo quis nestus ad actus bonos et inequales, si eliciat imperfectum quasi et talis actus n evadit bonum, nec meritorium, ut diximus n 165; sed iuxta hanc resptionem Xpus nestus fuit ad actus bonos, et inequales: go si eliciat minus pfm omnium actuum, n eliciet tm bonum nec meritorium. Ro supposito falso q Xptus possit elicere tm minus pfm omnium talium sibi possibilium, saltem cum ostione alio rum pfectorum: q actus boni, quos Xptus dominus potest elicere minus et minus pfi pfiti, neque ad ultimum, seu omnium imperfectissimum deveniri ve, saltem dfinite seu pr ostiones aliorum

Dubium 4.a Utrum dari possit pura ostio moraliter bona et meritoria?

§ 1. Suppossita et sententie

173 Presens dificultas variis in locis a theologis agitari solet, cum in presenti materia, quatenus ad eam spectat inquirere utrum dari possit pura ostio libera, q et a philosophis in libris de anima tractari solet: et quatenus inquirit

utrum possit dari pura omissio peccaminosa. Dum in maria de merito quatenus inquirit utrum dari possit pura omissio meritoria etiam praemii supernaturalis? Sed de omnibus in praesenti nobis expediendum erit.

174 Supponendum est 1.° puram omissionem esse suspensionem ab omni omnino actu, in quo distinguitur ab omissione non pura, nam si quis proposita bonitate obiecti neque eliciat actum amoris neque odii circa tale obiectum, neque actum nolitionis quo neque amorem, neque odium vellet; tunc datur pura omissio amoris circa tale obiectum; si vero eliciat actum odii, aut nolitionis circa tale obiectum, dabitur quidem omissio amoris, caeterum non pura omissio: de hac 2.a non est quaestio, quae sine dubio potest esse bona vel mala, meritoria vel demeritoria; sed de 1.a pura omissione.

175 Supponendum 2.° est posse esse puram omissionem liberam, praescindendo ab eo quod possit vel non possit esse bona, et meritoria, vel mala et demeritoria, ideo hoc in praesenti supponimus, quia communiter a nostris id disputatur in libris de anima, et ibi a nobis pars affirmativa propugnata fuit a numero 467, atque adeo in eo hic immorandum non est.

176 Supponendum est 3.° quod sit ro dubitandum in admittenda possibili pura omissione bona et meritoria, vel mala et demeritoria. Causa enim est, quia idem est rogare utrum pura omissio bona moraliter possit esse, atque rogare utrum pura omissio possit fieri ob motivum bonum et honestum: et idem rogare utrum pura omissio possit esse meritoria praemii supernaturalis? atque rogare utrum pura omissio possit esse supernaturalis: cum autem pura omissio purum nihil sit, videtur non posse fieri ob motivum aliquod, quia id quod nihil est, in obiectum aliquod tendere non potest: tendentia enim in obiectum aliquod positivum importare videtur. Deinde circa supernaturalitatem maior est difficultas, quia purum nihil videtur esse non posse pro supernaturale, tunc.

177 Supponendum est 4.° cum N. R. Thyrso tom 3 disp 1.a sect 4.a non legitime inferri ex eo quod possibilis sit pura omissio libera, quod sit possibilis pura omissio bona et meritoria, vel mala et demeritoria; sed posse vel admitti, etiam si vel non admittatur. Probatur: quia ad hoc ut pura omissio sit bona et meritoria, vel mala et demeritoria debet fieri ob motivum bonum vel malum; sed potest stare pura omissio libera

que neque ob motiv boni l, mali; imo neque obiecti mobum
heat: ergo ex eo q fit ipsis pura affectio n inest q fit ipsis bona et
meritoria, l, mala et demeritoria. Probatur maior: q fit propositum
petro bonitas finita alicuius obiecti, et nil aliud proponatur, servus
liber manet ad amorem l, affectionem amoris de tali obiecto, cum bonitas
finita n cogat ad sui amorem; sed in tali casu si servus heat affectionem
amoris, talis affectio het sine aliquo motivo, cum nil aliud nisi so-
la bonitas obiecti illi proposita sit, que bonitas n potest ee motivum ad af-
fectionem amoris: ergo dari potest affectio sine ullo motivo.

178 In presenti difficultate 1a sententia docet ee impossibile puram
affectionem boni aut mali moraliter, meritorii aut demeritorii. Ita
Maior, Duran. Cajet. et plurimi Thomistae, et ex nostris Vargas, Salas
Chyrosi cum Ex nostro P. lib. 19 de gratia cap. 1. pro ea etiam citatur
D. Thomas 1a 2ae q. 72 art. 9. — 2a sententia docet posse ee puram affectionem
boni aut mali moraliter, impossibile vero meritorii. Ita PP. Ord.
et Arrag.ª pro q etiam citari potest P. Mendoza de providentia dis.
37 sect. 2a ee posse meritorii pro merito n supernatural, sed naturali, ex eo
q ipsa affectio supernaturalis ee n posset.

179 3a sententia docet posse ee puram affectionem n solum boni l, ma-
lam moraliter sed etiam meritoriam pro merito supernatural, et videtur communis
ita P. Ruyal. tom. 1 de ente supernaturali lib. 3 disp. 70 a sect. 1a
q so bis authoritate bis roe erudite probat, ubi pro se afert Angels
Rumel, Lorca, et Herrera disp. 30 cap. 5, et sub P. nomine
plures alios societatis Patres. Pro qua etiam affertur D. Thomas 1a 2ae
q. 6 art 3 et q. 71 art 5.

Cap. 2 Duplex nostra delectio.

180 Sit 1a nostra delectio: possibilis e pura affectio moraliter bo-
na. Probatur: q.a pura affectio potest heri, et procedere ex cognitione motivi
honesti: ergo potest ee moraliter bona. Consequentia constat q ut operatio sit mo-
raliter bona nil aliud requiritur nisi q heat, et procedat ex
motivo honesto, l, ex cognitione motivi honesti. Probatur antecedens: q pura

offio eo ipso q procedat libere a volte tet procedere ex previa
cog. obti: Ergo pe procedere ex cognitione motu honesti. Ans. probat
q^a voltas libere se exercere n. pe circa obtm incognitm. Probr
Con. q^a eo ipso q procedat ex previa cognitione obti n. datr repu
gnantia vtr eo q talis cog tendr ad obtm honestm salte nale
q ad n^m honestm: ergo talis offio pe procedere ex cog motu honesti.
Ymo ad offios pe etiã procedere complacca seu affus inefx circa
obtm honestm, qui affus moveat volte ad offios ex illo motu.

181 Obi 1°: q^a bonus purus offios pe roe talis offio
nis ee dignus laude: ergo talis offio pe ee moralr bona salte
bonitate nali. Con probat: q^a hoc id, q moralr bonu e in exercitio
libero voltis dignu e laude. Probr ans: q^a studius in aliq tenta
tione trahente sed attrahente ad malu, si eliciat purus offios
talis tius mali dignus e laude roe talis offios: ergo. Probr ans: q^a
dignus e laude qui a tentaone provocatus n. vincitr, neq in ma
lum inclinat; sed id evenit p purus offios: ergo. Obi 2°: q^a voltas
pe here purus offios liberu propter fine: ergo e propter motu; coeteri
propter motu honestu salte nale. Probr ans: q^a ea est natura en
tis ronalis, vt semper ac libere se exercet sit, vel salte possit esse
propter fine; sed p purus offios liberu voltas libere se exercet: ergo pe
tale offios here propter fine.

182 Obi 1° posse dari purus offios peccaminosum.
Probr: q^a eo ipso q voltas possit here purus offios ob motum
honestu, pe etiã ob motu turpe, delectabile, et sicut offio potest
procedere ex cognitione proponente obligões attendi illum, pe etiam
procedere ex cog proponente obligões prehendi illu: ergo eo ipso q voltas
possit here offios moralr bonu pe etiã here offios moralr
malu.

183 Obi 2° ee posse purus offios meritoriu salte pre
mii nalis. Probr: q^a offio moralr bona digna e premio sal
tem nali dignati sue correndi, proportij si talis offio eli
ciatr ob motu alicui obsequendi, seu in alicui obsequium:
ergo eo ipso q possit dari offio moralr bona poterit etiã ee meritoria

sibtam gratiae naturalis.

184 Sit 2a dub. possitne pura omissio meritoria principii supernaturalis, et vitae aeternae. Probatur quod pura omissio habens pro obiecto motivum honestum supernaturale: ergo potest esse meritoria principii supernaturalis. Antecedens videtur certissimum et explicatur declaratione: quod non datur maior difficultas in eo quod pura omissio procedat ex cognitione et complacentia circa motivum honestum [super]naturale, atque procedat ex cognitione et complacentia circa motivum supernaturale; supposita elevatione voluntatis: neque datur maior difficultas in eo quod homo constitutus vel aliquo [?] habeat cognitionem et complacentiam circa motivum honestum ad attendendum obiectum peccatis, quam quod habeat cognitionem etiam et complacentiam quam summam bonitatis divinae non offendendi. Probatur coniunctim quod pura omissio habens ex motivo honesto supernaturali habet bonitatem supernaturalem sufficientem ad correspondendum obiecto formaliter supernaturali; sed ideo possit ei correspondere habet, si habeat motivum supernaturale: ergo talis omissio poterit esse meritoria principii supernaturalis.

185. Probatur 2o. quod homo in gravi tentatione constitutus non minus indigeret gratia, seu auxilio supernaturali ad vincendum talem tentationem per actus positivos atque ad illam vincendam per puram omissionem: sed quia ad vincendum talem tentationem per actus positivos requiritur gratia, seu auxilium supernaturale talis actus evadit meritorius principii supernaturalis: ergo propter eandem rationem pura omissio evadet meritoria principii supernaturalis. Maior constat quia in utroque gravis tentationis gratia et auxilium requiritur ad non succumbendum tentationi, quae consequitur eodem modo per actus positivos atque per puram omissionem. Probatur minor: quod victoria tentationis per actus positivos est meritum principii supernaturalis est quia ex parte gratiae, et auxilii infertur conducta talis victoria eius principii supernaturalis, ergo si victoria per puram omissionem id ipsum habet erit etiam meritoria principii supernaturalis. Nec valet dicere non esse impossibile quod aliquo casu vincatur tentatio per puram omissionem ob aliquod motivum naturale atque adeo non requiri gratiam supernaturalem quia id ipsum potest in aliquo casu per actus positivos positionis.

186 Probatur 3o: quod ideo pura omissio non potest esse meritoria principii supernaturalis etiam supposito quod possit esse bona moraliter, quia ipsa non potest esse supernaturalis; sed pura omissio potest esse supernaturalis ea sufficienti supernaturalitate, ut sit et denominetur absque merito supernaturale: ergo pura omissio potest esse meritoria principii supernaturalis. Probatur minor: quia pura omissio potest habere supernaturalitatem eodem modo atque habet libertatem et bonitatem sed ea libertatem et bonitatem habet, ut absque sit

et denominari bona, libera: ergo fieri non debet ut actus sit supernaturalis. Probatur minor: quia sicut quod habet bonitatem est quasi extrinsece ab objecto morali mediante cognitione; et sicut quod habet libertatem est etiam quasi extrinsece a potentia libere se exercente per talem actionem; sed eodem modo potest habere supernaturalitatem quasi extrinsece ab auxilio supernaturali extrinseco, et a motivo supernaturali proposito mediante cognitione procedenti: ergo eodem modo potest habere supernaturalitatem atque habet bonitatem et libertatem.

187 Resolvitur: meritum supernaturale debere esse intrinsece et quoad substantiam supernaturale, alioquin non esset per se et vere sui meritum supernaturale, sed vere alterius; nec sufficere quod sit supernaturale extrinsece et quoad modum; quod autem pura actio intrinsece et quoad substantiam non possit esse supernaturalis constat, quia pura actio cum sit quid pure naturale, neque per unionem neque per entitatem habere potest supernaturalitatem quae quid possibile est.

188 Dices contra 1o: quia pura actio potest dici intrinsece supernaturalis virtualiter, intrinsece et aequivalenter; sed hoc sufficit ad meritum supernaturale, saltem naturale, quale esset pura actio: ergo. Probatur maior: quia ideo pura actio libera debet denominari vitalis virtualiter et intrinsece et aequivalenter tamquam principium vitale, id est, exigens provenire a potentia vitali, seu vitaliter exercente; sed pura actio in circumstantiis quibus dependet a gratia supernaturali, utpote in circumstantiis gravissimae tentationis, taliter se habet, ut non possit provenire nisi a potentia adiuta, elevata per gratiam supernaturalem: ergo potest dici virtualiter et intrinsece, atque aequivalenter supernaturalis, sicut dicitur vitalis: et hoc sufficit meritum supernaturale saltem naturale, sicut illud sufficit ad veritatem tantum saltem naturalem.

189 Contra 2o: quia denominatio meriti supernaturalis non debet cadere super puram actionem per se nude sumptam, sed super puram actionem bonam, et prout est bona; sed pura actio prout est bona involvit ipsam libertatem, cui potest intrinsece convenire supernaturalitas, cum libertas quae possibilibus sit: ergo pura actio prout est bona potest esse intrinsece supernaturalis.

C. 3 Proposita contra Scotistas

190 Opponitur 1o contra Scotistas: implicat velle ponere liberam actionem ex motivo honesto: ergo implicat pura actio moraliter

bera. Probr. ans: q eo ipso q voltas ottat rem prohibitam ob motivum hone-
stum non est pura ommissio: ergo Probr. ans: q eo ipso q voltas ottat aliquid ob
motivum honestum per ipsum exercitium attendit tendit in tale motivum tamquam in fi-
nem, sed eo ipso non est pura ommissio; tendere enim in obiectum tamquam in finem
est illud intendere, et amare; quae autem positivum important: ergo eo ipso q
ottat rem prohibitam ob motivum honestum non est pura ommissio.

191 Neg. ans: ad probationem nego ans: ad probationem distinguo
maiorem: eo ipso q voltas ottat aliquid ob motivum honestum tendit formaliter in ta-
le motivum tamquam in finem, nego maiorem: tendit virtualiter, subdistinguo maiorem: et
in hoc sensu procedendum est q voltas formaliter talem ommissionem tendit, et amat tale
motivum, sed virtualiter et interpretative, et equivalenter, quod idem est ac dicere
q voltas ponens puram ommissionem post propositionem et apprehensionem talis motivi repu-
tatur tamquam si fit et expresse haberet tamquam volitionis circa obiectum prohibitum:
non q fit et expresse haberet tamquam volitionis: sed quia in illis circunstantiis pone-
re ommissionem rei prohibitae equivalet nisi possimus refrequendo rem prohibitam
ob illud motivum sic prohibitum propositum.

192 Opponitur 2do: eo ipso q voltas ponat ommissionem rei prohibitae
ob finem honestum, habet actum, quo efficaciter vult consequi talem finem per ommissionem:
ergo non est pura ommissio. cons. pr.: q actus efficax circa finem non est, nec separatur
cum ommissione pura libera circa eundem finem. Probr. ans: q eo ipso q vo-
luntas ponat ommissionem ob finem ponit intra se medium conducens ad finem
et prosequitur finem; sed voltas ponens in se medium conducens ad finem
et prosequens finem habet actum quo efficaciter vult tale finem: ergo. Confr: q voltas
ponens ommissionem propter conducentiam ipsius ommissionis ad finem honestum habet tamquam pos-
tivum electionis circa talem ommissionem, illam eligens ut medium ad finem;
sed quo dati tamquam positivum volens et eligens ommissionem non est pura ommissio, quia
eius status ommissionis erit tamquam positivum volitionis circa rem prohibitam: ergo si ommissio
fiat ob finem honestum ea non per se est pura ommissio.

193 Ad ambas distinguo ans: eo ipso q voltas ponat
ommissionem ob finem honestum habet actum, quo efficaciter vult formaliter et expresse consequi
talem finem per ommissionem: nego ans: tamquam efficaciter vult virtualiter et equivalenter
subdistinguo ans. Ad probationem distinguo maiorem: eo ipso q voltas ponat ommissionem
propter finem, ponit medium conducens ad finem, ita ut sit prosequens finem

se virtualiter seu moraliter: ita ut sit fere respectu finis, non moraliter. Ipsa electio virtualiter et equivalenter est electio ex fine, id est, equivalet tum positivus quod voluntas velit efficaciter finem, et ex hoc eodem fine dicitur quod voluntas ponit medium respectu finis scilicet virtualiter et equivalenter.

194 Ad confirmationem distinguo maiorem: voluntas ponens actionem respectu conducendi ad finem habentis positibus ineffice electionis circa illum, actio: efficacem: nego. Ad confirmationem quod posset praecedere aliquas actiones ineffi, seu complacentia circa medium praecognitum, quae complacentia aliqualiter, cum non cogat voluntatem ad actiones respectu tale medium quod sit: quae adhuc stante ea actione poterat non poni. Ad vero ipsa actio pe dicitur electio ex virtualiter, virtualiter et interpretative posita respectu illud medium.

195 Opponitur 3°: si pura actio posset esse moraliter bona voluntas in unico instanti haberet istas actiones moraliter bonas, et meritorias; sed hoc est absurdum: ergo. Probatur maior: quia voluntas in unico instanti haberet actiones infinitorum peccatorum; sed actio infinitorum peccatorum includit istas actiones, scilicet actiones cuiuslibet peccati: ergo haberet istas actiones moraliter bonas. Nego maiorem: ad probationem distinguo antecedens: voluntas in unico instanti haberet istas actiones cum pro ea ad tunc oppositos, nego antecedens; sine ea pro ea: concedo antecedens. Ad hoc ut quaelibet actio sit in tunc moraliter bona, debet esse in actu 2° libera, et ad hoc ut sit libera voluntas debet habere prompte ad istas actiones, et ad actum oppositum: cum vero voluntas non habeat in unico instanti prompte ad istos tunc peccaminosos, inde est quod actio istorum peccatorum non sit in tunc 2° libera, et coetera neque moraliter bona, aut meritoria.

196 Opponitur 4° contra dictam conclusionem: ideo pura actio esset meritoria comitis supernaturalis, quia habet pro obiecto medium supernaturale; sed hoc non sufficit ut ipsa sit sufficienter supernaturalis: ergo neque ut sit meritoria comitis supernaturalis. Probatur minor: quia tunc naturalis potest tendere ad obiectum et medium supernaturale: ergo scilicet actio, ut tendit ad medium supernaturale potest esse supernaturalis. Nego minorem: ad probationem distinguo antecedens: tunc naturalis potest tendere ad obiectum et medium supernaturale media cognitione certa et proportionata

quo ans: emedia ppositione non certa et pportiata, ideo ans: posse stare tus volitus, qui mera adiq cognitione mere pbabili nadit ferri in obiectum supernaturale, et tunc talis actus volitus bene erit actus supernaturalis. at voluntas seu offitio procedens modo pportionato ipsi obiecto supernaturali et directione fidei, et indigentia illustrationis et principiis supernaturalis evadet meritum supernaturale.

197 Opponitur 5.o D. Thomas 2.a 2.ae q. 79 art. 1 ad 2: declinare a malo, quod ponitur pars iustitiae non importat negationem puram quod est non facere malum hoc enim non meretur palmam. Et 1.a 2.ae q. 71 art. 5 ad 1: meritum non potest esse sine actu; sed peccatum potest esse sine actu: ergo D. Thomas impugnat puram omissionem meritoriam. Confirmatur: quod ex Conciliis et Patribus constat auxilium gratiae solo esse necessarium ad opera virtutis: ergo ad puram omissionem necessaria non est: consequenter quae supernaturalis esse non potest.

198 Respondetur authoritates D. Thomae nec ibi locutum fuisse de pura omissione morali quae nullus alius non habet, nisi attendendo, quae est omissio necessaria, et de hac certum est non esse meritum. Respondetur nec ipsa illa verba verea sunt, sed ad quoddam argumentum illi obiectum, quod probare intendebat non esse posse peccatum sine actu positivo ex eo non esse posse meritum sine actu positivo: ad hoc argumentum respondens, negat illationem, et rationem reddens, quod bene posset stare peccatum sine actu positivo, quin possit stare meritum, quia magis requiritur ad meritum, quam ad peccatum: ob hanc negando illationem velet ostendit, quod nequeat dari meritum sine actu positivo; non quia hoc ex sua sententia afferat.

199 Ad confirmationem posse verum primo negando ans: quia tamquam indubitatum aliqui pponentes; quia ex Conciliis et Patribus clarissime constat requiri auxilium gratiae ad non peccandum, et in hoc quod est non peccare optime intelligi potest pura omissio rei prohibitae. Secundo respondetur posse distinguendo minorem; sed pura omissio non est opus virtutis formaliter tale, ideo minorem; virtualiter et equivalenter tale nego minorem. Omissio pura, quae vinciti gravis tentatio dicitur virtualiter et equivalenter opus virtutis, idem, equivalet actui positivo vincenti tales tentationes: unde sicut ad tales actus positivos vincentes tentationes requiritur auxilium gratiae, ita etiam

requiritr ad id, q equivalenter est talis actus.

200 Opponitr 6º: atque contra veranq delos: q hoc pos-
cise q detr in volte pura offio tus peccaiosi sub omnibus re-
quisitis ad libertr n̄ datr offio moralr bona, aut meritoria: ergo
n̄ ē solis pura offio bona et meritoria. Rdtr ans: qa in volte
constituta in tu 1º signo sub oibus requisitis ad tus peccaiosy datr pro
illo priori offio tus peccaiosi sub oibus requisitis ad libertr; sed pro
illo priori ante tus n̄ datr offio moralr bona, et meritoria;
alioqui daretr bonitas et meritus p hoc ipse q voltas constituatr
in tu 1º signo: ergo p hoc ipse q detr in volte pura offio tus peccaio-
si sub oibus requisitis, datr offio bona, aut meritoria.

201 Resp. neg. mai: p hoc ipse q detr in volte pura offio
tus peccaiosi cu oibus requisitis sub dimittantibus ipsa offios n̄ datr
offio bona, aut meritoria dedo mai: sub omnibus requisitis pre-
dentibus neg. mai. Ad alios designo mai: in volte constituta in tu
1º proximo datr pro illo priori offio tus peccaiosi sub oibus requisitis
sub dimittantibus ipsam offios, dedo mai: precedentibus offios, neg.
mai. Quando dicitr q operatio ut evadat libera debet poni sub
omnibus requisitis, intelligitr q requisita debeant precedere
in aliquo priori ad operationem; nam si sub pro eodem quo sine ordine
precedentes intelligantur dispositiones et operatio, talis operatio n̄ evadet libe-
ra, sed necessaria: ita similr in illo priori q voltas intelligitr in actu
1º proximo ad tus peccaminosus datr neque offio actus peccaiosi:
eorum est offio necessaria; at vero in posteriori iam talis offio e-
rit libera utpote hita in eodem instanti seu quo, in quo loco ipsius
offionis poterat ponere tus peccaiosus, aut alius tus possibus nobilio-
ris.

202 Opponitr 7º: pa mere passive se hens neque meritus neque
demeritus ponit; sed voltas in pura offios mere passive se habet: ergo
in pura offios neque meritus neque demeritus ponit. Rdtr mir: quando
voltas mere passive se het, quando nil agit; sed voltas in pura offios

nil agit: ergo obiectum movere: ad primum distinguo maius: voluntas movere passive se habere, quae nihil agit formaliter, et virtualiter, concedo maius: quae nihil agit ullo modo nego maius. Solutio constat ex dictis, quia cum obiectum sit virtualiter operativum, ipsa voluntas virtualiter operari, et passive dici voluntas movere passive se habere quae nullo modo etiam virtualiter operatur.

203 Opponitur tandem: proposito obiecto bono, voluntas nequit alio modo circa tale obiectum se exercere nisi vel amando vel odio habendo tale obiectum: ergo nequit se exercere per puros actus bonos aut meritorios. Probatur antecedens: quia tale obiectum movet vel proponitur ut bonum, et ita movet ad sui amorem, vel proponitur ut malum et ita movet ad sui odium; sed voluntas nequit alio modo se exercere nisi amando obiectum quod proponitur ut bonum et amandum, et odio habendo obiectum quod proponitur ut malum, et odio habendum: ergo nequit voluntas alio modo se exercere circa tale obiectum nisi amando, vel odio habendo.

204 Nego antecedens: ad probationem distinguo maius: obiectum movet vel proponitur ut bonum, et ita movet efficaciter ad sui amorem, vel ut malum, et ita movet efficaciter ad sui odium nego maius: et ita movet inefficaciter ad sui amorem, vel ad sui odium, concedo maius. Sola bonitas infinita clare proposita movet efficaciter ad sui amorem, et propterea solum tunc vacandum est tunc posse dari puros actus amoris circa tale obiectum: at vero quando bonitas vel malitia proposita vel etiam si sit infinita non ita clare proponitur, relinquit voluntatem liberam, et potentem elicere amorem, vel actum amoris: odium vel, nego odium, quia talis bonitas et malitia solum inefficaciter movent.

Quaestio 5a
In quo consistat bonitas
et malitia obiecti.
Ex suppositis.

205. De bonitate formali diximus n. 81: modo de bonitate obiectiva inquirimus, id est de bonitate intrinseca ipsi obiecto, ratione cuius ipsum obiectum denominatur bonum, et de malitia obiectiva, ratione cuius denominatur malum quodlibet est, atque inquirere, quaenam sit

ratio formalis consistit in quod medium vel per se, et intrinsece est obiectum malum: et quemadmodum sic vero formalis consistit quod bonum per se et intrinsece est obiectum bonum: ambulatio vero per se et intrinsece est obiectum indifferens, ita ut neque bonum neque malum sit ratione sui; ut malum et bonum esse possit ratione praecepti extrinseci? Ad huius difficultatis intelligentiam declarandam,

206 supponendum est 1.o aliqua esse obiecta mala quia prohibita et alia prohibita quia mala, et similiter dicendum est de obiectis bonis. Obiecta mala, quia prohibita sunt illa obiecta, quae per se, et independenter ab omni praecepto extrinseco nullam malitiam habent, redduntur tamen mala, vel quia prohibentur a superiore, vel quia ab operante iudicantur prohibita: talis est comestio carnis, quae per se mala non est: cum vero prohibetur die Vigiliae eo die evadit mala, sicut et in conscientia alio die, quo quis iudicat esse diem Vigiliae, ut re vera non sit.

207 Obiecta prohibita quia mala sunt illa obiecta, quae per se et independenter ab omni extrinseco supponuntur mala, et propterea prohibentur, ut mendacium, iuramentum falsum etc. quae quidem obiecta mala essent etiamsi a Deo non prohiberentur, ut communis Theologorum tenet contra Caramuel in theologia morali lib. 1.o diss. 1.a ubi defendit nullum obiectum esse bonum aut malum nisi dependenter a praecepto divino. Quam sententiam bene impugnat Sotomayor disp. 1. sect. 1.a tum quia mendacium etiam in Deo malum est, quin in Deo dari possit praeceptum, aut prohibitio, quae debet esse a superiore; tum ex D. Paulo asserente Gentiles sine lege peccasse, tum quia negari non potest quod si nulla lex daretur esset sine dubio malus hic actus, quo quis diceret: etiamsi hoc prohiberetur, ego facerem: ergo dabile est obiectum per se malum, etiamsi nulla esset eiusdem prohibitio.

208 supponendum est 2.o praecipuam difficultatem esse de obiectis per se, et intrinsece malis, quia de obiectis extrinsece malis certum est eorum malitiam provenire a prohibitione: difficultas ergo est, quare mendacium v.g. et intrinsece malum est, et quare misericordia in pauperes sit intrinsece bona: comestio vero carnis per se neque bona neque mala sit, sed indigere praecepto vel dictamine conscientiae quo iudicet

dari tale praeceptum: ubi advertendum est, quod ipsa comestio carnis ex se indifferens est, contrarium inobedientia qua quis contra praeceptum et contra dictamen conscientiae carnes comederet est intrinsece et ex se mala: sicut obedientia qua quis conformatur praecepto est intrinsece et ex se bona; contrarium ipsum autem praeceptum intrinsece et ex se indifferens est, et sic extrinsece bonum vocatur obiectum.

109 Supponendum est 3o: nomine obiecti etiam venire ipsos actus voluntatis vel aliorum, tum per quos reflexe prosequi possit. Ita amor Dei est obiectum intrinsece bonum vel alterius actus voluntatis, qui reflexe ipse actus amoris Dei amatur: et odium Dei est obiectum intrinsece malum, et amor deambulationis est obiectum intrinsece indifferens.

110 Supponendum est 4o: bonitatem obiectivam de qua in praesenti quaerimus non esse bonitatem physicam: bonitas physica autem metaphysica est illa, quae habet quodlibet entitas est quae symmetrias entis quae solet etiam dici rectitudo entis et consistit in integritate praedicatorum, quae sic est bonitas vel sui ipsius; sed quaerimus de bonitate morali obiectiva, quae nihil aliud est, nisi bonitas honesta respiciens aliquod subiectum, cui conveniens et conveniens sit, et a quo affective prosequi possit: consistit in praesenti rogatur quid sit id, ratione cuius hic potius obiectum sit intrinsece et ex se bonum et honestum quam aliud.

Sententia Aliorum et nostra sententia.

111 Varie sunt in hac difficultate sententiae, praecipuas breviter impugnatas dabimus. 1a sententia docet bonitatem obiectivam consistere in conformitate, malitiamque in difformitate cum lege aeterna Dei. Ita Conradus 1a 2ae quaestione 19. Impugnatur: quia obiecta intrinsece et ex se mala qualia diximus n. 110 sunt mala etiam independenter ab omni lege, et ab omni prohibitione, immo etiam vel Dei nulla esset lex, praeter vel Dei plura sunt obiecta tum bona, tum mala: ergo independenter ab omni lege datur bonitas obiectiva, contra quam in ea consistere cum lege aeterna Dei consistere nequit.

112 Secunda sententia docet bonitatem obiectivam consistere in ipsa metaphysica et natura obiectorum, quorum natura est esse et esse bona, quin alia ratio reddi possit, sicut natura ignis est calefacere, quin huius alia ratio dari possit. Nec multum ab hac sententia differt 3a sententia docens illud obiectum esse intrinsece malum, quod Deum cogit ad illud prohibendum, et illud bonum, quod Deum cogit ad non prohibendum. Nec ab utraque hac multum differt 4a sententia docens illud obiectum esse intrinsece bonum, quod cum Deo, ultimoque nostro fine nos coniungit

e illud malum quod nos ab eo segregat. Consonat huic 5ª sententia docens illud obiectum esse intrinsece bonum, in quo comparatis vocibus bonitatis cum vocibus malitiae praeponderarent voces bonitatis, et illud esse malum in quo praeponderant voces malitiae. Ita P. Compton disp. 69 sect. 3 et Cardinalis de Lugo in manuscriptis.

213 Hae quatuor sententiae sunt impugnandae: quia non explicant id quod inquirimus, sed potius difficultatem insolutam relinquunt: remanet enim difficultas quaenam haec potius obiectum quod illud habeat unde cuius sua natura intrinsece bona sit, aut unde cuius conducat Deum ad suam glorificationem, aut unde cuius nos iungat cum Deo: aut quare praeponderent voces bonitatis supra voces malitiae: ergo apte non explicant in quo intrinseca obiectiva consistat.

214 Sexta sententia docet bonitatem obiectivam consistere in conformitate cum recta ratione seu dictamine conscientiae. Sed impugnatur: quia ante dictamen conscientiae et independenter ab illo obiectum intrinsece bonum intelligitur esse bonum: ideo enim recta ratio proponit illud ut bonum quia supponit esse bonum: ergo obiectum intrinsece bonum non constituitur tale per conformitatem cum recta ratione.

215 Si autem velint bonitatem obiectivam non consistere in conformitate cum recta ratione seu dictamine conscientiae, sed in capacitate seu fundamento ad talem conformitatem, scilicet in eo quod obiectum capax sit, ut si ab illo bene, et sine errore penetretur, possit elicere dictamen proponens tale obiectum ut amplectendum, eadem erit, atque septima sententia asserens bonitatem obiectivam consistere in convenientia, seu conformitate cum natura rationali, id est, in eo quod obiectum sit conveniens, et consonum naturae rationali ut tali, quam sententiam defenderunt Ex. ... disp. 2 sect. 2 et PP. Oviedo et Arriaga disp. 19 sect. 6 contra quos sit

216 Sit nostra Dico: bonitas moralis obiectiva seu quod obiectum sit intrinsece bonum consistit in eo quod obiectum sit conveniens et consonum naturae rationali, ut tali, id est quod taliter se habeat obiectum, ut si natura rationalis sine errore illud cognoscat efformet intrinsecum dictamen esse amplectendum. Probatur 1º Dico: quia bonum ... intrinsece

bonū nil aliud est, quam esse intrinsece honestum; sed obiectū esse intrinsece honestū ē essentialiter, q sit conveniens nē rōali ut tali: ergo obiectū ee intrinsece bonū est essentialiter, q sit conveniens nē rōali ut tali. Major cōstat: neq̄ sub bonitate obiectiva morali aliud intelligitur nisi honestas. Probatur minor: qa obiectū ee intrinsece honestū ē essentialiter tale ee, ut per illius amplexum oīa rōalis in suū ultimū finē ordinentur; sed tale ee ē essentialiter, q tale ee sit conveniens nē rōali ut tali: ergo obiectū ee intrinsece honestū ē essentialiter q sit conveniens nē rōali ut tali. Major cōstat, qa bonū honestū amplectere ē amplectere mediū ordinatū ad summū bonū. Minor etiā cōstat: qa nil magis conveniens pē ee nē rōali ut tali, q ordinatio in suū ultimū finē.

217. Probatur 2°: qa obiectū ee honestū cōsistit in eo per q ab obiecto delectabili et utili differt; sed per hoc q sit conveniens nē rōali ut tali differt ab obiecto delectabili, et utili: ergo ee honestum cōsistit in eo q sit conveniens nē rōali ut tali, et caeter in eo cōsistit q sit obiectū intrinsece bonū. Probatur min: qa obiectū honestū in eo differt ab obiecto delectabili et utili, q bonū honestū est finis cōpetens cōpetens nē rōali ut tali; delectabile vo, et utile sunt fines nobis nē rōalis ut talis: delectabile vo, et utile sunt fines quā sensibus et talis cōmunes a rōali, et irrōali; sed sit finis cōpetens nē rōalis ut talis est q sit conveniens nē rōali ut tali: quilibet enim finis conveniens est ei, cui finis est: ergo bonū honestum differt a delectabili et utili per hoc q sit conveniens nē rōali ut tali.

218. Probatur 3°: qa obiectū ee intrinsece malū cōsistit in eo q sit disconveniens nē rōali ut tali: ergo ee intrinsece bonū cōsistit in eo q sit conveniens nē rōali ut tali. Probatur ans: qa obiectū ee malū cōsistit in eo q si a volte amplectatur, ex tali amplexu malū, et indecorū illi cōveniat, et rōali; sed obiectū ee tale ut ex illius amplexu malū et indecorū volti cōveniat ē obiectū ee disconveniens nē rōali ut tali: ergo ee obiectū intrinsece malū cōsistit in eo q sit disconveniens nē rōali ut tali. Major cōstat: qa amplectere obiectū malū ē quidē amplectere malū, et amplectere id q est radix omniū malorū nē rōalis ut talis, ut pote est deviatio ab ultimo fine nē rōalis. Minor etiam

cons[t]at: q[uia] libitum n[on] p[otes]t ea disconveniens n[atu]re r[ationa]li ut tali ea q[uae] est radix o[mn]ium malorum naturae r[ationa]lis.

Cap. 3. Argumenta opposita

219 Opponitur 1°: obiectum bonum sive intrinsece est bonum conveniens naturae rationali, et etiam illud disconveniens est, e contra vero obiectum quodlibet intrinsece malum vero est disconveniens; et etiam conveniens naturae rationali, quando bene explicatur bonitas obiecti per convenientiam, et malitia per disconvenientiam cum natura rationali ut tali. Probatur ans.: quia obiectum intrinsece bonum convenit naturae rationali ut tali in ordine ad eius amorem, et disconveniens in ordine ad eius odium: ergo utrumque est conveniens naturae rationali. Consequentia legitima, et ans. constat; quia naturae rationali sit conveniens odio habere malum, et ipsum malum amare.

220 Ro ans.: ad probationem distinguo consequens: ergo utrumque est conveniens et disconveniens absolute naturae rationali, nego consequens; absolute conveniens et secundum quid disconveniens, et absolute disconveniens et secundum quid conveniens, concedo consequens. Absolute conveniens in voluntate dicitur id quod illam convenit amare et ita maiori potentia affectu ad se trahere; et absolute disconveniens dicitur quod voluntatem movet ad sui fugam: quod si id quod voluntati convenit amare dicatur disconveniens in ordine ad odium habendum, id dicitur improprie disconveniens, et conveniens secundum quid disconveniens. Eodem modo dicendum est de obiecto malo, quod improprie et secundum quid dicitur conveniens naturae rationali.

221 Opponitur 2°: obiectum esse conveniens naturae rationali est quod sit bonum utile ... voluntati, id est, conveniens atque utile; ... intrinsece bonum ... consistere in eo quod sit bonum utile, ... consistat in eo quod sit bonum honestum: ergo obiectum intrinsece bonum non consistit in eo quod sit conveniens naturae rationali. Distinguo maiorem: obiectum esse conveniens naturae rationali utcumque est quod sit bonum utile, concedo maiorem; quod sit conveniens naturae rationali ut rationali, nego maiorem. ... naturale ut naturale ... illa ... conveniens a genere ... mentis moralibus et utilibus, transit quoque ad genera ... dicentia ...

moralr operandi vel malis: itaque licet dicens idem est ac placens, quam saepius declaratum per b. stony, ita etiam dicit hoc esse dicens se ipsum amare, quin hoc denotet bonum utile, et honestum.

222 Opponitur 3o: quia si hoc quod obiectum sit stonum et dicens vel malum ut tale non explicatur in quo bonitas obiectiva consistat: ergo. Distinguo ans. quia eadem est difficultas cur mendacium vel non sit disstonum et dicens vel, ac cur sit malum? Et similiter cur veritas sit consona et dicens vel mali, ac cur sit bona: ergo non explicatur in quo bonitas obiectiva consistat.

223 Nego ans: ad probationem distinguo ans: eadem est difficultas quoad explicationem nego ans: quoad obiectum, dico ans. solutio ut a parte: sicut est difficultas quoad sensum cur homo sit hoc, et non sit equus, ac cur sit ratione ad malum: sensum non est eadem difficultas quoad explicationem, quia eam difficultatem clarius explicant illi dicentes ad malum, quam ubi explicant, unde et esse animalis et rationalis: ita similiter eadem est difficultas quoad obiectum cur mendacium sit malum, ac cur sit dissonum et disdicens vel mali: sensum hi tamen dissonum aut consonum, dicens aut disdicens vel mali id explicant: quia explicant in ordine ad modum operandi, proprium enim vel mali, et ut decet hoc vel malum operari.

224 Opponitur 4o: si obiectum esset intrinsece bonum, aut malum per convenientiam, aut disconvenientiam cum natura rationali sequeretur quod si homo temperantia amplecteretur obiectum ex se dissonum vel mali eliceret opus moraliter malum; sed ita est: ergo. Probatur minor: quia hoc natura, et sine libertate amplectens obiectum ex se dissonum vel mali non elicit opus moraliter malum: ergo ex natura est stricta quod ipse esse moraliter mala: ergo si temperantia ac hoc amplecteretur obiectum ex se dissonum elicit opus moraliter malum.

225 Distinguo maius: sequeretur quod si temperantia ac hoc amplecteretur obiectum ex se dissonum eliceret opus moraliter malum quoad est ex parte obiecti concedo maius: quoad est ex parte aliorum, scilicet ex parte potentiae nego maius. Distinguo vero cum subsequente distinctione. Ad hoc ut opus evadat moraliter malum, vel bonum, essentialiter requiritur aliquid se tenens ex parte obiecti, et aliquid se tenens ex parte potentiae elicientis opus: ex parte obiecti requiritur bonitas vel malitia stricta, et haec etiam datur in opere etiam naturali: ex parte potentiae requiritur libertas, quae constituit in moralitate, et cum haec desit in opere naturali, ideo non evadet moraliter bona vel mala.

226 Opponitur 5o: si ipsum esse obiectum esse bonum, quod esse stonum et dicens vel mali: ergo in ea convenientia consistere non potest bonitas obiectiva. Distinguo ans: quia prius est vel esse obiectum, quod esse ordinatum aut relatum ad aliud, ergo prius est hunc paretis esse albi

q ee feliz alteri alteri, sed ee conformi, et conveniens cum nat. rati, e ee ordinatum et relatum ad nat. ratz: ergo prius e obiectum ee bonum q ee conforme et conveniens cum rat. Nego anas: ad probationem distinguo maiorem: prius e relatum constitutum q ee relatum sit, et in tu[?] 2o, otto maiore, q ee radicaliter et fundamentaliter relatum, nego maiorem. Fundamentum et radicem ad relationem ponunt consistere in ipso esse relato, constat ex ipso exemplo parietis albi, cum prius sit ee albus e[?] fundamentum ad relationem similitudinis cum alio pariete albo: ita obiectum ee conforme et conveniens cum ratione non e prius, et in tu[?] 2o prius fuerit cum ratione, id est, licet esse prius quiescendi, sit capax ut sit a natura rationali amplectatur, amplectatur aliquid conveniens.

997 Objicies illud: quod prius sit ee cum constituto q relativum sit; e in entibus transcendentaliter relativis, cuius esse e ad aliud se habere, vel esse unionis, quae consistit in ee utriusque extremorum: bonitas ergo obiecti moralis, e quaedam bonitas relata ad naturam rationalem, ergo absolute possumus dicere absque distinctione non ee prius obiectum ee bonum q ee relatum ad naturam rationalem.

998 Opponitur tandem: idem vero obiectum posita lege illud prohibente non e malum, et posita lege illud praecipiente e bonum: ergo q obiectum sit bonum aut malum consistit in eo q sit conforme, aut disforme legi, vel praecepto: ergo non in convenientia, aut disconvenientia cum natura rationali. Distinguo ans: idem vero obiectum posita lege illud prohibente e intrinsece malum, et posita lege praecipiente e intrinsece bonum, nego ans. e intrinsece malum aut extrinsece bonum, concedo ans. Obiectum ex se indifferens posita lege redditur bonum vel malum ratione legis, atque adeo extrinsece: ideo q enim eo casu obiectum intrinsece bonum aut intrinsece malum erit obedientia vel inobedientia ad legem prohibentem vel praecipientem, quae obedientia vel inobedientia erit obiectum refundens bonitatem aut malitiam in ipsum: hic q quaerimus de obiecto intrinsece bono, aut malo.

Dubium 6um. Aliquae quaestiunculae.

999 Prima quaestiuncula. Utrum sit voluntas conformis, q sit conformis voluntati divinae, sit essentialiter mala? seu q idem est utrum quis possit licite velle id q Deus efficaciter non vult, seu nolle illud q Deus efficaciter vult? supponitur interrogatio 1o hominem posse licite velle id q Deus inefficaciter non vult, et ideo ne quis nolle sequi consilia Evangelica, quae Deus inefficaciter vult sequi. Supponitur 2o hominem posse licite velle id q Deus sub praecepto obli-

gante non vult.

230 Supponitur 3o: hoc non posse licite fieri velle, seu volitionem directe et formaliter oppositam divinae voluntati, sive efficaci, sive inefficaci, seu displicere in obiecto placito, idest, in eo quod Deus complacet, et quod Deus displacet in illo obiecto: quia ipsa voluntas divina est eius modus quo honestas sit, ergo directe et formaliter illi oppositum erit et immediate et formaliter oppositum obiecto honestatis quae tali obiecto honestas obiecto quae talis oppositum malum et illicitum est: ergo. Supponitur 4o: hoc posse licite velle id quod Deus etiam efficaciter non vult, dummodo illi non opponatur de volitione divina obiecti: quia hac ignorantia ductus potest iudicare tamquam bonum et a Deo volitum id, quod revera Deus non vult: ergo potest licite velle tale obiectum.

231 Difficultas ergo est, utrum si hoc opponatur de volitione divina efficaci circa aliquod obiectum, possit licite aliquis tali voluntati divinae se non conformare. Et hoc posse licite tali voluntati se non conformare negative, idest, non decreto possunt velle illud obiectum, et possunt ita se habere ut neque velit neque nolit. Ita communiter cum P. Vazquez disp. 72 c. 4 contra Aureolum et alios: quia hoc ad summum tenebitur non contradicere voluntati efficaci divinae, sed hoc pure negative se habet, illi non contradicit: ergo licite potest pure negative se habere.

232 Dico 2o hoc licite posse et non possunt velle efficaciter id, quod Deus efficaciter non vult dependenter a suppositione, verum [illegible] quod Deus velle [illegible] et antecedenter non vult. Ita P. Suarez tract. 4 [illegible]. Probatur Caret. 3 p. q. 13 qui absque ambagibus tenet. Probatur 2a pars: quia qui certo sciret voluisse efficaciter Deum [illegible] damnationem Antichristi, potest licite velle efficaciter, quod non detur [illegible] Antichristi et ita non detur eius damnatio: ergo potest licite velle efficaciter, id quod Deus non vult efficaciter dependenter a suppositione, sed vult damnationem Antichristi dependenter a suppositione eius peccati. Probatur 2a pars: quia hoc qui efficaciter velit, id quod Deus absque non vult, [illegible] efficaciter frustrationem divini decreti efficacis, sed hoc nullus licite velle potest: ergo.

233 Quaestiuncula; utrum facta hypothesi quod non daretur Deus adhuc daretur aliquid moraliter bonum aut malum. Cuius accipientis [illegible] eadem est difficultas atque interrogare, utrum facta hypothesi quod quis haberet ignorantiam invincibilem Dei adhuc posset habere aliquid moraliter bonum aut malum: quia hoc eius tali ignorantia eodem modo se habet ac si Deus non daretur. Et hoc quod in ea hypothesi posse dari aliquid moraliter bonum aut malum, vitalis et physice, non vero supernaturale neque theologicum. Probatur: quia adhuc in ea hypothesi daretur dictamen rationis dictans esse malum mendacium, furtum etc. et esse bonum temperantiam, iustitiam etc. id eius lumine naturali cognosceret quis: ergo posset quis scire [illegible] talis.

tamen, et eta moraliter bonum, & difformitas et eta moraliter malum. Quod autem talis actus nec sufficienter nec theologice esse possit probatur, quia nullo modo in Deum tenderet.

§ 81 3a quaestiuncula, etiam dato Deum non existere, non solum esset, sequeretur dari non posse dari actus moraliter malum aut bonum theologicum. Ideo nec in ea hypothesi posse dari actus theologicos. Probatur: quia in ea hypothesi actus moralis in esse moralis non tenderet in Deum; ergo non esset bonum aut malum theologicum. Probatur ans: quia modo quo actus moralis in esse moralis tendit in Deum est quatenus conformatur & deformatur cum conscientiae dictamine, seu cum regula morum, quae sit participatio legis regulae aeternae Dei: sed in ea hypothesi dictamen conscientiae non esset participatio legis regulae aeternae Dei, cum talis regula utpote consistens in [illegible], aut [illegible] non esset: ergo actus moralis in esse moralis non tenderet in Deum.

§ 82 4a quaestiuncula, utrum ad actum malum et peccaminosum debeat concurrere error aliquis intellectualis, tamquam causa, & tamquam [illegible], & tamquam [illegible] malitia? Resultans haec, & ad malum de causa, & ad malum de peccato [illegible]. Affirmant [illegible] cum [illegible] 6a. Negant communiter nostri [illegible] de pecc[illegible]. Dico nullum errorem intellectualem physice talem esse malum, aut moraliter malum, esse tamen malum errorem moralem prudentiae.

§ 83 Probatur 1a pars: quia error physice talis est actus iudicans de obiecto aliter ac est; sed talis actus malitia non est ad actum moraliter malum: ergo nec error physice talis. Probatur minor: quia experientia constat nos amplecti obiectum malum et inhonestum ob eius delectabilitatem, cognoscere tale obiectum esse malum et prohibitum, in quo non cessit obiectum aliter ac est in se, cum re vera habeat delectabilitatem et inhonestatem, sed actus sub hac cognitione amplectens obiectum est moraliter malus: ergo actus iudicans de obiecto aliter ac est non est causa ad actum moraliter malum. Probatur 2a pars: quia error moralis prudentiae est quo in comparatione obiecti delectabilis cum obiecto honesto praeferat bonum delectabile; sed hoc eliciens actum moraliter malum praefert et anteponit bonum delectabile, & utile bono honesto: ergo habet errorem moralem prudentiae. Et de hoc errore intelligendae sunt plura Scripturae et Patrum testimonia, et illud proloquium, omnis peccans est ignorans, id est imprudens.

§ 84 Dices 2a: in hoc peccante habet dari actus respectus praecepti [illegible] aliquis non potest amplecti a voluntate; sed actus respectus peccati ut bonum est cognitio erronea peccati cum quod pessimum est: ergo in hoc peccante

bet dari aliq ignorantia, seu ignorare [illegible] aliis [illegible] qui peccat ignorant plurima [illegible] affecta, aut [illegible] in peccaret [illegible] erat.

[illegible] Ad [illegible] dictum [illegible] in hoc peccante bet dari aliq [illegible] ignorantia peccati vel honestatis, quae [illegible] vel boni, [illegible] aut delectabile [illegible] Ad hoc ut peccatum [illegible] aliqua ex bonis, nec requiritur [illegible] boni honesti; [illegible] si hoc [illegible] peccati [illegible] esse boni honesti peccaret [illegible] nisi [illegible] peccato. Ad [illegible] esse [illegible] Non [illegible] peccanti [illegible] noret, idest, plura [illegible] [illegible], [illegible] a peccato [illegible] aliqua ignorantia in peccante, seu [illegible] ignorantia [illegible] est error. error autem dicitur [illegible] aliter ac est, et hunc errorem [illegible].

Tract. 3. De Actibus internis et externis.

239 Actus [illegible] morales seu bonos, seu malos aliis sunt internos, plures sunt [illegible], aliis [illegible] externi, qualis [illegible] [illegible]. [illegible] aliis sunt [illegible], aliis [illegible]. De his [illegible] in hoc tractatu in quo [illegible], in quo [illegible] bonitas, et qua ex illis bonitas et malitia [illegible] quae [illegible] huius tractatus quaestiones ad [illegible] de merito [illegible] [illegible].

Q. 1. Utrum detur imperium monasticum?

C. 1. Mens [illegible] exponitur.

240 Imperium in communi ita definiri solet, intimatio qua voluntas superioris inferiori manifestatur; [illegible] accepta [illegible] imperio politico, [illegible] monastico [illegible] [illegible]. Imperium politicum est [illegible] dirigitur ad [illegible] [illegible] imperium [illegible], aut principis [illegible]. Imperium monasticum est quod [illegible] dirigitur ad eandem [illegible], ita ut eadem [illegible] imperans [illegible] [illegible] hoc [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] docent [illegible] superioris voluntate [illegible]. Alii afferentes [illegible]

art. 1º in re ... notificandi ordine professorum.

241 Circa permanentiam est impedimentum monasterii aliud ex votis, aliud Menale, seu q. tale dabitur ex votis emittentem quatuor ... ex votis ... aliq. ... sive debet ... quod ... sive ... de ... Impedimentum Monasterii Menale est ... notificans ... praecepta, aut quasi praecepta ... tale, aut tale ... verb. ... quia ... erit impedimentum ... quasi mera ... hoc impedimentum Menale ... hoc ... explicari fac hoc: idest ama, crede ... ita ... cum ... Sanct. et Gregorio Martinez q. 17. art. 1º et ... inter Ex ... disp. 19. sect. 3ª et disp. 19 ... Alii dicunt tale impedimentum esse ... q. ... notificat per ... esse tale aut tale ... Montesinos et Lorca disp. 21 ... impedimentum in ... adm. ... in q. dicunt ... stare ... in ... et ...

242 ... tale impedimentum esse ... et ... ad ... bene ... disp. 3. n. 5. ... et ... professio ... ante ... et post ... impedimentum ... dicunt ... ad ... ex votis. Alii dicunt ... post ... ante ... et ... Alii dicunt ... etiam post ... et ... ad ... et ...

243 ... tale impedimentum Menale ... Monarin. ... Marin ... disp. 1. ... sect. ... brevitate ...

244 ... impedimentum ... ex votis ... impedimentum ad ... [illegible]

possett esse liberi, ergo imperium tale impositum procedens ex tali volitione. Probatur
quia prius notitia non libera, et infallibiliter consequens ex tali volitione destruit libertatem
talis actus; sed imperium procedens ex tali volitione non est notitia libera, consequens
et infallibiliter ex ipsa tali volitione: ergo destruit libertatem. Major patet in nostris principiis
in quibus illa dicimus necessaria ante, quae ex notitia libera non sit infert infallibiliter
esse; et ideo [illegible] dicimus necessaria ante. Minor etiam constat quia eo
ipso quod tale imperium procedat ex tali volitione est ante exercitium libertatis [illegible],
ac postea [illegible] libera non est, quia antecedit ex opere ipsius [illegible]
tur.

245. Dico 2°: ad nullum actum sive internum, sive externum est necessarium
imperium ethicale. Probatur: quia in primis ipsa voluntas sufficienter se determinat
ad [illegible] ex se mere [illegible], aut [illegible] sine ullum
[illegible], et necessario [illegible] in se in libere [illegible] dicta [illegible]
[illegible]. Deinde quaelibet alia potentia sufficienter determinari ad operandum [illegible]
[illegible] movendis ad operandum, nec aliquid [illegible] quod mero intellectu [illegible]
[illegible], aut loquatur interne [illegible] externis [illegible] ad [illegible] tale
[illegible] ergo tale imperium ad nullum actum sive inter-
num sive externum necessarium est.

246. Dico 3°: dari tamen aliquando de facto dari imperium ethicale
ad aliquas nostras operationes. Probatur: quia quando intendere aliquem finem, et in
hunc [illegible] intimare efficaciter volitionem, et eligat [illegible] aut [illegible] me-
dium in ordine ad [illegible] talis finis: in hoc enim nulla apparet [illegible]
tam tale imperium [illegible] ad ea [illegible] libera finis, et contrario
aliquae libera [illegible]: ergo datur tale imperium ethicale. Praedicta doctrina vide-
tur [illegible] D. Thomas hic q. 17. art. 1. ubi [illegible], ut ordinarium tale im-
perium [illegible]. [illegible] ordinare de tali [illegible] sit [illegible]
iudicare quod bonum sit aliquid velle, [illegible] ordinare imperando quod aliquid
velit: et quod [illegible] volitio [illegible] imperii.

247. Dico tandem: cum quo debet tale imperium ethicale [illegible]
nec sit iudicium, nec [illegible], erit [illegible] intimans et [illegible]
aut [illegible] tale ac tale [illegible]. Probatur quia imperium ethicale est [illegible]
tio, qua intellectus [illegible] certiorem faciat voluntatem [illegible] ad
operandum; sed [illegible] certiorem facere [illegible] enuntiatio-
nem: [illegible] voluntatis, quae enuntiatio iudicium dicit: ergo imperium ethicale
[illegible] illud imperativum, ita ut nec sit iudicium nec [illegible].
Inde quod imperativum est actus, qui nec [illegible] sit aliquid enuntians,

nec assensu aliqd sine actione aut ratione attingere.

C. 2. Argta opposita.

248 Opponitur 1° contra hoc dicta: actus voluntatis debet praecedere tanquam cognitio dictans quid sit agendum: sed talis actus voluntatis est imperium: ergo actus voluntatis debet praecedere imperium. Contra minorem: quia cognitio dictans quid sit agendum est intimatio illius quod agendum est: ergo est imperium.

249 Ista minor non urget ad istorum distinctio ans: tunc cognitio dictans quid sit agendum est intimatio connexa cum eo quod agendum est, non ans est intimatio praecise aliter; dicta ans: actus voluntatis, seu cognitionis, quae praecedere debet actus voluntatis non dicitur cum tali cognitione, nec concepte ratione amplectendi nullatenus voluntatem ad illud amplectendum: sed ad humanum afficit eam, se potentiam necessitare ad amplectendum dictamen ipsius voluntatis, quae per efficaciam suam finis necessitat ad eligendum, et exequendum hoc aut illud medium, quae necessitas electionis utpote conveniens ab actione libera se erit necessitas coactionis.

250 Opponitur 2°: si actus voluntatis non praecedat imperium intimaretur potior ratio ut voluntas moveatur ad amorem obiecti, quam ad illius odium, vel e contra: ergo debet praecedere tale imperium. Probatur ans: quia reliqua omnia concurrentia indifferenter tam ad amorem quam ad odium et actiones: ergo. Nego ans: ad probationem nego cons: quia in casu libero non datur alia potior ratio ut voluntas moveatur ad amorem potius quam ad odium nisi libertas et dominium ipsius voluntatis, quod dominium habet supra actus suos et actiones, nec vero dictamen desumendum est ab aliquo extrinseco, et in hoc distinguitur a potentia naturali quae ultimo determinatur a circumstantiis et requisitis quibus datis potentiis non potest non operari.

251 Opponitur 3° contra hoc dictum: adhuc posita in superiore voluntate efficaci alicuius obiecti exequendi a subditis, adhuc subditi intenenti expectant tale obiectum usque dum illis intimetur, et notificetur talis voluntas superioris: ergo saltem pro saltem externum in exequenti actiones, quas voluntas efficax eas intendat usque dum talis voluntas illis intimetur, et notificetur, quod fieri non potest nisi per imperium actuale saltem ad actiones potentiarum externarum.

252 Ista est contra: nego cons: dissimilitudo est quia inter potentias externas et voluntatem datur quaedam sympathia ratione cuius, ex ipso

q voluntas debet ad volendum aliquid esse talis potentiae ipsius quoque detrahit
(manant ad eam esse; eam quod praeceptiant, dummodo attende non im-
pediant: unde eo ipso quod voluntas debet, velit quoque efficaciter movere ma-
nus, manus movebit, et sic de aliis: ac proinde ad talem executionem
nulla alia actualis intimatio necessaria est. Et vero si libertas ea sic imperantis
non habent cum voluntate superiorem, de facto praecepti intimatio ad extrinsecam debitam
et obligat ad operandum, et quae attingere moraliter non physice, sunt potentiae
voluntatis.

253 Opponitur 1° Contra dictum: potentiae externae sunt incapaces suscipiendi im-
perium actuale: ergo impossibile est tale imperium in omnibus potentiis externis. Probatur
Antecedens: quia potentia externa ex sua natura non habet capacitatem suscipiendi
imperium ipsius: ergo etc. Nego antecedentem, vero consequentiam: quia ad hoc ut potentiae externae agentis
sit imperium, non est necesse quod ipsae suscipiant imperium, sed quod illud suscipiat voluntas,
quae est potentia detrahens alias potentias, et a cuius libertate exercentis.

254 Instabis: Deinde voluntas non suscipere tale imperium: ergo nec hoc mo-
do potest operari potentia externa talis imperii. Probatur Antecedens: quia actus illius est potentia per
continuam, et intellectiva, voluntas autem est potentia volitiva et affectiva, ergo neque
voluntas suscipere tale imperium. Distinguo, si vero nego antecedens, quia sicut unus actus
sic voluntas idem est cum illo, et cum actu: unde eo ipso quod illum suscipiat tale
imperium, etiam voluntas id recipit.

255 Dices: potentia rationis distinctae dirigere ans, neque voluntas suscipe-
re tale imperium immediate sed ipsa deo ans: neque suscipere in suo
subiecto, et subiecto non ans. Distinguo discursive ans: illius actus est potentia actualis
sed in se ipsa, dato ans: sed actus est potentia actualis in suo subiecto et subiecto
non ans. Ideo sed discurrente potentias ab anima adhuc verificatur aliquid
intelligere, et hoc intelligere; ans adeo mediante ea percipitur animae. Sed
voluntas detrahi vi talis imperii cogitur ab anima, quae est subiectum voluntatis.
Imo ipsa anima denominatur etiam volens vi talis imperii.

D.a 2.a De tali voluntis imperante
Imperato.

C. 1 Utrum hoc imperatum acceptat liberate ab imperante et extra.

256 Imperando est 1° dari tales volitis, quae denominantur
imperantes, ex eo quod moveant cum alias potentias ad aliquid faciendum

tum ipsa met volu. ad alios actus ejusdem voluntatis eliciendos, talis tamen solet actus intentionis alicuius finis, qui movet tum volunt. tum alias potentias ad eligenda et exequenda media conducentia ad talem finem. Haec sup-posita et si omnibus admissa est, tamen Vasquez ... disp. 5 ...

Quando potentia ... voluntas imperante actu ... eodem voluntatis, ... tamen ut plurimum exsistit voluntas movens ad amplectendum plura media ex imperio et determinatione, quae efficaciter intenditur aliquis finis, et similiter quod actus unius virtutis imperat tum alterius virtutis, ut actus charitatis imperat actum religionis, vel poenitentiae, quia dari potest imperium voluntatis ad alios actus eiusdem voluntatis. In praesenti solum inquirimus de actu imperante et imperato ipsius voluntatis, quia de actibus externis imperatis postea erit disputandum.

257 Supponendum est 2º: imperium voluntatis posse esse, esse, vel non esse. Imperium efficax est, quod taliter imperat alium actum, ut infallibiliter illum inferat, et cum illo connectatur, nisi aliunde extrinsece impediatur, vel ex defectu suae, vel ex imperfectione medii, vel aliqua ... erit efficax, et inefficax. Imperium inefficax est, quod movet et inclinat ad aliquem actum, cum quo illo non connectitur infallibiliter.

258 Supponendum est 3º utrumque imperium tam efficax quam inefficax influere moraliter in actum imperatum: de imperio efficaci non est dubium, tum quia eius efficacia connectitur cum opposito: de inefficaci probatur: quia qui aliquo suo consilio movet, et persuadet alium ad aliquem opus malum aut bonum dicitur influere moraliter in alterius opus, ita ut ipsi consulenti tribuatur ad culpam vel ad meritum talis operis: ergo similiter imperium inefficax actus imperati. Circa utrumque imperium duplex est difficultas in praesenti: 1ª utrum actus imperans refundat bonitatem et meritum si ipse bonus et meritorius sit in actum imperatum: 2ª contra, utrum actus imperatus refundat aliquam suam bonitatem in actum imperantem: ut cum actus charitatis imperat actum poenitentiae: rogatur utrum talis actus poenitentiae participet bonitatem de linea charitatis, et similiter utrum ille actus charitatis participet bonitatem de linea poenitentiae.

259 Prima sententia docet actum imperantem refundere suam bonitatem in actum imperatum, cum tum imperium efficax refundere suam in actum imperatum: ita ... Conradus ... ... tenet ... Secunda sententia docet, et distinguit inter actum imperantem efficacem et inefficacem, asserit quod

actum imperantis efficax etiam refundere suam bonitatem in imperatum. Et e contra vide ubi tractat de actu imperante infectio. Ita P. Coninc l.o dubio 3o dub. 8. 2o ha: asserere docet de actu imperante refundere suam bonitatem seu maliciam in imperatum, et e contra imperatum in imperantem. Ita P. Ryppalda 69 sectione 2a et plures asserunt P. Mes. l.o d. 8. 5o art. 5o et sectione 3a in 3o dist. 7a et omnia.

960 Sit ultima Dubio: actus imperans refundit suam bonitatem aut maliciam in actum imperatum, et e contra actus imperatus in imperantem. Ita ut si actus imperans ex se bonus est, actus imperatus evadit extrinsece bonus. Et si actus imperatus ex se bonus est actus imperans evadit extrinsece bonus. Probatur 1a pars dubio: quia quod ut sit et denominetur extrinsece bonus nihil aliud est nisi quod fluat et dependeat ab actu bono. Et similiter a malo, ut denominetur extrinsece malus; sed actus imperatus fluit, et dependet ab actu imperante: ergo actus imperatus erit extrinsece bonus si actus imperans sit bonus, et extrinsece malus si actus imperans sit malus. Maior constat ex superius factis. Probatur maior: quia ideo aliquid dicitur procedere aliquid esse fluat ab Antiqua denominatur extrinsece ab Antiqua, et si proveniat ab hoc denominatur huius, quia in 1o cum fluit et dependet ab Antiqua et in 2o cum ab hoc, etiamsi talis res ex se et intrinsece nec sit ...Antiqua nec ... huius: ergo similiter actus erit extrinsece bonus si fluat et dependeat ab actu bono, et extrinsece malus si fluat et dependeat ab actu malo.

961 Probatur 2a pars dubio: quia non minus dependet actus imperatus ab imperante, quam e contra actus imperans ab imperato, et sicut actus imperans influit in actum imperatum, etiam actus imperatus se habet per modum causae concurrentis ... actus imperantis: ergo sicut ratione illius dependentiae et influendi actus imperatus denominatur extrinsece bonus aut malus a bonitate, aut malitia actus imperantis, ita etiam actus imperans denominari debet a bonitate, aut malitia actus imperati.

962 Dices contra: licet actus imperans possit communicare bonitatem aut malitiam saltem extrinsecam suo imperato, implicat tamen quod actus imperatus eam communicet suo imperanti: ergo actus imperans nullam bonitatem aut maliciam etiam extrinsecam participat ab actu imperato. Probatur ans.: quia actus imperans se habet per modum causae a qua fluit actus imperatus. Sed licet causa possit communicare suo effectui aliquam bonitatem aut malitiam, implicat tamen quod effectus eam communicet suae causae; quia causa eodem constat denominationis suo effectui, quas effectus refundere nequit in suam causam: ergo licet actus imperans possit communicare bonitatem suo imperato, implicat tamen quod actus imperatus eam communicet imperanti.

963 Nego ans.: ad probationem distinguo minorem: implicat tamen quod effectus

bonitatis aut malitiae communicet suae causae, si ipse habeat ratione eius dominium. Si etiam habeat rationem causae in alio genere pro nunc. Actus imperans se habet tamquam causa efficiens saltem moralis, et in hoc genere est etiam efficiens actus imperati; cum actus iste imperatus se habet tamquam causa finalis obviam, et tandem [illegible] se in hoc genere est effectus eius ut imperans; et hoc sufficit ut illi communicet saltem extrinsece bonitatem aut malitiam.

C. 3. Utrum actus imperatus habeat aliquam bonitatem distinctam a bonitate actus imperantis?

964. Certum in primis esse debet actum imperatum ab actu efficaciter imperante non habere libertatem distinctam a libertate actus imperantis. Probatur: quia actus efficaciter imperans necessitat ad actum imperatum: ergo actus imperatus ex suppositione talis actus imperantis necessario elicitur. Ergo solum habet libertatem antecedentem, scilicet illam eandem sub qua elicitus fuit actus imperans. Deinde certum etiam esse debet actum imperatum ab actu imperante inefficaci utique habere libertatem distinctam a libertate actus imperantis. Probatur: quia posito actu imperante inefficaci adhuc remanet voluntas omnino indifferens ad ponendum, vel non ponendum actum imperatum: ergo ad talem actum imperatum ponendum debet dari nobis expedita libertas.

965. De bonitate ergo aut malitia praesens difficultas est, scilicet utrum actus imperatus praeter illam bonitatem aut malitiam extrinsecam, quam participat ab actu imperante, habeat in se aliquam bonitatem sibi propriam vendicatam a suo proprio obiecto: v.g. utrum actus paenitentiae imperatus ab actu charitatis praeter habeat bonitatem propriam virtutis charitatis participatam ab actu imperante ab eius obiecto et fine: v.g. etiam habeat, aut saltem habere possit bonitatem propriam virtutis paenitentiae ex suo proprio obiecto eodem modo ac si haberet, si talis actus paenitentiae eliceretur independenter ab actu imperante charitatis.

966. Prima sententia docet non dari illas distinctas bonitates aut malitias in actu imperato, atque in imperante; ideo quod actus imperatus et imperantem esse unum actum moralem, licet sint duo individua physica. Ita Caietanus, Medina et [illegible] Fonseca, et Valentia hic disp. 2a q. 12 puncto 4. Secunda sententia docet habere suas proprias bonitates aut malitias distinctas a bonitate aut malitia actus imperantis. Ita PP. Salmanticenses, Complutenses et Arriaga cum Ex[illegible] contra [illegible] de gratia cap. [illegible]. Alii tamen huius sententiae ponunt bonitatem adesse distinctam,

Ut Phys. de ente spirituali disp. 68. sect. 5a

967 Sit ultra dico: tq impeccab. het bonite distq a bonite tq impeccantis. Probr 1o: qa ideo tq impeccab. nt heret distq bonite a bonite tq impeccantis qa n heret distq liberte; sed etiqsi n heat distq liberte stat optime q heat distq bonite: go. Maior e certq fundq. Probr minr: qa pe stare duplex distq moralitas cu unica et libertate: go etiq sic tus impeccab. non heat distq liberte stat optime q heat distq bonitate. Probr ant: qa actus malq seu duplex malitia ut furtu vel faciq het duple moralite, aliq iniustitie, et aliq sacrilegii et taen talis tus unicq het liberte: go duplex distq moralitas stare pe cu eade liberte.

968 Probr 2o: stat optime duas entitates physicas here duple distq denomae, aliq propriq unius, et aliq propriq alterius, licet heant unu aliq pptatu utrique comune: go sibr stare pe in denominatione morali tu tus impeccati et impeccantis, lt eade sit libertas utrique comunis. Ant probr in quolibt subiecto hente duple fram accidentale ut caloris et albedinis, q subiectu denomatur et album et calidu, seu utraq denomae pptat ides subiectu: sibr sic in eadem materia ponatr duplex fra substantialis, resultabit duplex denomae, q utraque pptinet eade maria. Et ro huiq e qa dsumae de tis aliq distu pptio, resultat noua distq denomae, lt realiq conueniat eadem sibr. Sed in tu impeccato datr aliq pptibr pensitatis, silr tendentia immediata ad sus obiu formale, q n datr in tu impeccante: go tq impeccab. here pe distq bonite a bonite tus impeccantis, lt heat eade liberte.

969 Probr 3o: qa tus penites elicitq independenter actu aliq impeccante het sui propriq bonitate distam a bonite distq tus impeccantis: go et elicitq solo tu impeccante. Probr coa: qa actq impeccantis e impare voluntati ut eliciat aliu tu penitet odio silr in bonite illr tur sed elicito independenter ab impeccante. Sed tus odio silr in bonite illr tur habitelr eande bonite propria et peculiare tq penitet: go tus penitet elicitq solo tu impeccante pe here bonite distq a bonite tus impeccantis. Et confirr pe: qa tus charitis impeccans tus penites impeccat. eq tq penitet, qui est tus propriq virtus penitentis, et si impeccaret, sicut sed impeccaret heret sine dubio bonite propria virtus penitet: go lt impeccet eam het.

970 Inferri ex dictis q bonitas propria tus impeccati e oti adqe distq a bonite tus impeccantis in saluarq qui bonite conueniunt adqe utriq tibq, cum tu ultra sit conueniente bonite lt q libertate

illi extrinseco dicendum est esse inadequate distinctos. Probatur: quia bonitas actus imperati constituitur per libertatem et per tendentiam in suum obiectum formale, per hanc enim tendentiam conformatur actus cum dictamine rectae rationis et oppositum eius. Ut bonus et repugnandum. Sed et ea tendentia designatur ab actu imperante libertas eadem est cum libertate actus imperantis: ergo bonitas propria actus imperati est inadequate distincta a bonitate actus imperantis.

271 Dices contra 1°: ergo potest actus absolute habere bonitatem, quin habeat libertatem non habet: ergo non potest actus habere bonitatem distinctam ab actu imperante, quin habeat libertatem distinctam a libertate actus imperantis. Antecedens certum est, consequentia probatur: quia bene valet non potest paries esse albus sine albedine: ergo non potest hoc aut illo modo esse albus, quin hoc aut illo modo habeat albedinem, et sic de qualibet alia denominatione.

272 Dicendum concesso antecedente ad consequentiam: illa locutio de albo fuit et de qualibet alia pro adaequata qualitate est albedo cum denominatione albi; non tamen illa de forma inadaequata, quae licet sine ipsa dari non potest denominatio, certum denominatio variatur potest, quin illa varietur, sed per hoc quod mereretur alia partialis forma, quod sit in hac argutione: non potest absolute dari distinctum a praecedenti, quin detur malum; ergo non potest dari distinctum a praecedenti, quin detur malum distinctum a malo praecedenti distinctum; quod est contra fidem. Et sit etiam in denominatione mortali: quia in tantum fiunt sine eo quod res sacra datur malitia moralis; sed tamen deinde detur eo quod res sacra dabitur nova distincta denominatio malitiae sacrilegii, quin de novo ponatur distincta libertas.

273 Dices 2°: actus externus non habet distinctam bonitatem aut malitiam a bonitate aut malitia actus interni, a quo imperatur; sed non aliter se habet actus externus cum interno imperante, atque cum actu interno cum alterius etiam interno imperante: ergo etc. Constat maior, de qua postea, cum minor. Respondeo distinguendo: actus externus se habet pure obliquae bonitatis sive esse obiectum talis bonitatis. At vero actus internus habet in se totam moralitatem saltem radicalem, id est habet capacitatem, ut si accedat libertas erit actus sic bonus: quod constat ex ipsis adversariis asserentibus quod si talis actus eliceretur independenter ab actu imperante haberet bonitatem formalem, quod in nullo casu potest habere actus externus immediate et sic.

Quaestio 3ª An actus internus possit imperare sibi bonus?
Conclusio: Nostra sententia affirmat.

274 Obijcies [illegible] imperabilis, cum tus intrinsece et ex proprio suo obiecto bonus possit evariari extrinsece per obiectum extrinsecum, et ita resultare intrinsece bonus et extrinsece malus. Ubi adverte quod aliqui ipsius intrinsece bonus [illegible] ... [illegible] decimo [illegible] quod ea vocari in [illegible] [illegible], quae per tus vel ut obiectum, et vel alium, et in hoc eodem sensu illud vocari obiectum seu finis intrinsecus actus, quod immediate et per se [illegible] actum, et illud vocari finis extrinsecus, quod respicit actum ... [illegible] ... qui [illegible] castitas imperat [illegible] iustitiae [illegible] intrinsecus iustitia [illegible] finis intrinsecus [illegible] imperato iustitiae, et [illegible] est finis illius extrinsecus et [illegible] [illegible] castitatis bonitas [illegible] est finis intrinsecus et iustitiae finis extrinsecus.

275 Quaerimus ergo in praesenti utrum tus intrinsece bonus ... iustitiae habens suam ... bonitate ex suo intrinseco fine iustitiae possit imperari ab alio tus intrinsece et ex suo fine malo, ut quando [illegible] inanem gloriam [illegible] [illegible], et sic talis actus iustitiae evadat intrinsece bonus, et extrinsece malus? Quae difficultas est [illegible] tum de [illegible] naturali, tum de supernaturali.

276 Prima sententia docet virtutem tus bonum etiam naturalem posse imperari ab [illegible] malo, et ita quod maneat esse tus intrinsece bonus et extrinsece malus. Ita P. Vicente Hurtado cum Ex.mo [illegible] [illegible]. Secunda sententia negat de tu naturali, negat de supernaturali, cum posse imperari ab tu malo. Ita Banez, Montesinos, et [illegible] [illegible] [illegible], Torres, et Tenneri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Tertia sententia docet tum etiam supernaturalem intrinsece bonum posse imperari ab tu malo. Ita Subtilis [illegible] in 2 dist. 4 [illegible] ... in 2 dist. 27 [illegible] ... Salas, Granados, Vredo, et alii quos refert, et sequitur P. Ripalda de ente supernaturali tom. 1 disp. [illegible].

277 Dicit contra ... tus intrinsece bonus etiam supernaturalis [illegible] imperari ab tu malo et evaderet [illegible] extrinsece malus. Probatur 1.o: quod stante voluntate cum [illegible] supernaturali et reliquis requisitis ad tu bonum supernaturale, ut ad tu [illegible] [illegible] supernaturali tus [illegible] qui ex fine [illegible] imperet illa eundem [illegible], et cum tandem [illegible] [illegible] ad eliciendum tales [illegible] [illegible]; ergo tus etiam supernaturalis intrinsece bonus potest imperari ab tu malo. [illegible] [illegible] in eo cum talibus [illegible] [illegible] imperari ab illo superveniente tu

quia etiam videtur certum: nec facile agnosci potest caput impossibilitatis in eo quod suspiciat ille actus imperans. Deinde si ad illum actum imperante supponitur verbis cum dolore supernaturali, et aliis requisitis ad actus supernaturales positis, etiam supponendo talis actu imperante poterit voluntas tum illius eius dolore supernaturali elicere hoc supernaturales necesse quod independenter ab actu imperante elicere poterit ex ...

278. Probatur 2o: quia in eadem parte potest dari actus imperans habens motivum malum et actus imperatus habens motivum bonum: quia in eadem voluntate potest dari actus malus imperans actum intrinsece bonum ... quia motivum actus imperantis est distinctum a motivo actus imperati, ... actus imperantis est motivum vanae gloriae, et actus imperati est motivum honestatis poenitentiae; sed duplex motivum distinctum potest tribuere duos distinctos actus in eadem voluntate: ergo in eadem voluntate potest dari actus imperans habens motivum malum, et actus imperatus habens motivum bonum. Et confirmatur: quia non videtur posse dari quosdam ad poenitentiae sacramentum accedere ob aliquod motivum vanae gloriae, vel alium finem venialiter malum, quin ideo dicendum sit illos facere confessionem malam et sacrilegam: ergo possunt actus bonos et supernaturales confessionis sacramenti ponere qualiscumque dolor deserviat ab illo motivo malo, seu ab actu imperantis mali propter motivum vanae gloriae.

279. Infertur ex dictis actum imperatum in eo quod extendere intrinsece bonum et extrinsece malum; tamen est imperante esse extra intrinsece malum et extrinsece bonum. Probatur: quia ut dictum n. 264 non minus actus imperans refundit suam moralitatem in actum imperatum, quam imperatus in imperantem: ergo in eo quod actus imperans est intrinsece malus refundet suam malitiam in imperatum, et quod actus imperatus est intrinsece bonus refundet suam bonitatem in imperantem.

280. Rogatis utrum possit etiam evenire quod actus intrinsece malus imperetur ab actu bono? Resp. negative. Probatur: implicat quod actus tendens affective in obiectum malum sit intrinsece bonus, praesertim si illud obiectum malum immediate intendat. Sed actus imperans hic malum tenderet affective, et intenderet immediate

obsin malu: go implat dus strice bonus, qui impset du malum. Atar sstatt q complecti malu bonu eesin vel. Mo etiā sstat. q quiv dus impans velt immediate et intendit dus impaty.

C. 3. Argumenta Contra

284 Opponunt 1º: implat dus strice bonus sit etiā extrice malus sterdum si supra distit: go implat q dus strice bonus impsetr ab tu malus. Probs ans q si dus eet extrice malu diceretr absute malus; sed implat q dus extrice bonus sterdum sit supra malus sit absute dicatr malus: go implat q dus in strice bonus sit etiam extrice malus. Probs maior, q est comune axioma absute malu vocatr ex quocunq defu, id est ex quacunque parte sit malus; et sine dubio quilibt dus redditr absute malus ex quacunq mala circumstantia loci, personae etc. go si dus eet saltem extrice malus, diceretr absute malus. Atque plane dicedant tale dus bene dici absute malus, neq absurdus judicant dus supra malus absute malus, dum modo id ex suis intrinsecis non habeat. Sed tamen.

285 Ro ans: ad probr neg maior, ad probr dico quod ans: malu absute vocatr ex quocunq defu immediate afficiente tum actū: sed mediate aficientes dus malus. Atq implatis strice bonus absute bonus vocari debt, et quia ipse dus malus: q dus extrinsece est additu diminuens, ipse denotans influxu et desideq ab tu malo; circumstantiae malae loci, personae etc. immediate afficiunt ipsius actum, cum sint q est intrinsece q dus taliter ponatur, et immediate non aficiant tale dus, neq reddet dus absute malu: et quia malitia dus impantis desumatur a malo fine immediate intendo per ipsum tum impante, qui quis finis non intenditr immediate ab tu impsato, ditur tamen mediate intendi, q talis dus impsatus fuerit et deberet ab illo tu immediate intendente tale finis, et quia hoc q ille defus seu malitia solo mediate aflat tum impsatu, q non sufit ut reddat tale dus absute malu.

286 Opponit 2º: dus externus dicitr absute malus, sed hoc q ponatr impsatus ab tu malo volitus: go quicunq alius impsatus ab tu malo debet dici absute malus. Ro con. dispar est, q dus externus

nulla aliq bonit aut malit here ee nisi imperatam actu internal volity; unde actus malus aut actus bonus dicitur a bonit vel malitia actus interni: cum actus interior imperatus sibi ipsam intrinseca bonit het, quae propria in ipso est, a quo adeo illi denominant actus bonus aut actus mali.

284 Opponitur 3°: actus imperatus ab eo malo non potest esse meritorius; ergo nec bonus. Nega consequens, quia eadem utriusque videtur ee ratio. Probatur antecedens: quia actus imperatus ab eo malo est coniunctus cum ipso eo malo, et peccato; sed in concursu actus mali et peccati non potest stare actus meritorius: ergo. Distinguo antecedens: actus imperatus ab eo venialiter malo non potest ee meritorius, nego: imperatus ab eo mortaliter malo, subdistinguo non potest ee meritorius ex defectu bonitatis nego antecedens: ex indignitate personae concedo antecedens. Ad probationem eadem ratione distinguenda est minor.

285 In tali casu idem evenit atque in quovis alio bono supposito natis in facto habente aliunde aliquod peccatum: vel enim supponatur here peccatum tantum veniale, et aliquod opus meritorium, et tunc talis operatio remanet meritoria quia peccatum veniale non obest ad meritum: licet ipsum meritum ee non possit. Si vero supponatur here peccatum lethale, et eliciat eandem opus bonum, talis operatio tunc non erit in eo quod meritoria; dico quod operatio [illegible] se dicat exclusos meriti. Quia ad meriti requiritur dignitas personae, id est, status gratiae, quem non het. Idem in nostro casu dicendum est de eo imperato bono posito in concursu actus imperantis mali.

286 Opponitur 4°: libertas actus imperati eadem est atque libertas actus imperantis. Sed sub libertate propria actus mali non potest manare actus absolute et intrinsece bonus: ergo actus imperatus ab eo malo imperante non potest absolute et intrinsece bonus ee. Probatur minor: quia eo ipso quod libertas utriusque actus sit eadem, exercitium libertatis utriusque actus idem est. Sed idem exercitium libertatis nequit ee absolute et intrinsece bonum et malum: ergo sub libertate propria actus mali non potest manare actus absolute et intrinsece bonus.

287 Ad 2um: ad probationem distinguo minorem: eatenus quod libertas utriusque actus sit eadem, exercitium utriusque actus [illegible] est [illegible] [illegible] in recto nego minorem: [illegible] [illegible] [illegible] in obliquo [illegible] minorem. Exercitium libertatis dicitur in recto ipsius [illegible] quod libertas exercetur, [illegible] dicitur in obliquo ipsius liberi exercitatio; [illegible] in exercitio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] datur eadem libertas, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] datur [illegible] recta, [illegible] datur duplex actus, quorum unus [illegible] [illegible] bonus, [illegible] alter malus; sicut [illegible] eadem [illegible] albedo [illegible] [illegible] [illegible] in pariete [illegible] [illegible] duplex album, quorum unum erit [illegible], [illegible] aliud [illegible] erit [illegible].

288 Opponitur 2o: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit bonus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malo [illegible] [illegible] sit bonus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intendit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malum sit [illegible] [illegible] bonum: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malo.

289 Distinguo minorem: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malus [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] intendere malum finem [illegible] vanam gloriam, [illegible] [illegible] [illegible] boni [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] talis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia intendebat [illegible] talis [illegible] [illegible]; [illegible] adhuc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intendebat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiam [illegible] [illegible] [illegible] eundem malum finem [illegible] erit [illegible] malus [illegible] ipse actus [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] solus actus [illegible] elicitus ob malum finem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ob [illegible] [illegible] [illegible].

290 Opponitur [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imperare actum [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actus mali [illegible] [illegible]

ut ipse imperare de actu bono effectum supernalem. Probatur maior
Antecedentis: quia imperare est proprium superioris respectu inferioris. 2° quia actus
imperans est causa influens in actum imperatum, ad proprie illa salte
virtualiter continens: sed actus inferioris ordinis non potest virtualiter continere
ipse actum superioris ordinis: ergo actus inferioris ordinis non potest imperare actum superioris
ordinis.

98. R. ad maius: ad primam probationem distinguo antecedens: imperare politice
est proprium superioris, concedo antecedens: imperare mechanice, nego antecedens: et non est aliud
imperare mechanice quam petit distinctionem praeter imperantis et imperata, sed
petit imperare politice, ut diximus supra n. 948 et quamvis superior
vel alia requiratur ad imperium, illa intervenire debet inter
medium et imperatum, sed inter potentiam imperantem, et cui imperatur.
Ad 2am probationem distinguo maius: actus imperans est causa adaequate influens
in actum imperatum, nego antecedens: inadaequate, concedo maius quod plurimae aliae
concurrunt ad producendum actum imperatum, scilicet actus stimulus, objectum
seu finis, movens, et auxilium supernaturale, si actus supernaturalis est: unde
ut actus imperans debet continere actum imperatum sufficit ita certum est de
causa morali illius, licet non sit inadaequata, quae est ipsa, et sit inferioris
ordinis.

Utrum actus externus formaliter possit bonitas an interno?

C. 3. Suppositum et Sententiae.

99. Certum in 1° est debet quaecumque dari actus
externus bonus, vel malus, dari etiam et concret in voluntate
actus internus efficaces imperans, id est efficaces volens positionem
talis actus externi. Probatur. quia potentia externa quae sunt in ipse sola
determinare, et non sunt potentia libera in se: ergo ut sit externa
libere eliciatur, quatenus elicitur debet actus bonus, vel malus, requiritur
actus voluntatis determinans ad talem actum externum. Quaerimus ergo utrum

bonitas et malitia primario conveniat actui externo, et ex hoc derivetur in internum, vel e contra primario conveniat actui interno, et ex hoc derivetur in externum.

993 Supponendum est 1°, quod per actum internum et externum intelligi: et quod certum est apud omnes, quod actus externi [illegible] [illegible] [illegible] potentiarum externarum, qui sunt [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] aliarum potentiarum internarum, et sic in hoc [illegible] [illegible] [illegible] diversitas [illegible] aliqui [illegible] [illegible] [illegible] actus internos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sive cuiuslibet alterius potentiae esse actus externos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnes [illegible] actus [illegible] esse actus internos: actus [illegible] sive [illegible], sive cuiuslibet alterius potentiae esse actus externos: qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] per denominationem interni aut externi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quae est potentia immediate et [illegible] libera: [illegible] [illegible] actus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intrinsecus [illegible] ad ipsam [illegible] [illegible]: actus vero aliarum potentiarum [illegible] denominari [illegible] [illegible] externi, [illegible] ad voluntatem [illegible] [illegible].

994 Supponendum est 2°: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aut malitia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] intendere finem aut [illegible] [illegible] medium [illegible] [illegible] [illegible] primario ad [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] actus externi [illegible] in eum finem. [illegible] [illegible] de bonitate et malitia [illegible] ex [illegible] [illegible], aut ex aliis circumstantiis [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] in elargitione eleemosynae, quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] misericordiae, [illegible] primario actui interno [illegible] volenti eam elargitionem eleemosynae, et [illegible] [illegible] elargitioni externae? vel e contra [illegible] elargitioni externae [illegible] [illegible] actui volenti, [illegible] [illegible] [illegible]?

995 Supponendum est 3°: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] actus externus, aut [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipse actu externo [illegible] in [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut quasi [illegible] [illegible] actus externus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in genere [illegible], [illegible] [illegible], in [illegible] genere [illegible] actus externus [illegible] [illegible] [illegible]

cum imperandis.

296 Supponendum est 4°: solum actum internum esse formaliter et immediate liberum, actum vero externum vero saltem nullam habere libertatem primario etiam ex suppositione actus interni efficacis; atque adeo solum esse liberum in sua causa, seu mediate, abstracte, et anteced.

297 Supponendum est 5°: quod esse de bonitate formali, non de obtima; quia si de bonitate obtata esset quod sine dubio dicendum foret eam primario convenire actui externo: quia actus externus est obiectum actus interni, a cuius forte obtima actus internus resultat esse bonus: ergo bonitas obtima primario convenit actui externo a quo refunditur bonitas in internum. Sic stante suppositis.

298 Prima sententia docet bonitatem et malitiam primario inesse actibus internis et ex illis derivari in externos. Ita ex nostris Ex. videre licet et plures alios quos afert et sequitur P. Ioannes. bon. disp. 4. q. 1. = 2ª sententia docet primario convenire actibus externis et ex illis derivari in internos. Ita P. Iman. et Gaspar Hurtado tract. 3. difficultate 2ª. 3ª sententia docet bonitatem primario inesse actibus internis et secundario externis: malitiam vero primario inesse actibus externis et secundario internis. Ita P. Verza 1ª 2æ disp. 7. c. 1.

Cap. 2. Nostra Conclusio.

299 Sit nostra conclusio: bonitatem et malitiam primario inesse actibus internis et secundario externis. Probatur 1°: quia bonitas et malitia, seu esse bonum aut malum primario et per se convenit illi actui, qui primario et per se est actus humanus et moralis; sed qui primario et per se est actus humanus est actus internus, et non externus: ergo bonitas et malitia, seu esse bonum aut malum primario et per se convenit actui interno. Minor constat quia actus internus est primario et immediate spiritualis et liber, atque adeo primario et per se est actus humanus et moralis, quod immediate non habet externus ut constat ex nostra dicto. Probatur maior: quia bonitas et malitia seu esse bonum aut malum est differentia essentialis, qua salte perfectus actus humanus et moralis; sed tam differentia essentialis quam perfectus actus humanus et moralis

bet primario et per se convenire illi actui, qui primario et per se est bonus et rationalis: ergo.

300. Probatur 2o: quia actus externus eo magis vel minus bonus denominatur quo magis aut minus internus bonus aut internus malus est actus internus, sic elargitio eleemosynae eo magis aut minus bona est coram Deo, quo magis aut minus internus bonus fuerit actus voluntatis, quo quis efficaciter vult eandem elargitionem eleemosynae: ergo etiam aliter et similiter erit bonus aut malus actus externus, quia bonus aut malus supponitur actus internus: caeterum quia bonitas vel malitia primario inest actui interno, et ex illo derivatur in actum externum, sed ab illo denominatur [illegible] bonitas. Consequentia patet: quia eadem ratione ac verum est dicere, sicut se habet simpliciter ad simpliciter ita magis ad magis, ita etiam verum est dicere sicut se habet magis ad magis, ita simpliciter ad simpliciter. Et ideo ex prima bene valet: ea magis calidus fuerit a maiore calore, ergo est simpliciter calidus quia fuit a calore.

301. Opponitur 1o: actus externus primario praecipitur aut prohibetur: ergo primario illi convenit bonitas et malitia. Antecedens patet ex praeceptis v.g. audiendi sacrum, non furandi &c. Probatur consequentia: quia prohibitio immediate et primario tendit in id quod primario malum est, et praeceptum in id quod primario bonum est; ergo si actus externus primario praecipitur et prohibetur, illi primario convenit bonitas et malitia. Respondeo ad primum distinguo antecedens: prohibitio primario tendit in id quod primario malum obiective, concedo; [illegible] in id quod est malum est, nego antecedens. Praecepta aliqua [illegible] communiter [illegible] malum [illegible] et praecepta aliqua [illegible] communiter [illegible] bonum [illegible] cum actus externi sint boni aut mali obiective (ut distinguitur d. 26) propterea in illos tendit immediate praeceptum, etsi aliquod praeceptum immediate tendere soleat in actum internum.

302. Opponitur 2o: ideo actus internus bonus aut malus est, quia actus externus bonus aut malus in se est, et non e contra: ergo bonum aut malum primario convenit actui externo, et ex illo derivatur bonitas aut malitia in actum internum. Probatur antecedens: quia verum est dicere quod voluntas furandi mala est, quia ipsum furtum [illegible]

tiue ipsu exertius externus furandi malus est, atq iniustum; et
similiter q velle dare eleemosinam pauperi bonus est, quia
ipsa elargitio eleemosine bona est: at vero etiam malum
est dicere q furari malus est, quia velle furari malum
est, aut q elargitio eleemosine bona est; quia velle dare elee-
mosinam bonum est: ergo ideo actus internus bonus aut malus
est, quia externus bonus aut malus est, et non e contra.

303. Dꝫ Respondeo ans: ideo actus internus bonus aut
malus est, quia actus externus bonus aut malus est obiective
vel de actis: quia est bonus aut malus est, nego ans: sub distinctione
accipienda est probatio. Quodlibet actus accipit suam bonitatem aut ma-
litiam ab obiecto bono vel malo, quam propterea dicatur quod bo-
nitas formalis operationis veniat aliis, ita verum est dicere
q amare Deum bonum est, quia Deus in se bonus est quin Deus ipse
sit bonitas formalis, sed obiectiva, et ideo paritate dicimus pri-
mario competere actui externo bonitatem vel malitiam obiectivam, quia actus
externus est obiectum volitum, seu intentum actu interno.

304. Ex dictis duo inferuntur: 1° actum externum
se habere bonitatem et malitiam formalem extrinsecam eo modo quo de actu
imperato interno diximus in 264, eam habere ab actu im-
perante. Probatur: quia actus externus eam bonitatem aut malitiam
formalem habet quatenus recipit et provenit ab actu interno habente pri-
mario bonitatem aut malitiam, et a quo derivatur talis bonitas
aut malitia in actum externum: ergo actus externus habet bonitatem
et malitiam formalem extrinsecam.

305. Infertur 2° eundem actum externum posse
esse sub bonum aut malum extrinsece etiam quo ad eundem …
Probatur: si per voluntatem primus intendere finem bonum v.g.
audiens externam facti per velle primus actus intendentis
impletione praecepti, et … actu illum interno velle in ecclesia

grave affectu videre aliq. personam; sed in tali, cum talibus ac externa parabat bonitas externam ab sua intentione bona, et malitia externam ab sua intentione mala: ergo eadem actio externa potest esse simul bona et mala extrinsece.

Quaestio 5.a Utrum actus externus addat bonitatem aut malitiam actui interno?

Conclusio nostra exponitur.

306. Ad clariorem [illegible] difficultatis aliqua facimus supposita [illegible] num. 296, [illegible] praecedentis disputationis notitia ad [illegible] valde [illegible] est. Quaerimus, utrum [illegible] actui externo superaddatur actui interno [illegible] quam si solus actus internus [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ex actu interno et externo [illegible] bonitatem, quam [illegible] solus actus internus. Ubi clare [illegible], quaestionem nec de actu interno inefficaci, cum actus internus inefficax se solo nunquam coniungatur cum actu externo, [illegible] [illegible] potestas esse libera [illegible], [illegible] [illegible] ab actu interno volitionis, cum actus inefficax [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] relinquat adhuc indifferentem: et actus internus se solo non coniungitur cum actu externo.

307. Difficultas ergo est de actu interno efficaci, qui esse infallibiliter connectitur cum actu externo, illum quod infallibiliter infert nisi aliunde impediatur per defectum alicuius requisiti [illegible] in potentia [illegible] v.g. [illegible] [illegible], quo [illegible] pauperi efficaciter [illegible] erogare eleemosynam, quod ob defectum pecuniae [illegible], habet aequalem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], quo [illegible] [illegible] [illegible] erogare eleemosynam. [illegible] [illegible] eandem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] supra [illegible] [illegible]?

308. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] addere [illegible] aliquam bonitatem, aut malitiam supra bonitatem et malitiam actus interni. Ita [illegible] [illegible] apud [illegible] [illegible] Doctor quodlibeto 18 art. 3 et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gran.

v. 9. contra v. 2a tract. 14 disp. 1. 2a sententia docet actum externum nullam bonitatem aut malitiam novam addere supra bonitatem aut malitiam actus interni. Ita Cabrer. cum D. Thoma hic q. 20 art. 3 quem sequuntur PP. Salmant. hic tract. 11 disp. 4 dub. 1, et alii cum Gon. tract. 2 disp. 4 sect. 7 quam tenemus.

209. Probatur 1o: actus externus nullam addit bonitatem aut malitiam supra bonitatem aut malitiam actus interni. Probatur 1o ab Authoritate in primis quia Abrahamo intendenti sacrificare filium, dictum fuit ab Angelo Gen. 22 nunc cognovi quia timens Deum, et non pepercisti filio tuo. Et 2a ad Corint. 8 qui multum non abundavit et qui modicum non minoravit: ubi dicit Glossa: dives, qui multum dat et pauper qui parum si aequalis est voluntas aequalem mercedem habent. Deinde D. Chrysostomus hom. 29 in Matthaeum: voluntas est quae

opera aut remuneranda sunt vel damnanda. Idem probat illud ex D. Aug. quod habetur in cap. Magnus de poenitentia dist. 1: votum pro opere reputatur.

210. Probatur 2o ratione: quia actus externus ex se et ratione sui nullam bonitatem aut malitiam habere potest, ergo non potest addere bonitatem aut malitiam supra bonitatem aut malitiam actus interni. Consequentia liquet, quia non inest ex ratione sui nullam bonitatem, aut malitiam habere potest et habet bonitatem aut malitiam derivatam ab actu interno, et consequenter nullam aliam bonitatem aut malitiam addere supra illam propriam actus interni. Probatur antecedens: quia actus externus ex se et ratione sui non potest esse actus humanus; ergo ex se et ratione sui bonitatem aut malitiam habere non potest. Consequentia liquet, quia implicat esse actum bonum aut malum, qui actus humanus non est. Consequentia antecedentis, quia ex se et ratione sui non potest esse liber, et actus qui ex se et ratione sui non potest esse liber non potest esse actus humanus ergo. Antecedens constat, quia actus externus non potest esse liber ratione actus voluntatis determinantis potentiam externam. Probatur minor; quia actus humanus nihil aliud est quam voluntarium liberum, ut diximus num. 17 et ideo quod ex se et ratione sui nequit esse liber, nisi per se et ratione sui fiat voluntarium liberum; et nequit actus humanus.

211. Respondent aliqui, quod actus externus dicit libertatem materialem, habet in ipso actu interno adhaerentem sicut ~~virtutem~~ ...

a bonitate actus interioris, sicut nos ipsi diximus n. 271 id sufficere ad hoc ut actus internus imperatus habeat dictam bonitatem a bonitate actus imperantis. Ad 3um: quia non diximus dum imperatus habere dictam bonitatem propterea quod habeat libertatem mediatam, seu in causa; sed quia ipse actus imperatus est actus voluntatis ex se, et natura sua causa erat essendi, et denominandi liber. Unde illa immediata libertas fuerit illi dare sufficiens denominationem actus humani et liberi, quia ipse actus suapte natura est ex se et necessario talis denominationis, et quia immediate liber foret, nisi per accidens ab alio procedente denominaretur. Contra actus externus incapax est habendi ex se et natura sua libertatis, neque in ullo casu potest esse immediate liber: ac proinde nullo modo denominari potest ex se et natura sua actus humanus.

312. Probatur 3°: quia sive ponatur sive non ponatur actus externus, dummodo actus internus aequaliter existat et idem sit, remanet eadem moralitas: idem dicendum de bonitate: ergo actus externus nullam addit bonitatem aut malitiam. Probatur antecedens quia si duo homines aequali voluntate conveniant ad interficiendum inimicum, alius vere vera det venenum, quo interficiat inimicum, alius iudicans dare venenum daret salutare, tum pro aequale peccatum uterque committeret, et aequale supplicium apud Deum uterque mereretur; sed in uno ponitur actus externus interfectionis inimici, et in alio non ponitur: ergo sive ponatur, sive non ponatur actus externus, dummodo actus internus aequaliter existat, et idem sit, remanet eadem moralitas.

313. Probatur 4°: quia in eo qui efficaciter vult interficere inimicum, et ab aliquo extrinseco impeditur ne possit interficere, non datur minor malitia quam si vere interficeret: ergo actus externus interfectionis non addit novam malitiam. Probatur antecedens: quia illa omissio interfectionis non minuit malitiam: quod probatur quia illa omissio non est illi voluntaria, nec libera, cum ea ponatur a voluntate ab extrinseco impedita fuit; sed omissio nec voluntaria nec libera non potest minuere malitiam, ita enim quae libera non est nequit minuere, neque augere per se moralitatem actus: ergo illa omissio interfectionis non minuit malitiam.

314. Infertur ex dictis 1°: actum externum in genere moris non esse quo ad intrinsecum suum; sed quoad intrinsecum esse physicum, et solum extrinsece esse quid morale, cum ceteris quid sive detur sive non detur actus externus, remanet idem individuum morale, et non idem individuum physicum. Infertur 2°: neque actum externum addere meritum aut demeritum super meritum aut demeritum actus interni. Probatur quia meritum est ipsa bonitas moralis, quae in ipsa bonitate

fundari bonum illi correspondens; ergo dicendo actus externus non addit bo-
nitatem, neque ipse addere meritum.

C. 2. Obiectiones solvuntur.

315 Obiicitur 1° D. Aug. l. 13 de Trin. c. 15 ubi sic ait: mala
voluntate qua sola quisque miser efficitur; sed miserior potestate, qua deside-
rium malae voluntatis impletur: ergo iuxta D. Aug. voluntas miserior, seu
magis peccans redditur per hoc quod adimpleat malam voluntatem actu ex-
terno, quam si non adimpleret. Dist. ant. conseq.: ergo voluntas miseri-
or redditur tum extrinsece ipsa ratione ipsius actus extrinseci secundum se, tum ratione
ratione actus extrinseci causative, et occasionaliter. Nego conseq. Actus externus secundum
se ipse attentus nihil mali addit, caeterum solet esse causa, et occasio
aliarum culparum, scilicet scandali aliorum, solet etiam esse causa maioris
adhaesionis voluntatis ad malum, et repetitionis eiusdem mali desiderii,
quod forte non repeteret si ad operationem externam deguestan-
dam non accederet: et propter has rationes dicitur miserior voluntas, quae
opere completur, scilicet causaliter et occasionaliter.

316 Obiicitur 2°: si actus externus non adderet malitiam
super malitiam actus interioris non esset necessarium explicare in confessione ipsa
opera extrinseca peccaminosa; sed actus internos explicare volentes ea opera ex-
teriora; sed hoc falsum est: ergo. Solvitur neg. mai.: quia non est necesse explicare
in confessione id quod non addit aut mutat malitiam peccati; sed si actus exter-
nus non adderet malitiam super malitiam actus interni ipsa opera externa
non addunt neque mutant malitiam peccati: ergo. Dist. maiorem: ad probationem distinguo
maiorem: non est necessarium explicare in confessione id quod non addit aut mutat
malitiam peccati, si aliunde non detur praeceptum, aut ratio ad id obligans
concedo maiorem: si detur, nego maiorem.

317 Obligatio confitendi actus externos peccaminosos non
est propter malitiam novam distinctam a malitia actuum internorum; sed quia ad
id datur praeceptum fundatum in traditione Ecclesiae, cuius praecepti ratio
esse potest, ut ita confessarius cognoscat quod actus internus fuerit efficax, quia aliter
alio modo non potest confessarius cognoscere efficaciam actus interni distincte ex
iunctione eius cum externo, et ex positione mediorum ad illum spectantium.

Potest etiam fundari, et poenitens melius a confessario moneri possit circa vitanda scandala, aut alia damna ex opere externo secuta: eo magis quod et consuetudo peccandi in eo, qui iam bene dispositus accedit ad confessionem non addat distinctam aliquam malitiam, si tamen a confessario rogetur, tenetur poenitens eam consuetudinem confiteri, cuius oppositum damnatum est ab Innocentio XI.

318 Obiicies 3°. Ecclesia infligit poenas propter peccata externa, ut excommunicationes, suspensiones etc., quas poenas nullus incurrit nisi per actus externos; similiter confert praemia publica etc. quae quidem praemia sine actibus externis nullus consequi potest. Id ipsum statuunt Principes et superiores prudentiores: ergo quia opera externa aliquam bonitatem aut malitiam, aliquod meritum aut demeritum saltem morale ex se habent. Respondeo distinguendo: quia id ipsum et Principes et superiores prudenter efficiunt in statuendis poenis, et similibus actibus externis possunt etiam velle efficere statuendo poenas et praemia particularia operibus externis: ergo etiam videtur posse stare quod opera externa habeant bonitatem aut malitiam, meritum aut demeritum.

319 Maiorem nego: quia non propterea poena ab Ecclesia et a Principe statuitur operi externo, quia est quia malitia talis poenae digna sita sit in ipso opere externo, sed quia nullo alio modo illis constare potest de actu interno efficaci, cum ad occulta cordis humana cognitio non extendatur, et quidem Ecclesia et quilibet prudens superior suis statutis poenis actus internos peccaminosos vitare intendunt, sed ad eos vitandos aliquam viam non habent, quam de dictis et de factis. Ita dico, quod Deus posset statuere tales poenas aut praemia operi externo, casu quo necesse non essent poenae nec praemia, sed quod pro suo libito posset independenter a merito aut demerito per illa sua agnita poenis aut praemiis facere non se quod opus in casu ex se bonitatem et malitiam reddatur habens ex se bonitatem et malitiam.

320 Instabis: opera externa potius quam interna cedunt in honorem et bonum Reipublicae, multo quod conducunt ad bonum eius gubernationis: ergo opera externa habent bonitatem saltem moralem et [illegible] meriti in Republica. Respondeo: quia ideo actus internus efficiens talia opera commoda Reipublicae bonus est, quia ipsa opera bona sunt: ergo potiori titulo ipsa opera externa habent in se bonitatem quam actus internus. Obiicies: quia propterea

quod unumquodque tale et illud magis; sed actus internus bonus est, quia opera ex-
terna ad quae diriguntur bona sunt, ergo ipsa opera externa potiori titu-
lo bona sunt.

321. Ad instantiam dicitur concessa quod ipsa opera habent boni-
tatem vel malitiam et rationem meriti materialiter et obiective, sed ideo consequenter habent
rationem meriti, sed subdistinguo, habent sed intrinsece rationem meriti non consequenter, habent sed
extrinsece rationem meriti, ideo consequenter. Certum est quod illud quod exercitio cedit in bo-
num Reipublicae et cuicumque conferentis perfectum creati est ipsa
res obiective accepta: certum quod ad aestimabilitatem et laudabilitatem an-
operantis spectat solo in voluntate et affectu quo talem rem ponit: quia hoc
est non aliud est in sua potestate, propterea quod hoc solo bene ipsis datur
dignorum aestimabilitatis.

322. Ad confirmationem dupliciter respondetur, 1° distinguendo antecedens: ideo actus
internus bonus est quia ipsa opera externa in se bona sunt bonitate obiectiva
nego antecedens: quia ipsa opera sunt bona bonitate formali, nego antecedens: quod in omne producta
per quod dat denominationem producens, sed quia diverso modo producit ac
producitur causa, ideo non denominatur potiori titulo producens: opera
opera externa diverso modo sunt bona, scilicet obiective, ideo non denominantur
potiori titulo bona quam actus internus. Secundo respondetur concedendo consequentiam: ad probationem
dicendum est primo illud esse verum quando illud per quod aliud est tale, est ratio
adaequata; non vero quando est ratio solo inadaequata: et ita licet omnia aut fracturae
non sint quae dant [illegible] in ratione in inadaequate non ideo potiori titulo [illegible]
[illegible] habent denominari [illegible] quod totus [illegible] ex natura sua [illegible]:
cum ergo non solo opera externa sint ratio quod actus internus sit bonus,
sed etiam sit libertas, conformitas cum recta ratione etc. ideo non sequitur, quod
opera externa potiori titulo habeant dici bona.

323. Obiicitur 4°: in Decalogo seorsim prohibentur in
aliis praeceptis opera externa, ut non furtum facies et in aliis a-
ctus interni, ut non concupisces aliena bona: ergo quia distinctam malitiam
habent in se opera externa, ac actus interni. Resolvo consequentiam: In quibus Decalo-
gi praeceptis seorsim prohibentur, aut supponuntur actus interni expresse sive
[illegible] explicite per verba denotantia opera externa, cum quibus
semper coniunguntur, quantum est ex parte operantis, sive per verba deno-
tantia actus externos: et sequitur ex eo quod opera externa se solis

sive in actu interno non posse esse peccatum: actus vero internus se solo sufficere peccatum esse posse: ea autem diversitas in omne expandi prudentissime posita est, omne quasi indicaret sola opera externa prohiberi aut praecipi.

324 Obiicitur 5º: qui desideraret et vellet efficaciter divitias, si revera illas non haberet, non assequeretur bonitatem et meritum operis divitiarum: non enim assequeretur remissionem peccatorum: ergo qui efficaciter vult opera externa, si revera illa non habeat, non habet bonitatem et effectum operum externorum. Nego consequentiam: disparitas est: quod qui vult tantum divitias vult tantum rem habere in se bonitatem intrinsecam: unde sita rem divitiarum non assequitur, nec assequitur eius bonitatem: et idem dicendum est de eo qui efficaciter vellet quemcumque actum internum: at vero qui vult tantum externum vult tantum nullam aliam bonitatem habere nisi eam quae datur in ipsa voluntate efficaci volente ipsum tantum externum: unde sive assequatur sive non assequatur talis tantum externus habet in se totam bonitatem quam haberet exterior actus externus si daretur.

325 Obiicitur 6º: satisfactio boni operis augetur per actiones externas macerationis et mortificationis: ergo et bonitas. Antecedens constat: quia satisfactio est castigatio et vindicta voluntaria, quae in solo actu interno consistere nequit. Ad antecedens nego consequentiam, quia satisfactio est distincta a bonitate et merito morali, ac proinde augeri potest quin augeatur bonitas aut meritum: quia satisfactio consistit in poenalitate aliqua et correctione cum aliquo bono: bonitas vero in conformitate cum recta ratione. Proinde stat optime magis satisfactionem dari in actu minus intenso propter magis poenalitatem quam in se habet quam in actu magis intenso, ut in actu charitatis.

326 Obiicitur 7º: inter errores Petri Abailardi ille quod asserebat solam voluntatem a Deo remunerari, nec propter opera peiorem aut meliorem effici hominem: porro hoc sequeretur si ipsa opera nullam bonitatem aut malitiam adderent tibi intrinsecae voluntati: ergo. Distinguo minorem: porro hoc sequeretur si ipsa opera tam externa quam interna nullam adderent bonitatem aut malitiam ipso homini: si sola opera externa non adderent, nego minorem. Porro Abailardus docebat nullum tantum virtutis aut vitii sive externum sive internum reddere hominem bonum aut malum, et in hac latitudine error haereticus est asserere quod propter opera homo nec peior nec melior efficitur.

C. 9 Triplex aliud argumentum.

327 Specialiter videtur haec difficultas triplex aliud argumentum

3.º: qui habet actum internum quo efficaciter velit martyrium vere martyr non est, neque meretur praemium, et laureolam propriam martyrum, nisi concurrat cum actu externo patiendi tormenta, et subeundi mortem: ergo actus externus habet aliquam veram bonitatem et meritum ab actu interno. Idem argumentum fieri potest de eo qui efficaciter vult suscipere aliquod sacramentum, si talis voluntas esset, non concurrat cum externa susceptione sacramenti, vere sacramentum non suscepit, neque consequitur gratiam, quam sacramenta conferunt ex opere operato: ergo actus externus aliquam bonitatem et meritum habent super bonitatem et meritum actus interni.

328. Duplex potest veri argumento: primo, negando antecedens et secundo ad 3, scilicet dicendo qui efficaciter vult martyrium non consequitur laureolam martyrum, et negando quod non consequatur praemium proprium martyrum: unde ex duobus hoc cum aequali affectu patiendi martyrium, et unus vere patiatur, alter vero ob defectum tyranni, aut aliam causam extrinsecam non patiatur, uterque aequale praemium consequetur, quod confirmare videtur ex illo quod Ecclesia de Sancto Martino canit: O sanctissima anima, quam etsi gladius persecutoris non abstulit palmam, tamen martyrium non amisit. Differrent tamen in eo, quod laureola martyris illi soli daretur, qui re vera martyrium sustinuit. certum laureola illa non est praemium proprie tale: sed quoddam genus quod Deus dedere voluit, ut agnoscantur et ab aliis discernantur qui martyrium sustinuerunt, sicut etiam datur quaedam laureola doctoribus, per quam a non doctoribus discernantur, quae ratione praemium non est. Et patet in infantibus innocentibus, in quorum martyrio non intercessit meritum, nec bonitas moralis ob defectum libertatis, et tamen data illis fuit laureola martyrum.

329. Secundo veri potest utrisque facto argumento negando consequentiam cuius ratio est: quod licet quaedam opera externa quae independenter a merito operantis ex opere operato conferunt gratiam, quod placuit lex voluntate divini, et voluntatis illi operi externo alligare illam gratiam, ita ut in nullo alio casu ea gratia conferatur nisi in compositione talis operis, vel susceptione sacramenti: Unde ex hoc non valet argumentum ad opera externa quoad veram bonitatem et meritum; et ad hunc modum dicunt quod plures martyrium in re susceptum habere virtutem ex opere operato remittendi poenam, et conferendi gratiam gloriam, quod videtur certum cum infantes innocentes vere martyres ab Ecclesia celebrentur, et praemium martyrii illis collatum sit: quod eis non potuit ratione meriti, aut bonitatis moralis ex defectu libertatis, ut dictum manet.

330 Instabis: ergo ex opere operantis et re ipsa poterit mereri, vel plus mereri qui re vera martyrium tolerandum et patiendum in tormentis sufferendis habet, quam ille qui nullum tormentum patitur, cum tamen nullum toleras, nec patientiae exercitium habet; quod videtur absurdum. Ergo consequens: ergo re ipsa poterit mereri, vel plus mereri qui re vera patitur martyrium. … si solet dari inaequalitas in tantum externo martyrio, et in internis virtutibus omnino aequalitas, de eo: si dari inaequalitas etiam in virtutibus internis, nec eo. Ideo martyrium, et in tormentorum occasionari ac et subministrari solent plures actus interni virtutum, v.g. patientiae, spei, charitatis &c. et ipsi martyrio non valde solent intendi hi eidem actus interni, quod non solet evenire in eo, qui se desiderat martyrium, vel efficaciter desiderat; unde martyrium non re ipsa, sed occasionaliter solet augere meritum, id est, occasione praestat, ut plures et intensiores actus meritorii subministrantur.

331 Secundum argumentum est: si actus externus non adderet bonitatem et meritum, … bonitatem et meritum actus interni sequeretur quod siquis haberet voluntatem efficacem praestandi omnia illa opera, et actus illos, quos Beatissima Virgo praestitit haberet idem meritum, tantumque mereretur quantum Beatissima Virgo promerita fuit; hoc absurdum est: ergo. Et confirmatur a contrario: quia siquis efficaciter vellet elicere peccatum tam grave ac est peccatum daemonis, ipsius … voluntas non ideo eliceret peccatum aequale in malitia peccato daemonis; ergo quia voluntas tam desiderium vel efficax … solo non continet totam malitiam atque demeritum cum opere externo.

332 Ad argumentum respondeo: quod ad hoc ut quis haberet idem meritum atque Beatissima Virgo, necesse erat quod haberet tot, tamque intensos actus virtutum internos atque Virgo Beatissima habuit, quia actus interni virtutum ex se habent propriam bonitatem et meritum, atque adeo qui eos re vera non habet, vel eos efficaciter vellet, non habet illorum bonitatem, nec meritum: nec sufficit ad meritum aequale cum merito sanctissimae Virginis velle sola opera externa, imo velle illa habere, sed habere actus internos cum ea perfectione et intensione: quia quilibet actus internus, ut supra patet, habet bonitatem sibi propriam et intrinsecam, ut dictum manet a n. 271, et quidem si quis haberet eos actus internos virtutum quos habuit sanctissima Virgo, et cum eadem perfectione, et intensione, vel non haberet eadem opera externa, utique haberet aequalem bonitatem aequaleque meritum cum sanctissima Virgine. Ad confirmationem solutio, nego consequentiam quia velle ipsum peccatum

demonis non est velle dum aliquis externum, sed velle dum internum voluntatis tam mali ac fuit dum voluntatis demonis: unde necessario vera habet eum, non ideo habebit equale peccatum in malitia.

333 Arguitur est: si dum externus non adderet bonitatem et meritum super bonitatem et meritum dum interni, sequeretur quod si quis efficaciter vellet elargire infinitos nummos infinitis pauperibus, mereretur infinitum premium sed hoc absurdum est: ergo. Probatur minor. quia si re vera elargiretur infinitos nummos infinitis pauperibus mereretur infinitum premium, cum mereretur premium infinitum pro qualibet elargitione, que elargitiones infinite sunt: sed si dum externus non adderet meritum illa esset voluntas eodem modo se haberet in ordine ad merendum ac si re vera elargiretur illos infinitos nummos infinitis pauperibus: ergo.

334 Infertur hoc argumentum non minorem vim habet contra oppositam sententiam: quia causa est ille dum internus voluntatis, quo quis efficaciter vellet elargiri infinitos nummos infinitis pauperibus est meritum finitum et consequenter non mereretur premium infinitum. Supponamus quod talis voluntas reducatur ad dum per realem elargitionem. resultabitne re infinitum meritum? Minime quia illa actio externa meredile est quod voluntas sua habet infinitatem quam dum internus non habet, etenim cum quod adderet meritum non potest ita infinite magis premium addere quod erat rationem, ut ita resultaret infinitum meritum, cum antea infinitum non esset, et per additionem finiti ad finitum numquam re resultabit infinitum. Varie huic argumento responderi solet, ut videre est apud Patrem Arriaga supra disp. 16. sect. 4. subsect. 4. ubi difficile argumentum esse fatetur, et merito quidem.

335 Respondetur ex nostro Doctore hic disp. 5ª sect. 2ª n. 14 negando maiorem. Ad probationem contra maiorem re minorem quod in casu in quo re vera elargiretur infinitos nummos infinitis pauperibus darentur tot dum interni voluntatis quot sunt pauperes quibus elargitio fit, et consequenter darentur infiniti dum meritorii qui consequeret infinitum premium; at re quod quis per unicum dum vult illam infinitam elargitionem attingit confuse totum illud obiectum per modum unius, et ob defectum clare et distincte cognitionis talis dum evadit limitatum in ratione meriti, ut efficacior quam quilibet alius dum, quo quis vellet huic aut illi pauperi succurrere, dummodo intra limites infinitatis

remaneat; sed diminuitur a nostris defendentibus peccatum ideo non esse specifice
ipsum in malitia, quia licet sit actus ipsius bonitatis tamen non procedit
ex clara et expressa cognitione talis ipsius bonitatis: Unde sicut in hac sententia dicitur
peccatum habere malitiam, quod non esse obiectum ipsius, ita potest dici eiusdem vo-
luntatis ipsius eleemosynae esse quidem et constitue ipsum in bonitate.

336 Instatur: ille actus internus volens ipsius eleemosynae
equivaleret omnibus illis actibus, qui seorsim vellent singulas eleemosy-
nas, et non quorum elargiretur ea eleemosyna ipsius pauperibus; sed
illi omnes et singuli actus efficerent merita ipsius, ipsius quod omnium mere-
rentur: ergo et ille actus equivalens illis omnibus. Distinguo maiorem: ille actus
internus equivaleret omnibus illis actibus quoad physicum, idest, tenderet
immediate obiectum in quod tenderent omnes illi et singuli actus, si seorsim da-
rentur, concedo; non equivaleret quoad morale, quia non equivaleret illis
quoad modum tendendi in tale obiectum, cum illi singuli magis
expresse tenderent, utpote procedentes ex clariore, et expressiore
cognitione, quae maxime conducit ad libertatem, et libertas maxime conducit ad
moralitatem.

C. 4. Instantia ad argumentum ex martyrio desumptum.

337 Contra responsiones a nobis positas num. 333 ubi
diximus ipsum martyrium non augere bonitatem, sed ad summum
virtutem quasi causatam gratiae, quatenus martyrium confert gratiam ex opere opera-
to; plurimas vero instare aliqui solent scitu digna; non se instam-
ad responsiones nostras, sed quod ad rem martyrii spectat hic breviter
attingemus. Instant 1°: si martyrium conferret gratiam ex opere operato esset
sacramentum; sed hoc absurdum est: ergo. Probatur maior: quia si martyrium confer-
ret gratiam ex opere operato esset signum sensibile causativum gratiae in quo essentia sacramen-
ti consistit, nec careret in quo differret a sacramento: ergo etc.

338 Instant 2°: si martyrium causaret gratiam ex opere operato, se-
queretur quod homo cum peccato lethali et sola attritione si martyrium acciperet
consequeretur gratiam et gloriam; sed hoc esse non potest: ergo. Probatur minor: quia esset homo existens
habens peccatum tale independenter a Sacramento Baptismi aut Poenitentiae: tum quia ex
attrito fit contritus, vel, saltem independenter a quolibet alio Sacramento consequatur
gratiam et gloriam sine charitate aut contritione contra illud Divi Pauli 1ª ad Corinth.
Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero

nihil mihi proderit: ergo esse non potest quin gratiam et gloriam consequatur cum sola attritione et martyrio.

339 Instant 3o: martyrium est actus virtutis moralis, scilicet fortitudinis, sed actus virtutis moralis solum possunt conferre gratiam ex opere operantis, non vero ex opere operato. Ut communiter docent cum D. Thoma 2a 2ae q. 124 art. 2: ergo martyrium solum confert gratiam ex opere operantis; non vero ex opere operato.

340 Instant 4o: nullum est instans in quo martyrium possit conferre gratiam ex opere operato: ergo eam non confert. Probatur antecedens: quia si eam confert, eam confert ante mortem martyris, vel in ipso instanti mortis; sed in nullo potest: ergo. Probatur minor: quia ante mortem martyris adhuc non datur martyrium: martyrium enim designatur per ipsam mortem: in ipso instanti mortis iam homo non est in via; tenet enim iam mortuus est; sed qui homo iam mortuus est, non est in statu conferendi gratiam, neque remissionem peccatorum: ergo non datur instans in quo martyrium possit conferre gratiam ex opere operato.

341 Propter haec et alia huiusmodi argumenta aliqui docent martyrium ex se nullo modo conferre gratiam ex opere operato. Unde asserunt quod si infans ante Baptismum in odium fidei interficiatur minime gratiam et gloriam consequetur: unde etiam docent non omnes infantes innocentes ab Herode interfectos fuisse vere martyres, sed illos tantum qui circuncisi erant, et per circuncisionem peccati remissionem supponebatur originale. Ita Alensis parte 4a q. 8 a. 2 et Armacanus lib. 11 de quaestionibus Armenorum cap. 37. Aliqua ex parte cum hac sententia consentire videtur Vazquez disp. 143 ubi docet in adultis martyrium non aliam vim habere delendi peccata, nisi ratione attritionis et charitatis a qua procedit: unde infert non esse triplex Baptismum, ut communiter dici solet fluminis seu aquae, flaminis seu desiderii et charitatis, sanguinis seu martyrii, sed tantum esse duplex saltem in adultis, scilicet fluminis et flaminis.

342 Alii communiter cum Bellar. Suar. Lessio. Lugo. Hurtado. quos affert et sequitur P. Arriaga tom. 1o de Sacramentis disp. 24 sect. 17 sub sectione 2a docent martyrium ex opere operato esse deletivum peccati, et collativum gratiae, non solum in infantibus sed etiam in adultorum etiam cum sola attritione. Et haec, ut nobis videtur, vera.

9. 343. Sit vltra dcto: martyriu ex ope opato confert gram et remissio peccatorum, ut sc infantibus impetr tb. et eorum tu. et eiq. adultis, ut sc. tribus atering. heant. Probatur ex illo Matt. 10. Qui me confessus fuerit coram hoib. confitebor et ego eum coram Patre meo. Et cap. 16. Qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Probatur ulg. D. Aug. Serm. ad cathec. cap. 4. loquens de Sanctis Innocentibus ita ait: Prestitit eis Deus ut ipso morerentur, praestitit ut suo sanguine ab originali pecco diluerentur. Et in eode cap. Quid eius pretiosius quam mors, quae fit, ut delicta oia dimittantur, et merita cumulatius augeantur.

344. Confirmatur quia ut Ecclesia aliquem tanquam verum martyrem colat, non inquirit, aut examinat an ante martyrium fuerit, vel non fuerit in gra: sed solum inquirit, quod pro fide mortem subierit, ut pt in sanctissimo Bonifacio et Marcione, qui cum pariter vitam a tyranno compraehensi violentes Idolis sacrificare statim interfecti fuerunt: ergo quia martyrium ex ope opato etiam impetrat a praecedenti gra aut contritione vim habet remissivam peccatorum.

345. Ad instantias num. 341. proposuitas redi ad 1g. nando mar. (licet Maior in 4. dist. 4. q. 3ª plane concedat martyrium esse sacramentum) ad primam dist. mar.: sit martyrium conferret gram ex ope opato est gram sensibile causalibus gra sed ut a tyranno, seu quolibet inferente conceditur, no mar.: est causalibus gra sed ut passum ab ipso martyre, conc. mar. Ideo sacramenta dicuntur gram causativa gra quia atenta sed ut conferuntur a ministro, habent vim causandi gram, et ideo essaltr requiritur intio ministri; ita ut si ea intio deficiat, nec dabitur gra, nec sacramentum; at vero Martyrium atentum sed ut a tyranno passum non causat gram, cum intio tyranni nulla sit; imo etiam si intio tyranni sit nulla gra, nullum bonum conferre, nihilominus martyrium gram causabit. Aliter D. Ex. vet. disput. 92 afferendo ee quaestionem de nomine, quod gra per martyrium collata sit, vel non sit ex ope opato, quia ipsum martyrium non est a Christo Dno institutum, ut gram conferat ex se; sed eis gram annexuit ab ipso Christo conferendam: atque adeo non ee pro se sacramentum: quia non est quasi per se institutum ad conferendam gram.

346. Ad 2g. no mar.: ad primam distinguo mar.: ee quid per se quaeris post peccatum gram et quia aliquis consequatur sine charitate vel fide vel per

equivalens dicto martyrio: sine charitate esse gratiam non martyrium. Et in hoc sen-
tentia accipienda est authoritas D. Thomae et sicut generatur cum attritione equiva-
lenter charitas quoad effectum remittendi peccata, ita martyrium cum attri-
tione. dum solum in 4. dist. 45 ait ipsum velle pro fide moriendi esse
charitatis saltem virtualem iuxta illud Joannis 15: Maiorem charitatem nemo habet
ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Ad 3um dicimus martyrium
martyrium esse tam virtutis moralis et sui imitatio passionis Christi. In
martyrio: est ipse tam virtutis moralis non martyrium: et per illud tamen habet effectum
ex opere operato, et Christi ex opere operantis.

341 Ad 4um vide Cajet. 2. 2. q. 124 art. 4. gratiam conferri
martyrio in ipso instanti mortis, seu in ultimo instanti quo est, dicit enim
illo instanti sufficere adhuc ad suum usum tamen ultimum actum illius, nec tamen
esse dicendum esse hominis, quod ultimum esse illius, quae doctrina conformis est ad
doctrinam Almain. tract. de moralibus docentis, si contingat infantem mori
in eo instanti quo consummatur baptismus, baptismum conferre gratiam infanti in
ipso instanti mortis. Sed medius Suarez disp. 3a vide gratiam martyrii
conferri in eo instanti quo omnes causae mortis intrinsecae sunt, ut mors naturaliter
inevitabilis sit.

348 Si autem instes, posse hominem adhuc in illo brevi tempore
ante mortem peccare et gratiam perdere, et ita martyrem damnari.
Respondetur esse effectum Dei gratiam ipsius martyrii conservare, et velut confirmare in gratia
ita ut amplius non peccet. Si adhuc instes: quod si Deus miraculose conser-
varet illum, etiam per longum tempus talis homo remaneret impeccabilis.
Nego consequentiam: quia in eo casu Deus vi sua impediret de non sequenda morte sed
illa tormenta non conferret gratiam martyrii, quia ratio martyrii quoad
vim tormentorum mors ponenda est, cum martyrium morte consummatur
et consumetur. At vide P. Arriaga tom. 7. disp. 51. sect. 4. docet in
non etiam in eo casu martyrium, illum esse vere martyrem sicut
fuit S. Joannes Evangelista post tormenta ante portam Lati-
nam: in eo autem casu quo miraculose supervixerit spectat ad Deum confer-
re auxilium, ne ulterius peccet, saltem ne in peccato mo-
riatur, immo non videtur repugnare Deum illum confirmare in gratia.

349 Pro complemento huius materiae quaeres 1o. an,
supposito quod martyrium cum sola attritione conferat gratiam

et remissionem peccatorum, tenetur nihilominus martyr existens in peccato si potest, confiteri, vel conteri, vel baptizari, si baptizatus non sit. Vide Reg. lib. 6. sect. 6. Gred. et P. Hurta. difficulte dicit docens non teneri, quia dicunt martyrium esse collatibus ... non se ... sacramenta vivorum, et ipse sunt sacramenta mortuorum. P. Suarez loco citato docet teneri: quia quilibet tenetur in articulo mortis ad securius medium in orde ad salutem; et hoc securum medium est, cum sub opinione sit, an ad salutem sufficiat martyrium in charitate, aut alio sacramento in eo qui peccatum habet. go. Et quo ad baptismum probari potest ex illo Christi verbo: nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto Joan. 3. quod videtur diversum quo baptismus aque possit est.

350 Queres 2°. Utrum existens in peccato sine quo attritionem habeat, et in odium fidei interficiatur sit vere martyr? P. Suarez loco citato affirmative docens vere esse martyrem, quia habet voluntatem moriendi pro Christo et ita talem dolorem peccatorum non habeat ... diffidentiam in peccatis non habeat, quod respondit in speciale ... vel ... ex illo ... qui perdiderit animam ...

351. Queres 3°. Utrum illa voluntas moriendi pro Christo requisita ad martyrium debeat esse formalis et expressa? Resp. cum eodem Suarez sufficere virtualem seu habitualem, quae eius loco in se habet, ut si nec cogitet de morte preferenda pro Christo, ita affectus est ad fidem ut si rogetur, vellet prius mori, quam fidem deserere. Confirmare videtur ex illo sancto Episcopo, qui sine ulla advertentia deambulans, interfectus fuit tegula a muliere heretica proiecta: ex quo fit quod si quis dormiens in peccato existens interficeretur in odium fidei esset vere martyr, nisi forte nec illam voluntatem virtualem haberet, qualem non habet hereticus, aut schismaticus.

352 Queres 4°. Utrum si mulier pregnans in odium fidei interficiatur, etiam si tirannus solum matrem interficere intendat, infans in eius visceribus clausus sit etiam martyr? Vere certum est si tyrannus intendat etiam infantem interficere illum esse martyrem. Si autem id non intendat, videtur P. utrumque; quod si tirannus cognoscat mulierem esse pregnantem, et positive ... nolit mortem infantis, illum vere martyrem esse, quia ... illius mortem fidei ... quod velit cum ... cum eius morte; ceterum si tyrannus nullo modo cognoscat mulierem esse pregnantem, infantis

n ee martyre: et tunc gralle non odiu fidei extendit ad mortem Infantium. Sufficit taen ad veru martyrium q tyranu heat valde fals intentu tituli; seu virtuali inefficiendi infantis, id est, ut taliter se heat, ut si cognosceret crudelere ee et ipsamet ab ea interfectione da n desisteret.

353. Queres 5o: Utru ad martyriu sit necessariu q mors illata sit in odiu fidei? R. Affirmativè cum Omnibus Theologis apud citatum P. Larraga etiã ee vere martire, qui morit pro defensione alicuius virtutis, vg de observanda castitate, ob adimplendam obligationem ex precepto &c. De hac re videatur P. Theophil. Raynaud tom. 10 ubi erudite de hac agit mara ac varias ponit martyrii species, vg pro patria, ob defensionem Reipublicae &c. Ubi adverte in his omnibus casibus ad veru martyriu requiri q mors illata sit pro fide, seu virtute tuenda &c. et si mors a tirano infideli inferatur, si id fuerit alio ex capite, vg in bello ex justa parte iusto, ut, ob desiderium contra bonum Omnium perpetrandum &c. n debitur martyrium.

354 Queres tandem quid sit martyrii laureola? Suppono interrogo ex omnium Theologorum in Beatitudine triplex ee laureolam, scilt Martyrum, Virginum et Doctorum. V. Beda in c. 25 Exod. gloria essentialis vocat corona aurea, et gloria accidentale laureolam. S. Sanctor. I. diss. 1a docet laureola ee gaudium speciale gaudium in anima martyris de sua passione, cui post diem iudicii correspondit quod gaudium in corporibus gloriosis, scilt mittra, diadema, palma, de qua re gaudium victoriae. P. Suar. disp. 51 sect. 1 fere idem docet q ad laureolam animae: at vero q ad corporis laureolam ait ee vulneru cicatrices cum speciali splendore remansuras: in Doctoribus quandam specialem scientiam infusam, in Virginibus speciale dulcedinem cum Deo ad cantica efformanda; nec hoc obstat que in aliis beatis gloria accidentalis detur, vg in religiosis gaudium de suo statu, et sic de aliis, ut haec laureola n dicatur, q illa laureola seu signum corporeum nunquam correspondebit.

Q. 6a Utru idem actus possit ee intrinsece bonus et malus?

C. 1. Utru id possit successive?

355. Diximus a n. 57 moralitatem ee partim intrinsecam

et partim extrinsecam sui, & se, et idem de bonitate et malitia a nobis ex illis dictis constat posse actum & se acceptum mutari de morali in non morale, et e contra, consequenter transire de bono in non bonum, et de malo in non malum saltem ob defectum libertatis, aut ob libertatem de novo advenientem. Desiderandus difficultas est, utrum actus bonus permanente eadem libertate possit mutari in malum etiam permanente eodem obiecto per aliquam novam circumstantiam ad eum, nam quod similiter dicitur posse eundem actum habentem unam malitiam per suum obiectum acquirere aliam malitiam per aliquam circumstantiam; ut quando sacerdos interdictum ignorans interdictum vult celebrare, et ita talis actus bonus est, et postea interdictum notitiam habet, in suo tamen perseverat, et ita talis actus malus est. Utrum hoc ita sit perseverante eodem met actu, ut utrum variato post notitiam interdicti debeat esse distinctus actus. Idem, si habens actum bonum dandi eleemosinam, id prohibeatur et nihilominus velit dare eleemosinam; et sic de aliis.

§ 56 Ratio quod est de ratione extrinseca bona, qualis est actus imperatus sive internus, sive externus: quod idem actus possit modo imperari ab actu bono, et ita habere bonitatem extrinsecam, modo imperari ab actu malo, et ita habere malitiam extrinsecam. Quaestio ergo procedit de bonitate et malitia intrinseca, id est, quam habet per suum intrinsecum obiectum in qua prima sententia docet nullum actum posse transire de bono in malum, eo quod variato quod malum fit debeat habere distinctum obiectum et ita distinctus actus evadere; ita Ferr. Ocamus, et Pater Azor. Gran. et Oviedo. tract. 4. controv. 7. punct. 2. et affertur Divus Thomas 1a 2ae q. 20. art. 6. sed ibi loquitur de actibus externis. Secunda sententia affirmat posse eundem actum transire de bono in malum et e contra: ita Caiet. Scotistae Divus Bonaventura Quodlibet 1o art. 3. et Pater Vasquez, Valentia, et plures alii quos affert et sequitur Pater Salas in 1a 2ae tract. 7. disp. 3. sect. 12.

§ 57 Sit nostra sententia: idem met actus potest successive esse bonus et malus probabiliter: quia actus malus non obstante malitia potest reddi bonus, quin amittat illud ipsum obiectum quod antea respiciebat: ergo idem met actus potest transire de malo in bonum. Probatur antecedens: quia potest quis iudicando deambulationem esse prohibitam habere nihilominus actum, quo velit deambulationem propter recreationem, et ita talis actus esset malus, et deinde superveniente cognitione, qua iudicaret talem deambulationem esse praeceptam, perseveraret in eodem actu volendo adhuc deambulationem propter recreationem, quod erat obiectum prius: sed tunc iam actus esset bonus, utpote quod impleret praeceptum: ergo idem met actus quin amittat idem obiectum potest transire de malo in bonum, ergo et e contra.

succire bonum et malum

358 Obstr: quod contra etiam potest evenire, quod quis habeat actum bonum verum amoris Dei ob eius bonitatem, et deinde superveniat praeceptum, quod illi Deus prohibeat talem amorem, et, ignorans, quod invincibiliter ipse iudicet esse sibi prohibitum talem amorem Dei, et nihilominus prosequatur amando Deum ob eius bonitatem, talis actus perseverans cum eodem obiecto vere illius novae circumstantiae redderetur malus: ergo idem met actus cum eodem obiecto potest transire de bono in malum.

359 Dices contra 1°: actus bonus eo ipso quod mutetur in malum iam non habet idem obiectum: ergo iam non est idem actus. Probatur ans.: quod quando erat bonus habebat obiectum bonum, quando est malus habet obiectum malum et prohibitum; sed obiectum malum non est idem obiectum atque obiectum bonum: ergo non habet idem obiectum. Ad ans. ad probationem distinguo minorem; sed obiectum malum reduplicative sumptum non est idem atque obiectum bonum, concedo minorem, specificative sumptum, nego minorem. Obiectum bonum autem Dei reduplicative sumptum involvit et dicit omnes conditiones et circumstantias se tenentes non solum ex parte obiecti, sed etiam ex parte operantis, sub eodem specificato. Et sic hoc totum recte distinguitur obiectum bonum a malo: quod obiectum bonum alio eodem et alias circumstantias habet quam obiectum malum: cetera obiectum specificative sumptum, id est quod se habet se ex parte obiecti idem met potest esse modo bonum modo malum: verum eadem ambulans potest esse modo prohibita modo praecepta.

360 Dices 2°: implicat quod actus modo amans obiectum ob eius bonitatem superveniente prohibitione adhuc amet ipsum obiectum sub ratione eius bonitatis: ergo implicat quod perseveret idem actus cum eodem obiecto. Probatur ans.: quod superveniente prohibitione voluntas amans tale obiectum amat etiam saltem virtualiter malitiam, quod iam infectum est: sed implicat quod unus eidemque actus per quem amat malum amet etiam bonitatem: ergo. Propter hoc argumentum asserit P. Joan. talem actum mutari in malum solum extrinsece, idest per superveniens prohibitionis dari virtualiter seu intrinsece novum actum voluntatis amantis illud obiectum malum ex quo deribatur in priorem actum denominatio mali. Contrarium haec solutio difficilis captu est, cum ipse actus amans non prohibitus sit contra dictamen Dei, et contra intrinsece malum: nisi forte velit intelligere quod resultat idem met actus virtualiter alius.

361 Ad 2um ergo neando ans: ad 3tiu dicque inire: Dimplacy
[illegible] eiusdem actus q que voltas amat malu amet etiā bonit ipsi malitiæ
imente opposita, Ad 3um inire: [illegible] imente opposita, 2do inire [illegible] eiusde actus
ad summam non poterit voltas amare bonit et malitiā eiusd generis et ideo
imente oppositas: et ideo non poterit amare bonit iustitiæ, et malitiā iniustitiæ
Cet si id aliqui admittant, dicimus dentr diversa motiva, certe nulla
est implacio in eo q non eiusde tus voltas amet bonit iustitiæ, et malitiam
inobedientiæ, et evenit, quando supervenit præceptum: q prime verum est quod ma
litia se virtute amatur: nullus enim amat bonum mali propter eius ma
litiam, sed propter delectabilitatem, aut utilitatem; bonitas vero utrumque amatur propter
se: ideo que nulla datur implacio in eo q voltas in eiusde tus amet
se bonit, et se virtute maliciam, præsertim si bonitas et malitia sint di
versæ lineæ.

362 Dices 3o. S. Thomas de malo q. 2. art. 4. ad 3. ex
[illegible] ait bonum specificatum in bonum nunquam posse esse malum, neque specificatum in
malum esse bonum: ergo [illegible] Antinomiam [illegible] idem tus non potest esse successive bonum
et malum. Resp. Antinomiam [illegible] loquutum fuisse de tu specificato in bono fun
damentali, seu obiecto et intrinseco, et hoc verum est nunquam posse fieri
malum intrinsece, sicut nec malum fieri bonum; et si aliquando etiam bonum
intrinsece possit fieri extrinsece malum rone adveniente prohibitionis.

C. 3. Utrum idem tus possit esse bonum et malum intrinsece.

363 De tu interno implacato diximus n. 263. posse simul esse
intrinsece bonum, et extrinsece malum et de tu externo n. 263 posse simul esse ex
trinsece bonum et malum. Modo quærimus de simultanea bonitate et malitia
intrinsece et ex proximo et immanento obiecto. Utrum sicut diximus eundem tum posse
successive habere bonit et malitiā intrinsecam, possit etiam idem met tus bonit
et malitiā intrinsecam simul habere, eg tus erogandi eleemosynam possit simul esse
bonum ex suo obiecto misericordiæ, et simul esse malum propter circumstantiam
loci, aut temporis prohibiti, aut propter malum finem vanagloriæ, aut
propter superveniens præceptum non erogandi eleemosynam: et quidem non est dubium
de tu circa diversa obiecta, quia nulla videtur implacio in eo q potest
unicum tum velit quis audire sacrum propter eius bonitatem, et interficere

Petri; quem adeo hic. Difficultas ergo est an eiusdem obiecti

364 Ante resolutionem supponendum est quemlibet actum, eo ipso quod aliquid ex parte sit intrinsece malum dici absolute et simpliciter malum quod constat ex illo receptissimo D. Dionysii proloquio: bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu: unde absolute non poterit talis actus dici bonus. Atque adeo sensus questionis est, utrum possibile sit actus, qui ut absolute malus sit, retineat aliquam partialem bonitatem, que re vera bonitas sit licet insufficiens ad denominandum totum bonum propter coniunctionem cum malitia: ad eum quo modo homo habens egritudinem in capite dicitur absolute infirmus licet habeat sanitatem in pedibus et in aliis corporis partibus. Et similiter homo habens aliquas deformitates in facie dicitur absolute deformis licet habeat aliquas perfectiones. Ita ergo querimus utrum stare possit actus absolute malus, et nihilominus retineat aliquam intrinsecam bonitatem ex obiecto et fine aut circumstantiis.

365 Prima sententia absolute negat posse dari actum qui simul sit bonum et malus intrinsece. Ita Gabr. Ocam, et PP. Salas. Gran. Cartagener Ex ut hic disp. 6a sect. 1a. Secunda sententia affirmat posse dari actum simul bonum et malum ex circumstantiis, et extra. Ita Subtilis D. in 2 dist. 40 q. unica et PP. Vazq. et Rypal. disp. 50 sect. 3a. Tertia quasi media sententia docet posse eundem actum esse simul bonum et malum non vero posse esse simul meritorium et demeritorium. Ita Caiet. tom. 1 opusc. 31 q. 1a sa,

366 Sit vera dico: implicat actus simul bonus et malus intrinsece. Probatur 1o: quia actus nullo modo conformis cum regula practica prudentie, seu cum recta ratione nullam bonitatem habere potest; sed actus amplectens obiectum aliquod ex capite fine aut circumstantia malum nullo modo potest esse conformis cum regula practica prudentie, aut cum recta ratione: ergo nullo modo potest habere bonitatem, consequenter non dari actus simul bonus et malus intrinsece. Maior constat: quia si bonitas absolute stare non potest sine conformitate cum regula prudentie et recta ratione nec aliqua bonitas stare poterit sine aliqua conformitate. Probatur maior: quia regula practica prudentie seu recta ratio dictat nullum actum eligendum esse amplectentem obiectum si conservatur in eo esse aliqua malitia, quamcumque illa sit; sed talis amplectens obiectum aliquod ex capite

fine aut circunstia malu nullo moo e cta hanc regula: go nullo
pe ee moo cu regula recta prudes, seu recta roe. Mai indubitata vi
deti. Mi etiq ostat qa nil pe ee magis disre cu regula sscripiente
inteficere tu cu cog cuiulbt malie ex pte obti, ctus eliciu sub cog fons
aut circunstie male.

367. Probr 2o: qt regula recte prudes e recta ro dic
tat n sufficere obtu bonu ex hac aut illa pte bonu ad illd amplec
tendu, si bonu n sit ex igra caa et 3 oes circunstias: go obtu ex
hac aut illa circunstia bonu, si aliquo ex capite malu est, nulla
boite pe refundere in tu et coetr tus pte malu et nullomoo bonu
evadere pe. Probr cos: qa obtu so pe refundere boite in tu, quatu
in tali obto dari aliq bonitas, recta roe sposta et amplectenda
sd illa boitas ex hac aut illa circunstia a recta roe n sporti
et amplectenda, sd potiu et fugienda spti duinctioe cu malitia:
go ea boitas obti nulla boite refundere pe in tu.

368. Probr 3o: qt obtu hens aliq circunstia bona e
aliq mala fugi bet n so 3 circunstia mala, sd etiq 3 circunstia
bona: go tus evadit malu n so spti amplectiti tale obtu 3 cir
cunstia mala, sd etia quatu amplecti obtu 3 circunstia bonam.
Probr ans: qt n so dari obligo fugiendi id q malu est, so etia
id q cognosciti taliti dnexu cu malo et cu illo pario duin
gendu: sd voltas amplectens tale obtu cognoscendo illu duple
circunstia diungi in eo obto amplectendo circunstia bonam
cognoscit eam diungendu cu circunstia mala: go bet fugi tale
obtu n so 3 circunstia mala sd etiq 3 bona.

369. Aliqui ALL apd 3 Arriga dyp 21 sect. 2a
hanc rtru dclas sonustrantes, hac roe stant. Quelbt virtu
phibet tus n sso spti dtrios, sd etiq tus ad ipsa sstrebites unde
quaque vicients. vg virtu Religois n so [illegible] tus Irreve
rentias sd etiq ipsos tus sstrentes ad religios, qualis e tu orationis
Recitatio male reddatur, qa nociva saluti, tu qa phibita a su
periore: go tus ex quauq movo, aut circunstia devitatus n poerit
ee tus alicuiq virtis, e coetr nullomoo bonu.

370 Id falsitatem huius vis bene impugnat ipse Arriaga: qr inde sequitur, q si quis die ieiunii taliter a cibis se abstineat nihil comedendo vt contra salutem et vitam faciat, committet peccatum contra praeceptum et contra virtutem ieiunii, et q nihil comedendo frangat ieiunium, et propterea se recusare q frangit ieiunii obligationem.

C. 3 Argumenta opposita.

371 Opponitur 1o q de infirmitate et deformitate diximus n 367, qr stat optime aliquem esse absolute infirmum et q habeat aliquam corporis partem sanam: q sit absolute deformis, et q habeat aliquam partem pulchram: ergo potest etiam stare q actus sit absolute malus, et q habeat aliquid bonitatis. Et confirmatur: q si Deus praecipiat homini elicere actum amoris ipsius vt 4or, et prohibeat ipsum alium elicere, si deinde homo eliciat actum ipsum vt 6 talis actus quoad 4or primos gradus erit bonus, et quoad reliquos malus: ergo stat actum habens partem bonam et partem malam. Qui autem qualitates quantitatis [illegible] indivisibiles ponunt, vt eius ipsos non constituant per additionem gradus ad gradum sed per novam indivisibilem qualitatem ipse [illegible], facilius huic argumento [illegible] respondendo [illegible]: hoc habens partes distinctas [illegible] posse in vna habere infirmitatem et in alia sanitatem, in vna pulchritudinem et in alia deformitatem, at vero actus indivisibilis et nullas habens partes minime posse in vna habere bonitatem et in alia malitiam. Verum eam [illegible] non ita verum iudico vt falsitatem de potentia non possit fieri ipsa qualitas [illegible] per additionem gradus ad gradum, et in eo cum falsitate potentiae redditur argumentum.

372 Respondeo negando consequentiam: disparitas est q pulchritudo et sanitas vnius partis est independens a pulchritudine, deformitate, sanitate, et infirmitate alterius partis: ac propterea potest stare sanitas vnius partis cum infirmitate alterius; at vero bonitas et malitia vnius partis actus dependet a bonitate et malitia aliarum partium taliter vt pars bona, quae seorsim bona est, ex hoc ipso q [illegible] et connectatur cum alia parte mala, eius ratio est qa non [illegible] prohibetur q malum est [illegible] cum malo iungitur, aut connectitur, et vi talis prohibitionis dicti [illegible] partes redduntur malae.

373 Ad confirmationem respondeo: qa eo ipso q tales gradus [illegible] et constituant ipsum actum omnes hi redduntur mali, q prohibiti

ubi [illegible] posteriores, sed etiam priores in consortio aliorum; quia Deus [illegible] quaevis ex [illegible] quaerunt [illegible] hic et nunc [illegible] ad tales actus ut [illegible]: ergo [illegible] posteriores, sed etiam priores [illegible] constituant in [illegible] ut [illegible] posteriores, sed etiam ex prioribus; unde [illegible] hic et nunc [illegible] in tali [illegible] [illegible] tales actus, redduntur [illegible] et [illegible] mali.

374 Opponitur [illegible] cum Deus [illegible] dirigere [illegible] bonos in finem charitatis, et aliquis eliciat actus misericordiae ob motivum misericordiae quin illum dirigat in finem charitatis, talis actus erit bonus cum vere sit actus misericordiae, et [illegible] erit malus cum sit [illegible] dirigendi tales actus in finem charitatis: ergo talis actus erit [illegible] bonus et malus. [illegible] ans: cum quo Deus [illegible] dirigere [illegible] in finem charitatis [illegible] talis actus erit bonus intrinsece et malus extrinsece; [illegible] erit intrinsece bonus, et [illegible] intrinsece malus, [illegible]

375 [illegible] posito cum [illegible] et intrinsece erit [illegible] dirigendi [illegible] directionis in finem charitatis [illegible] [illegible] dicta [illegible] ab actu misericordiae elicito ob motivum misericordiae, et ex illa [illegible] intrinsece mala [illegible] malitia extrinseca in actus misericordiae, [illegible] dicitur [illegible] n. 364. Hoc ita eveniret si [illegible] dirigere actus bonos in finem charitatis: quia [illegible] ipsos actus bonos qui non habeant eam directionem, et si Deus ita [illegible], nullus eliciat actus bonos, [illegible] in finem charitatis, tunc talis actus in finem charitatis non directus erit intrinsece malus, et nullomodo bonus, quia nullomodo tendit in objectum [illegible] bonum et [illegible].

376 Opponitur [illegible]: actus elicitus ob motivum bonum evadit bonus, et actus elicitus ob motivum malum evadit malus: ergo [illegible] ob motivum bonum [illegible] ob adimplendum [illegible], et [illegible] ob motivum malum [illegible] [illegible] erit [illegible] bonus et malus. Nego cons. [illegible] quia [illegible] ob motivum [illegible] bonum et malum [illegible] ob motivum malum, quia [illegible] ex bono et malo [illegible] undequaque [illegible] et [illegible], [illegible] reddit actum esse malum, et nullomodo bonum.

377 Opponitur 4°: votum audiendi sacrum die festo est intrinsece bonum [illegible] ob finem malum: ergo erit [illegible] bonum et malum. [illegible] ans: quia [illegible] tale actus [illegible] adimpleatur [illegible] [illegible] intrinsece malus

n[on] se adimpleri praecepti, alioquin praecepti [illegible] eet de aliquo malo quod est contrarie bonum. Nego ans: ad probat. distinguo minorem; quod non se adimpleri praecepti per actus intrinsece malum qui talis sit ex se seu ex objecto, nego minorem: qui talis sit ex circumstantia operantis, concedo minorem: tunc quia ex se seu ex objecto ipse actus sit malus, non se cadere sub praecepto; at vero tunc est bonus, qui ab operante viciatur, dirigendo illum in malum finem, et tunc non cadere sub praecepto: quia talis tunc praecipitur per suum substantiam abstrahendo ab omni fine; debet adeo adimpleri praeceptum ponendo substantiam eius, et ponens malum finem peccabit contra aliud praeceptum.

378 Opponitur 5°: si eliciatur actus supernaturalis virtutis fidei circa Trinitatem ob malum finem vanae curiositatis, talis actus eet simul bonus et malus: ergo Probatur maior: quia in hoc eet malum ob malum finem deinde eet bonum ex parte supernaturalis, quia malum eet non se: ergo eet simul bonum et malum. Concessa maiori, distinguo minorem; quod talis actus eet simul bonus et malus intrinsece nego minorem, extrinsece concedo minorem. Actus fidei est actus intellectus, et coetur tunc externus cum voluntate. et quando actus externus se eet simul bonus et malus extrinsece ut diximus n° 365 cum nullus alius bonitatem habere possit nisi extrinsecam: et cum tunc actus supernaturalis fidei elicitur ob vanam curiositatem habet simul alium actum supernaturalem voluntatis complente seu faciente unum integrum tunc bonum supernaturale cuius tunc fidei quia tamen extrinsecus est.

379 Opponitur 6: actus elargiendi eleemosinam ob misericordiam et simul ob vanam gloriam habet habere aliquam bonitatem intrinsecam; et etiam habet malum ob malum finem: ergo habet simul bonitatem et malitiam. Probatur minor: quia per talem tunc augetur et intenditur habitus misericordiae, et per tunc nullus bonitatem habens non se augeri seu intendi habitus misericordiae: ergo Minor probatur: quia actus nullomodo bonus nullomodo gignitur se habitus virtuosus qualis est habitus misericordiae. Probatur maior quia per receptionem talium tamen facultatis pro ad misericordiam, et tamen elargiendae eleemosinae: ergo intenditur habitus misericordiae.

380 Nego ans: ad probat. nego maiorem: ad probat. distinguo ans: per receptionem talium tamen facultatis pro dispositive concedo maiorem

esse vero mare: facilitati dispositive; qa ss receptaq elargiendi eleemosyna quocunq ex modo tollit ardalitas qua in eroganda eleemosina dari solet, sut facilitati ss contraij prodigalitatis. cetru n facilitati afectiue, id e, n quaerit facilitas producta filius tuus, quess tineat ad virte misericordiae: qa hoc modo se pe facilitare datu oio sibi filius, et ita ad tu ebiditos sub ob misericordiae et vanam gloriam, et ita erit habitus contrarius distinctus ab habitu virtutis misericordiae.

381 Opponitur 7o: ea quae n pugnant inter se, separari poss. Sed bonitas misericordiae et malitia vanagloriae n pugnant inter se: ergo separari poss; et consequenter inveniri in eodem actu. Mar constat: qa propter eandem vng a patris dicendi solet in lega posse in eodem actu inveniri scientiam, fidem, et opinionem. Minor etiam constat, qa bonitas unius lineae non pugnat cum malitia alterius distinctae lineae, quales ss bonitas misericordiae et malitia vanagloriae. Resp. negando minorem: Sed bonitas misericordiae et malitia vanagloriae n pugnant inter se sub ratione ultima distincte, dico minorem; sub ratione generica, nego minorem. Ratio ultima misericordiae et ratio ultima vanagloriae utique ss diversae lineae; atq adeo inter se n opponuntur: at vero bonitas sub ratione generica boni opponitur cum malitia sub ratione generica mali: atq adeo hae duae res n poss separari in eodem actu.

382 Opponi tandem solet testimonium qdm Authoris Imperfecti Homil. 19 in Matth. cuius operis authorem plures asseverant esse D. Joan. Chrys. ubi ita habet: ex proposito bono, etiam quod videtur malum bonum est; qa propositum bonum malum opus excusat. ergo actus malus ex fine bono redditur habens aliquam bonitatem, et consequenter redditur bonus et malus. In 1o pe resp. ibi se intendi qd saepe licitum et bonum redditur in aliquibus circumstantiis, id qd alioquin malum est, ut reprehensio quae alioquin mala foret, in parente cum filius bona et obligatoria esse solet. Cetrum imminuitur multum illius authoritas, immo e toto illud opus esse Chrysostomi, ut videre e apud Bell. in catalogo scriptorum Ecclesiae. Sed Ariani cuipiam, cum opus illud mille erroribus

Amantissimus sapientibus plenus sit.

Tractatus I.

De objecto et circumstantiis actuum moralium

383 Cum actus morales aut virtuales sint, suum objectum habere debent, et quia objectum illius agnoscendum est non solo quod virtuales sunt sed etiam qua morales, et nostri imputabiles; et quia praeter objecta aliqua decurrere solent circumstantiae vi quarum actus boni et mali magis vel minus mali vel boni plerumque redduntur, ideo non solo de actuum moralium objectis, sed de circumstantiis agere debemus, et resolvere an et quomodo ab objecto et a circumstantiis specificentur?

Dubium I. Utrum bonitas et malitia ab objecto desumatur?

C. I. Nostra affirmativa sententia.

384 Ante resolutionem suppono vel objectum actus moralis aliud esse materiale aliud formale: objectum materiale est quod a voluntate odio vel amore prosequitur, ut quando quis vult eleemosynam erogare ob honestatem misericordiae ipsa eleemosina dicitur objectum materiale, et misericordia objectum formale: ubi adverte non hic sumi objectum materiale pro objecto nullo modo volito, seu nullo modo cognito, et ita non fit sed omnino materialiter a voluntate prosecutum.

385 Supponendum est 2°: quod sit differentia inter objectum et circumstantiam quia licet circumstantiae plerumque se habeant ex parte objecti et re vera sint objecta a voluntate volita: nihilominus quod attinet ad praesens attinet eas ab objecto distinguimus: objectum enim est id in quod actus in mente fertur, et quod voluntas vel amplectitur vel fugit, circumstantiae vero dicuntur ea omnia quae tale objectum constituantur, aut circumstant, ut in eodem exemplo elargiendi eleemosina pauperi. Si autem quis daret suo parenti daretur circumstantia specialis pietatis, et

reverentiae in parentes, et, si eam quis daret ob vanam gloriam
daretur circumstantia vitii vanitatis.

386 Supponendum est 3.o et nomine circumstantiae veniat
etiam finis ut ipse insinuavimus, id ordinariter intelligitur de fine
extrinseco, seu de fine operantis, non vero de fine intrinseco, seu fine operis.
Finis intrinsecus seu operis dicitur id ad quod ipse actus ex se ordinatur, sicut
quilibet actus virtutis ad honestatem virtutis, et hic solet idem esse atque obiectum formale
eiusdem: finis extrinsecus seu operantis est ad quem ipse operans ordinat actum, cum
idem actus ex se nullum ordinem ad talem finem habeat, ut actus virtutis ob vanam
gloriam; actus furti propter luxuriam etc.ª Unde finis intrinsecus seu operis potius
est obiectum actus, et quidem obiectum formale: finis extrinsecus seu operantis inter circums-
tantias numeratur, sicut etiam electio, et alia de quibus postea.

387 Supponendum est 4.o specificativum aliud esse intrinsecum, scilicet forma identi-
ficata cum re specificata; aliud extrinsecum, scilicet quod se habet tamquam terminus alicuius rei
transcendentalis, ex quo bene infertur qualis sit species intrinseca rei respicientis.
Ut actus dicitur specificari a sensatione, visio a coloribus etc.ª De hoc 2.o specificativo
est praesens disputatio: quod si obiectum sit specificativum actus, certum est quod non potest esse specificativum
intrinsecum, cum obiectum nequeat identificari neque uniri realiter cum actu. Nec quaerimus
utrum solum obiectum, et nullum aliud sit specificativum actuum moralium, quia de circums-
tantiis postea videbimus an tribuant etiam bonitatem, an malitiam actibus mora-
libus.

388 In praesenti difficultate singularis est sententia quam a Caietano tribuitur
Scoto quodlibet. 18 art. 1.o quae sententia docet actus morales ab obiecto sumere ge-
nus; non vero speciem. Sed bene a tali sententia alienum Scotum defendit Vazquez
hic d. 5. c. 3. quia ibi Scotus per eadem accipit genus atque speciem. Imo loquendi
modo cum Scoto etiam convenire videtur D. Thomas 1. 2. q. 18 art. 2 ubi
ita ait: dicitur malus ex genere, genere pro specie accepto eo modo lo-
quendi, quo dicimus humanum genus totam humanam speciem. Quidquid id de hoc
sit, communis sententia docet actus morales suam speciem ab obiecto desumere, ut vi-
dere est apud citatum Vazquez et alios, quam cum sententia,

389 Sit nostra conclusio: actus morales specificantur ab obiecto,
obiectum quod illis communicat speciem boni aut mali. Probatur: quia obiectum ita se habet
ad actus voluntatis, quod ex hoc quod repraesentatur ut bonum, quod actus a ponente ut talis actus
resultet actus formalis charitatis, qui talis non resultaret, si loco Dei poneretur

misericordia, cuius amor eius resultaret quia Deus formalis misericordia est, et qui charitas: ergo quod obiectum communicat Deus morali speciem bonitatis actus ipsius, et consequenter ipse ea est ro specificativa extrinseca, ex cuius diversitate diversitas [illegible] inferatur etc. Confirmatur ex communi [illegible] confirmari solet ex illo Augustini unusquisque est quale est illud quod diligit.

390 Rogabis, qua ratione obiectum communicet speciem actui morali, an tanquam causa efficiens, an tanquam causa formalis? Pro communicare speciem in genere causae formalis extrinsecae. Probatur quoad 1am partem: quia obiectum est determinativum quo actus determinatur ad hanc aut illam speciem; sed hoc est munus formae, seu est modus quo forma se habet cum subiecto: ergo obiectum communicat speciem actui morali in genere causae formalis. Probatur quoad 2am partem: quia obiectum neque unitur neque identificatur cum actu morali, ergo se habet in genere causae extrinsecae in actu morali. Quae tota doctrina confirmatur ex D. Thoma 1a 2ae q. 18 art. 2 ubi sic ait: obiectum eodem formae modo se habet ad actum humanum quo forma se habet ad rem naturalem quae componit et in certa specie constituit.

391 Dices contra 1am: in sententia non admittente actus indifferentes omnibus facta sine fine honesto est moraliter mala; sed hanc malitiam non participat actus ab obiecto, cum obiectum supponatur indifferens: ergo actus non participat bonitatem et malitiam ab obiecto. Nego consequentiam: quia quod dicimus actum desumere bonitatem et malitiam ab obiecto non intendimus quod nihil ab obiecto et non ab aliis circumstantiis habeat accipere: stat ergo optime actum aliquando non sumere bonitatem neque malitiam ab obiecto ex eo quod obiectum neque bonitatem neque malitiam habeat, et quod eam desumat ab aliis concurrentibus atque a defectu relatione [illegible] a fine [illegible].

392 Dices 2o: si actus ab obiecto sumeret bonitatem ab obiecto infinite bono desumeret infinitam bonitatem; sed hoc falsum est: nam actus tendens in Deum infinite bonum est actus infinite bonus: ergo. Nego maiorem: quia sicut actus in esse physico non est bonus non se constituit per tendentiam in obiectum, sed etiam per plura alia, licet in casu per [illegible] ita licet ab obiecto non limitetur, potest limitari ab aliis principiis, et quidem limitatis atque limitata et imperfecte attingente obiectum.

393 Dices 3o: si actus sumeret bonitatem et malitiam ab obiecto

non potest stare quod ex duobus actibus amoris tendentibus circa idem objectum alius est bonus et alius malus; sed hoc stare potest: ergo. Major videtur certa quia si unus actus amoris ideo est bonus quia amat illud objectum, alius actus ~~amoris~~ amans idem objectum deberet etiam esse bonus. Probatur minor: quia unus potest sumendi rem alterius in hoc statuto in extrema necessitate potest esse bonus, et quidem licitus est, et idem met actus in alio ea necessitate non habente erit peccaminosus; sed uterque hic actus tendit circa idem objectum: ergo stare potest quod ex duobus actibus tendentibus circa idem objectum aliquis sit bonus et alius malus sit.

394. Distinguo majorem: si actus sumeret bonitatem et malitiam esse ab objecto non potest stare, concedo. Si sumeret bonitatem et malitiam etiam ab aliis concurrentibus praeter objectum, nego majorem. Et distinctis minoris conjunctis nego consequentiam sub eadem distinctione. Actus enim evadet bonus aut malus non solum ab objecto sed etiam ab aliorum concurrentium; unde etiam si objectum sit idem, si cum uno actu concurrant diversae circumstantiae atque cum altero, potest in uno resultare dicta species bonitatis aut malitiae atque in alio, et hoc evenit in casu posito sumendi rem alienam ubi circumstantia extremae necessitatis in uno facit quod non sit peccatum, et in alio circumstantia praecepti obligantis facit quod sit peccatum.

C. 3. Quam speciem in actus refundant bonum et malum in communi?

395. Difficultas proposita ex eo suboritur quia si actus desumeret speciem bonitatis et malitiae ab objecto, si quis haberet actum quo amaret bonum in communi, seu quo vellet honeste vivere, talis actus nullam determinatam speciem bonitatis haberet, cum non haberet pro objecto aliquod determinatum bonum a quo determinatam bonitatem desumeret; sed absurdum est dicere aliquem actum boni determinatum quod non sit in aliqua specie determinata bonitatis: ergo. Tale fit argumentum de actu quo quis vellet malum in communi, seu peccaminose vivere, quia actus propter eandem rationem in nulla determinata specie malitiae esset.

396. Duo hic examinanda veniunt. Primum ad quam virtutis speciem pertineat actus quo quis vellet bonum in communi, seu honeste vivere

e ad quam spec[iem] malitiae quod velet peccatose vivere, [illegible] contra ius
amarus vitalis, vel [illegible] extenderit, a quarum [illegible] sit mor-
taliter, et se venialiter peccaturus. Quo ad 3am difficultatem 1a sententia docet
tale ius tendentis ~~in~~ bonum in communi pertinere ad virtutem [illegible]
indeterminatum habentem se modo [illegible] obiectis virtutibus omnibus, et nullam
in particulari. Ita Salazar disp. 50 et Ant. Perez lect. 1a cap. 17.
2a sententia docet tale ius pertinere ad speciem iustitiae legalis, si quis stricte
accepta quatenus talis virtus habet pro motivo bonum reipublicae; si late
accepta quatenus generaliter habet pro motivo bonum [illegible] realis, in qua ac-
ceptione respicit omnes virtutes secundum omnes [illegible], et sive nulla excepta.
Ita Medina [illegible] tract. 1 disp. 1a sect. 7. [illegible]

397 Sit nostra resolutio: ius tendentis in bonum in com-
muni, seu quod quis velit honeste vivere est ius iustitiae legalis late
accepta, modo explicato. Probatur: quia velle honeste vivere est velle
talem conducit ad vitam adeptam honestam, et virtuosam; sed ius quo quis
vult ea quae conducit ad vitam adeptam honestam et virtuosam est ius iusti-
tiae legalis, quae habet ambitum omnes virtutes: ergo. Minor [illegible] quia actus
tendens in vitam adeptam honestam et virtuosam est ius volens omnes
virtutes quae conducunt vitam adeptam honestam et virtuosam, et [illegible]
omnes virtutes [illegible] iustitia legalis [illegible] dicit omnes virtutes: ergo. Similiter
sit ius tendentis in malum in communi, seu quo quis velit pec-
caminose vivere est [illegible] legalis, [illegible] in spe-
cie illi a [illegible] contraria.

398 Inde ad vos dubitandi posita in 397 nec
[illegible] quod [illegible]: ius tendentis in bonum in communi
quod habet pro obiecto aliquod bonum detractum in suo obiecto est ius; nam
[illegible] bonum [illegible] ab aliqua [illegible]
[illegible] vocatur et est obiectum detractum, [illegible] vera [illegible] detractum
[illegible]. Ita Metaphysica dicitur habere suum obiectum detractum, [illegible]
sit ens in communi, et in tota sua latitudine, et hoc [illegible]
detractum in eo obiecto sufficit ad dandum detractum [illegible], sit ens [illegible]
speciem [illegible], et cognoscibile tractat [illegible] bonum in

[illegible] et malis [illegible] possit esse [illegible] libertatem esse [illegible]
et [illegible] [illegible] determinati speciei [illegible] et malis [illegible]
[illegible]

399 [illegible] habitus ad [illegible]
[illegible] [illegible] volentes honeste vivere [illegible]
[illegible] [illegible] Concedit [illegible] [illegible] ex [illegible]
[illegible] [illegible] habitus [illegible] [illegible] impugnat [illegible]
[illegible]
bonum in communi: quo [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] habitus varii [illegible] authores: alii cum P. Vasq. [illegible] citat
docent non dari habitus ad tales [illegible] ex eo [illegible]
sientes inclinata sit ad bonum, ac [illegible] [illegible] ad [illegible]
ad id inclinantes. Fere id docet P. Antonius Perez [illegible]
[illegible] docens non dari habitus ad [illegible] tendentes in bonum in com-
munis, dari tamen ad [illegible] tendentes in malum in commun[illegible],
ex eo quod [illegible] ea inclinata in voluntate ad malum, [illegible]
ad bonum.

400 Alii cum P. Arriaga [illegible] [illegible] docent
ac [illegible] [illegible] dari habitus [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible], et [illegible] alii dicunt ad [illegible]
in bonum in communi [illegible] [illegible] sed ad [illegible]
virtus, alii dicunt esse plures habitus seu collectionem habi-
tuum [illegible] ex quo [illegible] habitus ad [illegible]
bonum in communi. [illegible] [illegible] modus vero
videtur quod habitus inclinantes ad omnes virtutes, sufficienter in-
clinant ad [illegible] volentes honeste et virtuose vivere, seu
[illegible] [illegible] [illegible] honeste et virtuose vivere: [illegible]
[illegible] habitus ad hunc finem sufficit. Et in hoc [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] dari habitus ad bo-
[illegible] [illegible] in communi. [illegible] ad bonum [illegible] in communi [illegible]
[illegible] [illegible] habitus [illegible] inclinare ad bonum [illegible]
determinati [illegible] [illegible] determinate [illegible]
[illegible] [illegible] in bonum [illegible] in communi, [illegible]
habitus [illegible] bonum [illegible] tendentes in bonum in communi.

401 Instas: go habitus aliarum virtutum elicient eum actum honeste vivendi: go tales eae conferent ad oes virtutes erit q tas aq virtutum. In his poterat negari sa coa: qa posset dici q illi habitus inclinant ut tanquam caa partialis pse tanq dispositiones: et sic tas elicendo supernalis sit concurrere per aaxium extrinsecum supernale. Sed conta ta coa non dico: qa illi habitus concurrent ad eisdem actu tanq caa inadequate atq adeo eisdem actus potest egredi distinctus in aliquo pto cuilibet virtuti, et ita ad nullam in particulari pertinere. Sed ... [struck through] in aliquo pto et terminis, et talis, a qbus provenit.

402 Circa hanc difficultatem prima sa docet peccare mortaliter qui amplecteretur obiectum cognoscendo esse malum et abscindendo a gravi et levi malitia. Ita Bonac. Sayrus. et P. Thos Sanchez et Vazquez quos sequitur Castropalao tom 1 disp. 1. pto 3. Secunda sa docet solo venialiter peccare. Ita Navarr. Dian. P. Valen. Tamburinus et alii quos affert et sequitur Oviedo tract 1 Contrav. 1a punct. 3. qua cum sententia.

403 Sit nostra Deo: qui amplecteretur obiectum cognitum ut malum in communi, abscendo a gravi et levi, seu quem illi se offerat q sit graviter, aut leviter malum solo venialiter peccat. Probatur qa qui vult malum et non malum grave solo venialiter peccat sed qui vult malum abscindendo a gravi et levi, vult malum et non malum grave: go solo venialiter peccat. Maior constat: qa non potest graviter peccare qui malum grave non vult. Minor quoad ad hoc q velit malum etiam constat: probatur quoad ad 2m, vlt q non vult malum grave: qa non vult malum grave qui malum grave non cognoscit. Sed qui vult malum in communi abscendo a gravi et levi, malum grave non cognoscit seu non cognoscit esse malum grave: go non vult malum grave. Maior constat: qa nihil potest salus velle quin praecognitum. Minor etiam constat: qa qui abstrahit a malo gravi, ab illo quae abstrahit, non cognoscit esse malum grave.

404 Dices contra: neq cognoscit esse malum leve: go neque vult malum leve, et consequenter neq venialiter peccat. Nego con: qa ad peccandum leviter sufficit requiritur q velit malum utcumque, et

Caeter sufficit q. opans cognoscat malu: cuius ro e: qa eo ipso qd cognitu malu attrahit alia malitia talis quae ipse sufficit ad verificandu q. peccat: ergo ad hoc verificandu sufficat minima malitia, quae illa est venialis, ergo bet dari in tali casu.

405 Instas: qui amplectitur malu, ipscendo a gravi et levi amplecti obiectu indiferens ad malu grave l. leve. Sed qui amplectit obiectu indiferens ad malu grave l. leve graviter peccat cum se exponat pcolo amplectendi malu grave. ergo &c. Dist. maiorem: qui amplectit malu pscendo a gravi et levi amplecti obiectu indiferens ex se ad malu grave l. leve. Cdo maiorem: indiferens vero opandis, nego maiorem. Nam obiectu ex se indiferens e sub quolibet ro limitis indiferens e ro suoru inferioru; cum ista indiferentia n cognoscitur ab ipso opante, et caeter neq amplectitur ab illo; q. n ita evenit qdo quis dubitat de gravitate aut levitate malitiae: qa tunc cognoscit et vult eam indiferentem, seu contingentia malitiae gravis, et ideo tunc graviter peccat: qa se exponit pcolo cognito gravis malitiae.

Do. 9a Utrum et quo modo cognosci debeat obiectu ad bonitatem actus?

C. 1. De cognitione necessarie requisita.

406 Petius supponendu e q. disputandu est alti requiri ad actu sive boni sive mali sive meritorii sive demeritorii q. aliqua cogn. pcedat. Ratio: qa neq datur actu boni si n detur bonitas libere volita, neq mali si n detur malitia libere volita, sed neq bonitas neq malitia libere volita potest dari n. quin pcedat alia cogn. tum qa nil volitu quin prae cognitu, tum qa ad exercitiu libertatis necessaria e cogn. sui indiferentis: ergo &c. Et confirmatur pe ex nostra doctrina qa bonitas et malitia consistunt in conformitate et difformitate cum recta ro, quae recta ro e cogn. et oppositiva bonitatis aut malitiae; ergo ea cogn. est alti requiritur ad bonitatem et malitiam.

407 Iniq. adequa dissensio ea solet oriri requiraturi cog. ex- plā. q. sufficiat virtualis et interpretativa? Aliqui clis Ex. ntro de vo- luntate diss. 4 sect. 3 docent sufficere virtualē. Alij demuis cum P. Vazqz. diss. 107 c. 3 docent requiri explā: cum in re ossi conve- nire, et so in modo loqndi differre videntur: quia ideo quis dubitat de malitia obti, non habet cog. explā talis malitiae, et tamen si ample- ctatur tale obtm peccabit: ergo ad peccm sufficit cog. virtualis. Et hoc a nullo negari pe: nisi forte p. cog. virtualē et interpretatas intel- ligunt cogs. moraliter attingentes bonu aut malu, qualis esset cog. attingens obtm in quo re vera malitia datr, cum nil de tali ma- litia cognoscens, tunc eis certu erit q talis cog. non e sufficiens ad peccm

408 Alia difficultas ee pe, cum ea cog. de obta proponat bo- num tanq malu aut malu tanq bonu obliget ad operandu qa illa? vg si quis iudicet se hic et nunc habere obligoem mentiendi tendatr mentiri, ita vt si non mentiatr peccet, et mentiendo, tu meritoriu eliciat? Ubi supponendu e q talis cog. ita errans, quae vocatr cscia erronea, debet ee invincibilis, ide sine vlla dubitatione ita iudicans de obto: qa si vincibilis sit, ide, q ali- quomodo de ea bonitate aut malitia dubitet, tum peccabit am- plectendo tale obtu: qa tunc tenetr inquirere veritatē et dubiu deponere, alioquin advertenter periculo peccandi se exponet.

409 1a sa absolute docet talē csciā erroneā non obligare: atq adeo iudicantē se teneri mentiri, non manere obligatu ad mentiendu: immo si mentiatr peccabit. Ita aliqui apud P. Salmer. 1a 2ae tract. 5 sect. 3a. 2a sa distinguit, docet q si cscia errat circa obtu ex se indifferens vg circa ambulare, eam obli- gare; at vero si errat circa obtu intrinsece bonu aut malu, vt in exemplo posito de mendacio non obligare. Ita aliqui apud D. Th. 1a 2ae q 19 art 5. 3a sa absolute docet talē csciā erroneā obliga- re non minus atq obligat cscia vera. Ita communiter cum Ex.mo D.

1a. 2a. disp. 19. sect. 4 = 4a. sa doceat conscientiam erroneam non obligare sed ligare, id est, obligare sub disjuncto vel ad faciendum id quod proponit, vel ad deponendum errorem. Ita Alens. et Durand. cum Bonacina disp. 32. q. 5; sed haec sententia parum a praecedenti differt.

410 Sit nostra Conclusio: Conscientia invincibiliter erronea eodem modo se habet ac conscientia vera: atque adeo si conscientia erronea proponit aliquid tanquam obligatorium, obligat, si tanquam licitum licet. Probatur: quia lex seu praeceptum vere tale, et ut tale cognitum eodem modo obligat voluntatem, atque praeceptum quod re vera non datur, et proponitur tanquam si re vera daretur: ergo eodem modo obligat conscientia erronea, sicut atque conscientia vera. Probatur antecedens: quia praeceptum re vera tale praecise obligat voluntatem non quia ut re vera datur sed quatenus ut tale proponitur; sed in hoc quod est esse propositum per intellectum eodem modo se habet praeceptum re vera tale et ut tale propositum atque praeceptum quod re vera non datur et proponitur tanquam si re vera daretur: ergo eodem modo obligant. Probatur minor: quia praeceptum, ut re vera detur, dummodo non proponatur voluntati, non obligat voluntatem, imo neque voluntas circa illud se tendere: ergo non obligat quia ut re vera tale sed quatenus quia ut per intellectum propositum.

411 Confirmatur: quia nostra voluntas eodem modo se habet praeceptum reale, et objectum sive bonum sive malum realiter tale, ac si non esset: ergo sive detur sive non detur obligatio realiter talis, dummodo per intellectum non proponatur, nulla erit obligatio nostrae voluntatis: caeterum quae se obligatur praeceptum eo modo quo proponatur sive erronee, sive non erronee. Probatur antecedens: quia nihil reale est objectum voluntatis: objectum enim voluntatis est objectum quia ut cognitum, atque adeo in ordine ad moveandum eodem modo se habet bonum reale ac si non daretur, dummodo per intellectum non sit propositum: ergo nostra voluntas eodem modo se habet praeceptum reale ac si non esset.

412 Dices contra 1o: bonitas non potest esse rectitudo per conformitatem cum regula non recta; sed conscientia erronea est regula non recta: ergo conformitas cum ea non potest dici recta: ergo bonitas non potest dici rectitudo seu bonitas per

ōrite cū ōscīa erronea. Distīguo min. quod ōscīa erronea ē regula n recta in gere physico, conc.; in gere moris nego min. ōscīa erronea in gere physico ē tus istius actus, et in eo genere fallax, et pote discrepans ab obiecto; at vero in gere moris fallax nō ē, sed recta, et pote efficiens, ut tus ille ōris evadat ōformis menti, et ita possit evadere bonus et meritorius.

413 Dices 2.º: si daretur obligatio sequendi ōscientiā erroneā qua quis iudicaret se teneri mentiri, sequeretur in tali casu q Deus amaret et approbaret mendacium, cōsequens q amaret et approbaret q intrinsece malum ē: hoc absurdum videtur: ergo. Conf.: quia etiā sequeretur q in die iudicii illis, qui ea mala opera sub ōscīa erronea fecerunt Deus diceret: venite benedicti, possidete regnum, quia adulterastis, quia mentiti, et furati estis &ª; q est absurdum.

414 Ad argumentum distinguo maiorem: sequitur q Deus amaret et approbaret mendacium q intrinsece eius natura; nego maiorem: quod extrinsecam denominationem desumptam ab actu ōformi, conc. maiorem. Mendacium quod sua intrinseca natura a Deo approbari nō pte, quia ex sua intrinseca natura est malum ē; at vero tale mendacium ex se et intrinsece malum pte accipere aliquam denominationem extrinsecam ab actu, qualem in eo casu accipit scilicet denominationem rei præceptæ, et obiecti boni, cum ab actu tanquam bonum et præceptum proponatur et sub hanc denominationem et amari et approbari pte a Deo.

415 Ad conf. nego ans.: quia illi tus positi sub ōscīa erronea neque sunt adulterium neque furtum &ª, sed tus illius virtutis, sub cuius maiore voluntas illos elicuit: vg mendacium elicitum ex ignorancia, quia quis iudicabat se habere obligationem mentiendi ob subveniendum proximo ē tus misericordiæ; et, quia præceptum erat a superiore ē tus obedientiæ et sic de aliis, atque adeo in die iudicii Deus eis nō dicet quia mentiti estis, sed quia fecistis tus misericordiæ, obedientiæ &ª.

C. 2: Utrum ut tus sit bonus debeat referri in Deum?

416 Certum in 1.º ē debet, ut tus bonus quod se ōsideratum dicere ōrdinem ad Deum quatenus talis tus ē ōformis cum regulâ, et quatenus ē medium ōformitatis

ad ultimum finem, quod idem est ac dicere bona opera vel istum operationis in Deum referri: et defectus quia vero etiam referri in Deum debeat ex iure operantis, idest, quod ipse operans et eliciens actum bonum debeat ipse et expresse illa in Deum dirigere, ita ut si hoc modo non dirigatur actus bonus non sit.

417 Prima sententia docet debere sic et expresse in Deum referri, et sic huius sententiae auctores diversimode se habent quod alii cum Scoto in 2. dist. 41 dicunt opera bona debere aliquo tempore praecedere tendentia circa ultimum finem. Alii cum Ariminensi dist. 38 docent sufficere virtualem, idest, qui ex aliis actibus in Deum relatis [illegible] manet. Alii cum D. Bonav. dist. 41 docent sufficere in Deum dari, immo cuiuslibet tamen ut in eodem [illegible] tamen [illegible] non requiratur. 2a sententia docet actus bonos non debere necessario in Deum sic et expresse referri sed sufficere virtualem relationem, qua operans taliter se habeat, ut non excludat Deum tanquam ultimum finem, seu si reflecteret, aut interrogaretur, vellet actum suum in Deum referri. Ita Fonseca, Montes. et PP. Vasq., Gran., et plurimi alii cum Exim. [illegible] disp. 6 sect. 6.

418 Sit ultima Dico: Ut actus sit bonus non est necesse illum in Deum sic referri. Probatur primo quia actus tendens circa obiectum honestum habere sequens tale obiectum [illegible], et eius bonitas est actus moraliter bonus, sed potest stare talis actus, quin sic et expresse referatur in Deum: ergo potest stare actus moraliter bonus quin sic et expresse referatur in Deum. Maior constat: quia talis actus habet obiectum non solum morale sed formale moris bonum a quo [illegible] bonitatem [illegible] dicta disp. praecedenti. Probatur minor quia actus habens obiectum non solum morale sed etiam formale moris, ut nullum aliud obiectum habeat, habet [illegible] requisita ad [illegible]: sed actus tendens circa obiectum honestum, puta [illegible] honestatis vel succurrere pauperi ob honestatem misericordiae, etiam sic eliciens talis actus in Deum non referat habet obiectum non solum morale sed etiam formale moris: ergo potest stare talis actus.

419 Probatur 2o: quia si supponamus actum bonum verum misericordiae sic relatum in Deum, et deinde supponamus quod a tali actu auferri ea relatio in Deum, adhuc remaneret actus moraliter bonus: ergo ad bonitatem non requiritur ea relatio in Deum. Probatur antecedens: quia talis actus misericordiae

fit relatus in Deum non pergat ipse a Deo suo bonitas, alioqui non esset tunc misericordiae, sed religiosus aut alterius virtutis theologalis: ergo etiam si a tali tunc auferatur ea relatio in Deum adhuc remanere stitit bonus. Conseq. probat quia adhuc remanebit actus qui pergat aliquam bonitatem, cum non sola a Deo bonitas pergaret, et ad summum sequeretur quod non esset tam bonus, nequaquam sequeretur quod non sit absolute bonus.

420 Probat 2o: quia infidelis hereticus ignorans Deum potest bene moraliter saltem naturaliter operari, cum possit conforma dictamen suum operari. Sed talis infidelis non referret suum opus in Deum quem ignorat: ergo dari potest actus moraliter bonus quin fit et expresse referatur in Deum. Confirmatur ex D. Thoma 1a 2ae q. 19 art. 10 ad 1, ubi ita ait: quicumque vult aliquid sub ratione cuiuscumque boni honesti habet voluntatem conformem divinae in ratione volendi et ideo bene operatur.

421 Dices contra 1o: ex D. Paulo 1a ad Corin. 10 ubi ait: sive ergo manducabitis, sive bibitis, sive aliquid facitis omnia in gloriam Dei facite. Et D. Aug. tom. 1o de vera religione cap. ... ait: in horum consideratione non vana et peritura curiositas exercenda est; sed gradus ad immortalia et semper permanentia faciendus: ergo conforma D. Paulum omnia opera bene in gloriam Dei dirigi, et conforma D. Augustinum in immortalia id est, in immortalem Dei gloriam.

422. Ad hoc tripliciter et bene respondet P. Oviedo. 1o respondet ea verba non includere praeceptum sed consilium. 2o id bene intelligi negative id est quod in nulla opere contra Dei gloriam aliquid faciamus. 3o quod omnia opera bona in Deum saltem virtualiter referri debent, quod et nos concedimus ex n. 411. Ad Aug. testimonium plane concedimus omnes actus bonos debere referri ad aliquid immortale, cum ipsa bonitas et honestas virtutis sit sed quod immortale est.

423 Dices 2o: actus existens in motivo misericordiae facit actum sine ipsa honestate misericordiae; sed actus faciens actum sine honestate misericordiae non potest esse bonus: ergo. Probat minor: quia

actus faciens ultimo fine haeste misericordiae excludit Deum a ratione ultimi finis, sed tunc excludens Deum a ratione ultimi finis, ut se tec bonum. go. Ita mere: ad hoc dictum dicimus: tunc faciens positive haeste misericordiae excludit Deum a ratione ultimi finis, non vero: tunc faciens naturaliter aut positive haeste misericordiae ultimum finem sed vero. Quia elicit ty misericordiae sistendo in ipso motu misericordiae non natura alius fine, in quem ulterius talis tunc se dirigat, sed ab illo abstrahit, sicut qui cognoscit positive rem aliis ostendit ab hoc, contra illum non natura neque excludit a ratione aliis.

Quaestio 3.a Utrum ad bonitatem tunc beat obiecti bonitatem amari propter se?

C.lus Nostra sententia proponitur.

424 Non est dubium sufficere ad tunc malum quod amplectatur obiectum malum, licet non amplectatur propter eius malitiam. Ita ipse propter eius utilitatem aut siquis non velet furtum propter eius malitiam sed propter eius utilitatem, nihilominus tunc furandi evadit eum maculam iniustitiae: cuius ratio est quia malum quocumque amplecti sufficit. At ipsa difficultas bonitate importat utrum ut tunc evadat moraliter bonus sufficiat quod tendat in obiectum bonum, licet ulterius necessarium sit, ut in illo tendat propter eius bonitatem ergo ut tunc audiendi sacrum evadat tunc religiosus beat fieri propter eius bonitatem religiosam et cultum Dei, ita ut si fiat propter Dei amorem tamen non sit tunc religiosus, sed ipse charitatis, et si fiat propter recreationem, ergo nihilominus sit tunc bonum.

425 Ubi supponi debet quod si obiectum tractibus nullomodo cognoscatur, certum est quod talis tunc non ipse a tali obiecto desumere bonitatis: itaque siquis velit elargiri eleemosynam pauperi et nullomodo cognoscat pauperem esse suum parentem talis tunc non ipse accendere actus pietatis et reverentiae quoad parentes: ac propterea dicitur quod est obiectum pure materiale atque obiectum tractibus: obiectum eius pure materiale est in quo solum

moralis et consonae tendit voluntas sine sphera sui cognitione: objectum tractibus et q specie cognitus trat ly voluntas, sive sit, sive non sit sub objectum finale motivum. Difficultas ergo est de objecto tractivo quod sub bonitate cognito, utrum velle suffiat ut in illo tendat ex parte ejus bonitate sed ab ea abstrahendo ad suum motivum volendo tamen illud propter aliud mali talis actus desumat bonitatem a tali objecto tractivo, vel, esse desumere posit ab objecto finali motivo.

426 Prima sententia docet esse requisitum ut objectum respondeat suae bonitati specifica in ly q tale objectum ametur propter se, et propter ejus bonitate. Ita inter alios Ex P. Lugo disp. 6. sect. 3. et P. Vazquez, Molina et Gran. Mov. de disp. 6. ubi eamque et certa sententia appellat, et pro ea plurimos alios afert. 2a sententia docet sufficere q voluntas amplectatur bonitatem objecti cognitum, licet non propter ipsam, dummodo aliunde non videtur ponens tamquam objectum finale motivum aliquod mali. Ita P. Lugo. Hurtado disp. 1a Montes. Cornes et Lorca disp. 24. ubi oppositam sententiam veram philosophicam moralem et theologicam oppositam appellat. Ut valde probabilem impugnat P. Arriaga disp. sect. 4. subsect. 1a

427 Sit nostra conclusio: Ut actus evadat bonus sufficit q amplectatur objectum cognitum ut bonum, etiamsi voluntas non amet illud propter se, dummodo aliunde non vicietur. Probatur 1o quia actus morales diversificantur specifice per objecta tractiva: ergo ab eis participant speciem. Probatur ant. quia actus tendens in auditum sacri propter recreationem est distinctus specie ab actu tendens in mendacium etiam propter recreationem sed hi actus diversificantur per objecta tractiva: ergo. Maior constat: quia ex illis actibus alius est malus, alius non est malus. Probatur min.: quia illi actus non possunt diversificari per objecta finalia mora, cum idem sit objectum finale motivum utriusque scilicet recreatio: ergo diversificantur per objecta tractiva.

428 Probatur 2o quia stare potest duplex actus quorum unus distinctus et male bonitatis habeat et alius licet uterque habeat idem omnino motivum: ergo hoc esse quia objectum tractivum sit diversum: ergo bonitas moralis sumitur ab objecto motivo, sed etiam a tractivo. Probatur ant.: quia si quis amplectatur martyrium ob motivum charitatis, et ob idem alius motivum

alius amplectatur elargitiones levissimae eleemosynae, maior bonitas heroicus martyrii, quam levissimae eleemosynae, ut ex ipsis terminis perspicuum est: ergo stare potest duplex actus quorum unus dicta maiorem bonitatem habeat quam alius, et uterque habeat idem omnino motivum.

429 Et probatur pro a parte tus mali; quia ad hoc quod tus evadat malus sufficit quod voluntas amplectatur obiectum malum, et illud non amplectatur qua malum, nec propter eius malitiam: ergo ad hoc ut evadat bonus sufficit quod voluntas amplectatur obiectum et illud non amplectatur qua bonum nec propter eius bonitatem ut est expresse. Probatur con. quia ideo actus evadit malus, amplectendo illo modo obiectum malum, quia ut eo modo amplectatur sufficienter modo amplecti ut illi tribuit probatur. Sed etiam amplectendo obiectum bonum eadem ratione pro illi tribuitur libere eius illud amplectitur: ergo sicut hoc sufficit ut tus evadat malus etiam sufficit ut evadat bonus. Nec valet dicere solum ad tus bonus requiri quod ad malum quia hoc solum habet verum in circumstantiis obiectivis, id est, quod una circumstantia mala obiectiva sufficit ad vitiandum totum tus, at vero ad faciendum tus bonum non sufficit una circumstantia bona, sed requiruntur omnes circumstantiae bonae; caeterum ex parte voluntatis et cognitionis idem requiritur ad tus bonum atque malum.

C. de Argumenta Contra

430 Opponitur 1º Aristoteles lib. 2 Ethic. cap. 4: ut aliquis sit temperatus, ac iustus, temperate que ac iuste agere dicatur, non satis est si iusta ac temperata agat, sed oportet quod sit eligens propter ipsa. Et D. Thomas 1a 2ae q. 19 art. 7 ad 3: ad hoc quod sit voluntas bona requiritur quod sit boni sub ratione boni, id est, quod velit bonum et propter bonum: ergo secundum Aristotelem et D. Thomam tus non potest sumere bonitatem nisi ab obiecto motivo, et amplectendo bonum propter eius bonitatem. Dicet Petrus utraque communiter multum urgere quod Aristoteles et D. Thomas oppositum sententiam defendant, nec id ab opposita sententia probabilitate conferre.

431 Neo tamen dicens Aristoteles nec D. Thomas ibi aliud intendere nisi quod ad tus bonos requiritur quod obiecta sint cognita ut bona et in se amata ad differentiam tus mali, ad cuius malitiam sufficit quod malitia obiecti cognoscatur, et ab ipso operante non ametur in se; ex quo fit quod ita

amans obiu cogtu et boni salte virtualr dicari amare illu oper
eiu boite: qt cognoscens boni et illu amplectens, dignos diu dtribus non
heat, quo retiorat boite, reputari tanq amans oppti boite, et hic
et nunc sr et expsse illu amplectari ope oppti aliud noviu attrahens
oe itios opantis, et illa occupans, ne ad alia nova divagari.

432 Opponitr 2o: vius moralis n specificari ab obto fo
moralr volito; fo obiu q n oppti se amari fo moralr e volitu
go. Mar pbat: qt obiu sel moralr se hens ou alioui poa nullam
speciu, aut denomo refundit in poa calefactiva ligniu, aut aqua ista
fo calor qui e vius fralis tatis poa. Probr mir: qt obiu q n oppter
se amari e obiu morale ou vius moralis; obiu eiu frale erit ro
illa oppti q tale obiu amari. fo obiu morale ou vius moralis fo
moralr e volitu: go. Et opprari pe qa obiu trait spec tibu in gere
cae fralis, ut nos ipsi docuimus n 373: et fo obiu frale pe ee cae fralis:
go fo obiu frale pe trahere spec tibi.

433 Ad argtu no mir: ad pbae distinguo mar: obiu
q n oppti se amari e obiu morale fo ut morale opponitr obto frali
novo sdo mar: pt ut opponitr obto etia tratiuo et cognito no mar:
ruptri pe itiis aliq ee obiu morale ou voltu, 1o: pat ite e atque
obiu incognitu, ut si quis cognoscens in ieiunio boite abstinentie et
ignorans boite obedie, voe pcepti amplectari ieiuniu tunc tali actu
dicari here pt obto morali boite obedie, atq adeo ab illa nullam
boite obedie partiabit: alio mo pe sumi obiu morale, scil in q
bn stradistinguitr ab obto frali novo, cu q pbat q sit obiu tratiuum
cognitu, et invente volitu, ut in eode exemplo de ieiunio, si cog
noscari et boitas abstinee et boitas obedie et nihilomu tas heat
pt novo obedie quin heat fo novo abstinee; hoc n obstante ve
re tendit in boite abstinee, et in hoc sensu e dicere q boitas
abstinee sit obiu morale.

434 Ad opp distinguo mar: obiu trait spec tibi in gere
cae fralis denomare sdo mar: in gere cae fralis motiva subdis
tinguo: pte in gere cae fralis novu no mir; 2o, novu, 3o tratiuu

odo mare. Non ē dubiū cau[?] fralis moro specifare actū bonum
cum etiā cau fralis trahiva specifat tū bonū, q^a obtū in quaunq gere cau
fralis se heat ra tus, bet illū denomiāre et specifare: et pt in tu malo
quē ap̄s oēs desumit maliā ab obto pure trativo, et a maliā obti,
quin talis maliā amitt̄ specie.

435. Opponitr 3º: tus q̄ quis vult erogare eleemosinā
paupi to specifar a moro: go. Rndtr ant: q^a diversæ species bonitatis
quæ poss repiri in tali actu, vg misericordiæ, pietatis, gratitudis
&c^a oēs desumunt ide obtū trativū, scit elargitiōe eleemosinæ: go to
specifatr a moro. Disting. mare: tus quo quis vult eleemosinā to
specifatr a moro q̄ ad ultimū spec. obto mare: q̄ ad subalternā
no mare. Ad pbationē in sa distinctionis no cau: talis tus partīt spec.
misericordiæ in comuni ab obto travo, ut deinde pr alia mora
possit spter bonitatē misericordiæ subire alias ultimas et inferiores
spes pietatis, gratitudis &c^a.

436. Opponitr 4º: qdo quis amplecti obtū bonum
pr preceptū, bonitas talis obti se het ut volitis tanq morū
neglectū; sd bonitas quæ spe het ut movi neglecti n refundit
bonitē in tū: go. Mar constat: q^a illa bonitas n amplecti tanq mo
tivū eius pfit. Rndtr mīr: q^a id q spe het ut obti movi neglecti
ē obtū neglectū a volte; sd obtū neglectū a volte n se refunde
re bonitē in tū: go. Cōa mare, qio mīr. Ad pbationē no maiorē:
q^a n ē ide movū neglectū atq obtū neglectū: stat go bene quod
illa bonitas sit movū neglectū, ide, q voltas n faciat ex illo
ut movū, ac poet; cum n ideo ē obtū neglectū, q^a vere est
obtū travū volitū.

437. Opponitr 5º: tus erogandi eleemosinā pau
peri spter dei amorē spe ē tus charitatis in dei: go tus moralis
to desumit spec. bonitatis ab obto moro. Rndtr ant: q^a repetitio
tuū erogandi eleemosinā spter dei amorē to gerat hitū charitis
n vo misericordiæ: go spe ē tus charitatis. Rndtr ant q^a tus to
generant hitū inclinantē ad tū illius virtutis cuiū morū frale respi
ciunt: go.

438 Rō ans: ad ꝓbōẽ nō ans: ad ꝓbōẽ nō etiā ans
q tanq indubitū ꝓponunt Thōy, et q nō ita certū videtr: quia
tūs det generare hītū inclināte ad tūs oīo siles illis qibus ꝑ
oīb a qbus generatūs ē: unde tūs eroganti eleemosinā ꝓpter
amore Dei, et tūs martyrij etiā ob amore Dei nequeunt nō
hītū generare: et quis hītus ꝓ charitis inclinat ad tūs ꝓ
charitis, et tūs ꝓ charitis nō ē oīo silis tui eroganti eleemosinā
neq tui martyrij etiā ob Dei amore factis: ideo q repetito
tūs eroganti eleemosinā ob Dei amore nō generat hītū ꝓ
charitis, sed ē, duplex hītū aliqs misericordie et aliqs charitis
q, unicus inclinante ad tūs misericordie ꝓptr charitē, vt etiā ge
nerēt hītū inclinante ad tūs oīo siles prorib: tūs a quibus
generatus ē.

C. 3. Vtrū idē tūs possit duplē boitē spēcā hēre?

439 Aliqui 4or boitates in tu morō requirunt, vt
eradat aliste bonū edm doctrinā tuentes D. Thō 1a 2æ q 18. art. 4.
vbi cuilibt tui bono eas 4or boitates agnat. 1ª ē boitas generis, idē, pro
vt tūs bonū gerit opao vitalis ē: cerū hæc boitas nō ē boitas mora
lis, sed qda ꝓbty omune oī tui etiā malo: at ꝓptrea ad summū erit
boitas phīca, aut transtalis. 2ª ē boitas spēc, idē, ꝑ hoc qu
illd obtū honestū amplectitr. 3ª ē boitas ex circunstātijs; 4ª ex fine:
de quo dupl postea dicemus: cerū in pñti ꝓ quærimus de 1ª boitē
quæ ab obto immto desumitr vtrū tūs possit ab obto immto duplē
spēc boitis desumere? Nā de boite ex circunstāriū ē finis pt ee
dubitao: qa certū videtr posse tū ex illis parpare plures speciés bo
nitis, sicut sine dubio tūs malū ex circunstāriū plures malitias
spēcas hēre solet.

440 Supponendū ē 1º nō ee q de boite extrīca parpata
ab tu impante, qa certū ex supradictis det ee posse eunde tū impatū
sive intrinū sive extrinū plures boites extrīcas hēre: eū possit impa
ri a plurib tūs bonis et a qualibt parpare distas bonitatem:

questio quae est de bonitate specifica intrinseca tum bono vel obiecto a quo specificatur.

442. Supponendum est 2°: fere nullam esse difficultatem inter nostra sententiae docentes tamen desumendam bonitatem specificam non solum ab obiecto motivo, sed etiam ab obiecto formali, et quod utrumque est obiectum invicem respondens spes in tamen: Ex quo enim dicturum, tamen quod quis succurrerit pauperi ob motivum charitatis hoc obiectum formalis misericordiae a quo specificatur et hoc obiectum motivum charitatis a quo etiam specificatur: unde talis tamen resultabit cum duplici specie bonitatis misericordiae et charitatis participata ab illo duplici motivo. Unde tota difficultas est supposita sententia docente tamen bonum a solo obiecto motivo specificari; utrum velit idem tamen posse duplicem bonitatem specificam participare vel alterius motivi? Quod duplicem evenire per se, quod idem obiectum materialiter amet propter duplex motivum diversum, vel eleemosynam ob misericordiam et charitatem, vel quod amet duplex obiectum quod propter suum obiectum motivum, vel sequitur eodem tamen velit eleemosynam propter misericordiam et Deum propter charitatem.

443. Supponendum est 3° ex dictis eandem esse hanc difficultatem atque inquirere utrum idem individualis tamen possit habere duplex diversum motivum sive sit duplex adaequatum, sive duplex inadaequatum? Et licet ob aliquam diversam dicatur haec difficultas, censeo tamen diversum non esse: quia cum tamen specificetur ab obiecto motivo, et si omnes supponimus, a duplici diverso motivo duplex species participabit: neque in ea suppositione alio modo poterit duplex species habere, nisi duplex motivum habeat. Res itaque est de duplici specie valde dicta, cum supponatur unum esse tamen, sed so finaliter dicta per ad diversa motiva tamen ad diversa tendentia. 1a sententia docet quod posse eandem tamen duplex species bonitatis ex obiecto habere. Ita Ex. Mendoza hic disp. 4 sect. 3. et ex parte sequitur P. Vazquez disp. 51. 2a sententia docet id posse. Ita Suarez et P. Valentia, Mol. Arriaga et plures alii quos sequitur P. Rypal. de ente supernaturali disp. 47. sect. 1a.

444. Sit nostra dicto: idem motivum tamen per habere duplicem specie bonitatis vel motivi formalis. Ratio quia nulla implicatio datur in eo quod quis amet idem obiectum vel eleemosynam ob duplex motivum saltem inadaequatum aliud misericordiae et aliud charitatis; sed talis tamen habet

duplex spes bonitatis: ergo. Mar. videtur certum: quia cum quis imploraret quid
tus heat duplex motivum adaequatum, quia non implorare dicimus tum cum tu
sicut agentes de causa finali, tum in loco ubi docuimus posse
eundem tunc actus heri ob triplex motivum scilicet fidei, et oppositis,
non videtur implorare quod heat duplex motivum inadaequatum, sed potentis unum
adaequatum motivum. Probatur minor: quia talis actus pararet spes misericordiae
cordis et spes charitatis: quia parabit duplex spes bonitatis. Probatur antecedens:
quia talis tunc ex parte conveniet cum tu qui ipse sit misericordiae, et ex
parte conveniet cum tu qui ipse sit charitatis, et ab utroque est in specie bo
nitatis distinctis: ergo parabit spes misericordiae et spes charitatis.

444 Probatur 1o: quia plerumque quis moveri ad amandum aliquod
objectum admittis ad id multis viis bonitatis, adeo ut non moverentur sola
una vel altera posita: ergo si quis amare objectum propter plures sub mo-
tiva, ideo a pluribus motivis plures parat species, cum quodlibet motivum
sit speciabilis tunc: ergo idem tunc se parare plures species bonitatis. Probatur: quia vo-
luntas libere se movet hoc vel illo motivo ad amplectendum objectum:
ergo etiam se moveri hoc sub et alio motivo: quaeque est in hoc impli-
catio: et ita ab hoc et illo motivo hanc et illam species parabit.

445 Dices contra 1o: duplex dicta species nequit stare
cum unico indivisibili tu: ergo. Probatur antecedens: quia species tunc est idem formaliter et essentialiter
cum ipso tunc, sub species cujuslibet rei est idem formaliter et essentialiter cum ipsa re: ergo
duplex dicta species non potest stare cum unico indivisibili tunc. Hoc argumentum
eandem het difficultatem etiam in spes desumpta ab objecto, et a circumstantiis,
het etiam eandem difficultatem in tu malo, quem omnes concedunt posse habere
duplicem speciem malitiae.

446 Hoc dicendo antecedens: duplex species dicta valet ne-
quit stare cum unico indivisibili tu, dico antecedens: duplex formaliter dicta species
subdistinguo, nequit stare in unico formaliter indivisibili tu, dico antecedens: in u-
nico indivisibili realiter, divisibili tamen formaliter, nego antecedens. Eodem modo est indivisi-
bilis species, atque tunc, et sicut est duplex bonitas formaliter, ita etiam tunc est duplex
formaliter, id est, potens dividi in duas formales: bonitas ergo talis tunc est
quaedam bonitas formaliter composita ex duplici bonitate alia misericordiae, et alia

charitatis, que e. videtur 2a quedam bonitas partis procedens ex bonitate solius misericordie, et partis ex bonitate solius charitatis, et ob utraque diversa sub cois attingens sub hoc et equum e. quedam 3a cognitio dicta a cois tracta ad solum hoc, et a ceteris tracta ad solum equum et ex utraque ptum procedens, et propterea ita opita sit dicitur hec duplex bonitas ex uno opere.

447 Dices 1o: ex hoc sequeretur q. ad tales actus deberent dari habitus et ex divinas talium actus possit ee fere infinita; cum possit ee fere ista divinas unius motivi cum alio, multiplicentur fere ipsi habitus, q absurdum videtur: ergo. Resp. neando illatum 1o: quia tales actus produci possunt ab habitibus illarum virtutum quarum bonitates participant, ut dictus hens bonitatis misericordie et charitatis producetur ab habitibus misericordie et charitatis. 2o: quia tales actus possunt produci ab auxilio extrinseco ne habitus multiplicentur.

448 Dices 2o: si idem actus potest elici ob duplex motivum dictum idem actus potest ee naturalis et supernaturalis, malus et bonus; sed hoc implicat: ergo. Probatur maior: quia potest idem actus elici ob motivum bonum supernale et ita evadet supernalis, et simul ob motivum nale et malum, et ita evadet nalis et malus: ergo. Resp. maiore: ad probationem dico, dato posse eundem actum elici ob motivum bonum simul et ob motivum malum; certum in eo casu talis actus evadet simpliciter malus, quia efficiuntur obiectum absolute malum, quale est conjunctum ex bono et malo ut dicta n. 370. Dico insuper posse eundem actum elici ob motivum supernale, et simul ob motivum nale, et non possit ob motivum supernale et simul ob motivum nale malum, ne evadat actus supernalis et malus, certum tunc talis actus simpliciter erit supernalis: quia actus supernalis e. qui elici n. pt viribus nalibus; sed talis actus licet habeat aliquod motivum nale, nunquam pt elici viribus nalibus; et ad hoc ut sit actus nalis debet posse elici viribus nalibus quando e. ex se: ergo.

Disp. 4a De circumstantiis.

C. 1. Quomodo circumstantie se habeant erga actus.

449 Circumstantie actuum moralium dicuntur, que circumdant

aut superveniunt actibus moralibus in sua primaria specie stantis, ut homicidium perpetratum sit in Ecclesia est circumstantia in peccato homicidii, quia supervenit sine statu in specie homicidii quae species primaria illi est. Vbi aliqua notanda sunt. Notandum est 1º hic nos loqui de circumstantiis advenientibus actui in esse morali, quae circumstantiae vel mutant speciem, ut in exemplo homicidii in Ecclesia perpetrato, vel eandem speciem moralem augent aut minuunt, ut maior aut minor quantitas in furto: neque loquimur de circumstantiis supervenientibus actui in esse physico, ut quod mensa sacris dicatur mane vel vespere, elevata, vel summissa voce &c. dicuntur circumstantiae in esse physico, quae nullum ordinem ad bonum, aut ad malum habeant.

450 Notandum est 2º: quod licet circumstantiae aliquando mutent speciem et constituant novam speciem moralem actus, adhuc vocabitur circumstantia, quoties non tribuit 1am speciem, et quidem 1a species dicitur quae provenit ab obiecto immediato et ad quod immediate dirigitur actus, quod sit in circumstantia seu accidente physico: quod libet tribuit speciem seu denominationem suam speciei, et nihilominus dicitur accidens, quia supponit 1am speciem essentialem rei. Notandum est 3º non moraliter seu quod actus sit moralis, esse circumstantiam in actu physice sumpto, ut officio sacro die festo est circumstantia in officiis physice sumptis, cum in actu in esse morali est 1a species seu esse substantiale, cum circumstantia de quibus loquimur.

451 Notandum est 4º circumstantias posse esse in duplici differentia aliae sunt quae se tenent ex parte voluntatis ut cum libertas &c. et hae proprius constituunt actum ut patet: aliae se tenent extrinsece ad voluntatis: et haec iterum possunt esse duplices, aliae quae se tenent ex parte personae operantis, ut si habeat votum, si sit filius &c. aliae quae se tenent ex parte obiecti ut si materia furti est res sacra, et ad hoc genus reducuntur aliae circumstantiae, quae apud aliquos dicuntur se tenere ex parte modi operandi ut patio, seu finis, de quo postea. Quae res circumstantiae tam ad voluntatem quam ad obiectum pertinentes septem annumerari solent hoc versiculo Stephani: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando: quas singulatim in materia de Poenitentia explicavimus a n. 20... ubi videri possunt, et ubi etiam docuimus non dari obligationem exprimendi circumstantias quomodocumque aggravantes, dummodo speciem non excedent.

452 Pro admittendis circumstantiis in actibus moralibus variae sunt: 1º abs-

nat dari tales circunstias, asserit que quado circunstie vocari solent re vera ad substa tum moralitas spectare. Ita Durand. et Vasquez de Seiden disp 15. 2a sa admittit circunstias aggravantes, nat tas circunstias mutantes spes, quas dicunt non ee circunstias sed pertinere ad substa moralitatis. Ita aliquis thes apud Sz Oried. tract 4 Disp. 2a 3a sa docet dari circunstias in tus exteriori; non vero in interiori. Ita Gabr. et Ocamg in 3 d 10. 4a sa in oim tus moralis circunstias admittit tum mutantes spes, tum aggravantes, tum minuentes moralitate. Ita Jesuits cum Sto Tha 1a 2e q 18 art 10, et ex nostro Sc tract 3 disp 2a. Quis quarta sa nobis vera e, et

453 Probr: qd ea e circunstia in tus moralis sine qua pt stare sua spes et esa bonitis aut malitie talis tus, et nihilominus mutat talis tus in gere moris; sed hoc evenire pt in ta morali: go evenire pt q tus morales heat aliq circunstiam. Probr min: qa posito voto non mentiendi, talis se het mendacium in eo qui tale votum het, ut etia si tale votum non daretr adhuc attingeretur sua spes et esa malitie mendacium contra veracitm, et nihilominus roe voti talr mutatr mendacium in gere moris, ut gravis pecc evadat, ac si votum non daretr: go hoc evenire pt in tus morales.

454 Quod autem taliter se possint here circunstie ut tum mutent spes, tum se aggravent, vel minuant bonitm aut malitiam intra tm spes probr: qa plerumque circunstia fundat diversam spitem cum recta roe, et aliquo sine illa diversitate eandem intendat, aut remittit: go circunstie tum mutant, tum pse aggravant, aut minuunt tm spes. Probr ans q ad tm pts: qa plerumque circunstia facit q actus sit contra l, contra diversam virtm atque e sua spes, ut in exemplo posito mendacium, ubi roe voti opponitr religioni, cum roe sue spei opponatr veracitati; sed tus contra l, contra diversa virtus fundat diversam spitem, seu regulabilitm; datr enim diversa regulatio spcis ad unum virtm atque ad aliam: go. Probr 2a ps ans q ad 2m pts: qa plerumque circunstia non extrahit tm ad aliam diversam virtm, neque cadit sub diversa precepto; v.g. quando furtum grave sit decem, l duodecim aureorum non extrahit furtum et roe malitie contra iustitiam, ut q sit duodecim aureorum aliquantulum auget gravitatis: go aliquando circunstia non fundat diversam spitem aut disformitm cum recta roe.

455 Dices 3tra: nō ē circunstā. id q spes rei cstuit: go sal tem circunstā mutans spes vere circunstā nō. Probs ans: id q cstuit spes rei cstuit eius esse, ceter q ad eius esse pertinet; sed id q cstuit ad esse rei nō ē circunstā, circunstā eius debere qd actuale extra rei esse: go. Distinguo ans: nō ē circunstā id q cstuit spes rei nu ipsius rei cstitute, cedo ans: nō ē circunstā rei pmoris speciei nego ans, et in eodem sensu excipienda ē ppo. Solutio pt qa sicut accidens cstuit aliq spes et aliq esse: et ita albedo cstuit spes, et esse denomins albi; at vero dicit accens ru esse et spes q supponit, et cui superveniet: ita circunstā mutans spes eius votii cstuit spes 3tra religionem, et ru huius spei nō ē circunstā, at vero ē circunstā ru mendacii q supponit, et cui supervenit.

456 Rogabis vtrum ad hoc vt circunstiae mutent aut aggravent spes boni, et mali debeant ee directe volitae, l, sufficiat q indirecte volitae sint? supponi prius debet, qd sit aliquid directe, et qd indirecte ee volitum. Dicitur obiectum directe volitum qdo tunc tendit imediate in tale obiectum prosequendum: ee indirecte volitum est, qdo voluntas nō tendit imediate in ipsum obiectum sed in rem cum tali obiecto connexa, eam vero ppe intendendo, qdqd sit de obiecto cum ipsa connexo: vg si quis moveatur ad elargiendam eleemosinam ppe solam misericordiam in pauperem nihil curando q pauper sit, l, nō sit eius parens et nihilominus nō dater alium pdus nisi eius parens; tunc elargiens eleemosinam hoc modo directe vult misericordiam, et indirecte pieta tem in parentem. Sic ne ad interrogos.

457 Resp. l°. ad hoc vt circunstā mutet, l, aggra vet malum sufficit q circunstā mala sit indirecte volita. Pro batur: qm quoties quis possit vitare malum, et eum nō vitet peccat. Sed volendo saltem indirecte malum circunstiae nō vitat malum talis circunstiae q vitare poterat: ergo volendo indirecte talem circunstiam peccat, et sic incurrit quae malum l, mutantem l, aggravantem speciem. Maior cstat: qa ei ē obligao cum mali vitare ee malum, q in sua potestate ē vt vitet. Probatur mi: qa tunc pr directe vitare id q connexum ē cum circunstā illa, et ita posset vitare talem cir cunstiam: et propterea volens ebrietas sub praevisione homicidii pec-

cat in perpetrando homicidio: ergo.

458 Dices 1°: ad hoc ut circumstantia mutet aut augeat bonitatem non sufficit quod talis circumstantia bona sit indirecte sit volita. Probatur: quia idem quod esse indirecte est volitum, non est rigorose volitum; sed ad hoc ut bonitas reddat actum bonum debet esse rigorose volita: ergo ut bonitas circumstantiae reddat rem suam actum bonum non sufficit quod sit indirecte sit volita. Manifestatur in exemplo posito de eo qui vult ebrietatem sub provisione homicidii et ipse ob delectabilitatem ebrietatis eam amplectitur, qui proinde nollet illud homicidium, et ipse in homicidio perpetrando peccat: quia licet nollet homicidium directe non sufficit ad nollendum, sed etiam ad vitandum. Minor etiam constat: quia bonitas obiecti non tribuit bonitatem actui, nisi quatenus actus in ipsam tendit: et quidem hoc discrimen est inter malitiam et bonitatem: quod malitia, ut reddat actum malum sufficit quod non vitet, quia datur praeceptum illud vitandi; bonitas vero ut reddat actum bonum necessario amplecti debet.

C. 3. Utrum circumstantiae mutantes speciem contrahant speciem?

459 Supponendum est cum P. Vasquez disp. 93 cap. 1, circumstantias mutantes speciem non tantum habere rem circumstantiarum, sed etiam speciem ab ipsis provenientis quod rem obiecti ut in malitia sacrilegii resultantis in mendacio rem voti, votum habet rem obiecti tribuentis illud speciem sacrilegii, et sic habet rem circumstantiae in tribuenti speciem malitiae contra veracitatem quam insinuavimus supra. Difficultas ergo procedit cum in proposito sit mendacium de re 1a species malitiae contra veritatem, et 2a sacrilegii, utrum haec malitia sacrilegii contrahat ipsam malitiam mendacii, sicut qualitas inferior contrahit rem superiorem et ita resultet circa illam malitiam unica species completa; vel utrum malitia sacrilegii constituat unam speciem atomam et infimam, et malitia mendacii aliam speciem atomam et infimam et ita resultet duplex species valde disparata sicut resultaret si in eadem entitate coniungerentur species hominis et species equi.

460 Prima sententia docet circumstantias finis non contrahere speciem actus ita quod malitia furandi contra fornicandum inveniuntur duplex disparata species atoma: velut circumstantias utique contrahere speciem; atque adeo mendacium in eo quod habet votum non habere duplex

malitia alia contra veracitatem et alia contra religionem, sed unicam ma-
litiae speciem contra veracitatem: nec adulterium habet duplicem malitiam aliam
contra temperantiam et aliam contra iustitiam, sed unicam speciem athomam
luxuriae, et sic de aliis. Ita aliqui thomistae cum Conrado 1a 2ae q 18
art. 10. asserentes id esse D. Thomae 1a 2ae q 154 art. 6. ubi tamen species
luxuriae contra castitatem assignat stuprum, raptum et adulterium. Quia
docet nullas circumstantias mutantes speciem constituere speciem boni
aut mali; sed aliam distinctam et velut desparatam speciem tribuere actui mo-
rali. Ita communiter cum D. Thoma 1a 2ae q 18 art 10.

461 Sit contra 10: circumstantiae mutantes speciem non tra-
hunt ad speciem suam moralem, sed novam speciem illi tribuunt. Probatur 1o:
quia circumstantia adveniens non impedit quominus actus malus habeat eam-
dem speciem malitiae eodem modo atque si talis circumstantia non advenisset:
ergo malitia ratione novae circumstantiae est diversa malitia, et quasi dispa-
rata a 1a specie et contra illam non trahit sed resultat duplex species
athoma. Probatur antecedens quia circumstantia adveniens supponit actum
moralem essentialiter adesse constitutum in 1a specie malitiae, quem essentialiter constitutum
non destruit: ergo non impedit quominus eandem speciem habeat eodem
modo atque si talis circumstantia non advenisset. Antecedens constat: quia ea est
natura circumstantiarum quae supponunt speciem. Consequentia etiam constat: quia circumstan-
tia non destruit illud quod supponit, et cui non opponitur.

461 Probatur 2o: quia malitiae contra diversas virtutes sunt
diversae malitiae, distinctae speciei. Sicut enim malitiae ex oppositione cum virtu-
tibus dignoscuntur, ita malitiae diversae speciei dignosci debent ex op-
positione cum virtutibus diversae speciei: sed 1a species malitiae et malitia de-
sumpta ratione circumstantiae mutantis speciem sunt malitiae contra virtutes
distinctae speciei ut 1a species mendacii in eo qui habet votum est malitia
contra veracitatem et malitia desumpta ratione voti est contra religio-
nem: et similiter in adulterio 1a species est malitia contra temperantiam
et malitia ex circumstantia matrimonii est contra iustitiam. Ergo 1a species
malitiae et malitiae ex circumstantiis sunt diversae malitiae diversaeque
speciei.

463 Dices contra 1º: si in adulterio ubi daretur duplex malitia duplex distincta species adulterii esset duplex peccatum: ubi enim datur duplex distincta malitia datur duplex peccatum. Sed hoc est contra eius doctrinam: ergo. Et confirmatur ex eo quod n. 464 diximus ex D. Thoma communiter ab omnibus admitti, scilicet quod adulterium sit species luxuriae; sed si haberet duplicem distinctam malitiam, aliquam contra temperantiam et aliam contra iustitiam non minus diceretur species luxuriae quam species iniustitiae: ergo non habet duplicem distinctam malitiam.

464 Respondetur negando maiorem: quia ad hoc ut possit dici duplex peccatum, erat necessarium quod sub utroque denominaretur peccatum, scilicet ut sit duplex: quia ad multiplicandam concreta denominationem non sufficit quod multiplicetur forma, sed requiritur quod multiplicetur subiectum: unde si duplex albedo ponatur in eodem pariete non resultabit duplex album; ita si multiplicentur formae, scilicet malitiae, non multiplicantur peccata, quia subiecta quae denominantur peccata non multiplicantur.

465 Ad confirmationem respondeo ex D. Thoma quod talis actus adulterii revera est actus luxuriae atque actus iniustitiae, vocatur tamen communiter actus luxuriae, quia sumit denominationem ab eo quod magis movet operantem, et cum communiter magis homo moveatur ad amplectendum adulterium propter luxuriam quam propter iniustitiam, idem est, ideo homo illud amplectitur propter voluptatem luxuriae, et non ita propter rationem iniustitiae in tali actu repertam; ideo communiter talis actus numeratur inter species luxuriae: et in hoc sensu a D. Thoma tanquam luxuriae species ponuntur adulterium, stuprum &ca.

466 Dices 2º: iniuria homini irrogata est quaedam species athomam, et iniuria irrogata parenti est alia species omnino distincta, et irrogata Deo est ab utraque omnino distincta, quamvis inter se aliquo modo conveniant; sed iniuria irrogata parenti, et irrogata Deo sunt addere circunstantias distinctae personae: ergo circunstantia non trahit malitiam tantum in speciem, seu non constituit eiusmodi peccatum cum duplici specie. Respondeo negando iniustitiam factam parenti esse unicam speciem athomam, sed constare ex duplici malitia, alia iniustitiae, quatenus est iniuria irrogata cuilibet alteri, et alia impietatis in parentes. Iniuria vero Deo facta videtur plane esse unica indivisibilis species ab utraque illa distincta: quia rigorose non est iniuria, quae non fit in personam quae damnum aliquod pati potest a nobis irrogatum; unde non est circunstantia, sed aliud diversum obiectum a quo species irreligiositatis desumit.

467 Rogabis utrum circumstantia mutans speciem saltem augeat vel minuat eam speciem quam supponit in actu. Ergo utrum mendacium in eo qui fecit votum illa circumstantia voti faciat, quod mendacium resultet intra eandem speciem mendacium gravius peccatum quam si daretur sine ea coniunctione cum voto? Placet cum Ex.[illegible] diff. 2 sect. 3 utique augere eam sub specie mali, quatenus auget voluntarium circa eandem malitiam, et hoc quia [illegible] illam, id est, quatenus ex eo contra amplectens mendacium maiora mala amplectitur, maiores quam defectus fuisset simpliciter mendacium, et ita bene arguitur quod magis amat mendacium, et hac ratione mendacium habet maiorem effectum in eo qui habet votum quam in eo qui tale votum non habet caeteris paribus.

Sectio 3a De circumstantia finis.

C. 1 Utrum et quomodo finis sit circumstantia rationis intentionis et electionis?

468 Intentio dicitur amor efficax finis, et causatur ratione electionis, est actus imperans; electio vero est actus voluntatis eligens hoc aut illa media in ordine ad finem: unde tam intentio quam electio immediate et per se attingunt finem. Et quia in praesenti supponendum est 1° intentionem distingui ab electione, ostendo quod nunc quod possit vel non possit esse unicus et simplex actus.

469 Supponendum est 2° quod in dicto supposuimus, scilicet quod finis operantis seu remotus possit vocari circumstantia: quia finis operis seu proximus potest esse utrum finale morum tribuens actui suam speciem, ut si vult quis dare eleemosynam ob misericordiam et ob vanam gloriam, ille finis misericordiae dicitur finis operationis et proximus, et quia utrum finale morum talis actus misericordiae, nec potest vocari circumstantia rationis talis actus misericordiae, et de hoc non est praesens disputatio, sed de fine extrinseco seu operantis.

470 Supponendum est 3° posse considerari talem finem tum ratione intentionis tum ratione electionis, tum ratione operationis, quae est medium ad consequendum finem intentum: atque adeo inquiri potest utrum talis finis dicatur et sit circumstantia ipsius rationis operationis seu medii, an etiam sit circumstantia rationis intentionis et electionis? Placet sententia P. Arriaga disp. 15 sect. 1a asserentis posse esse circumstantiam rationis medii non vero rationis intentionis et electionis.

471 Probatur: quia intentio et electio primario tendunt in finem tamquam

in obiectum finale medium; ex illo enim bonitate allicitur, et movetur voluntas ad talem finem intendendum, et ad eligendum medium conducens in talem finem: ergo in intentione et electione finis non est circumstantia sed obiectum finale medium. Unde in exemplo allato elargiendi eleemosynam ob vanam gloriam, talis finis vanae gloriae sed est circumstantia verae elargitionis eleemosynae; at vero in intentione et electione est obiectum finale medium a quo intentio et electio desumunt suam speciem bonitatis aut malitiae.

472 Occasione huius doctrinae disputari hic solet utrum sufficiat sola bonitas finis et alia concurrentia mala sint, ut operatio evadat absolute bona. Et similiter sufficiat malitia finis et alia concurrentia sint bona, ut operatio evadat absolute mala? Huic dubitationi iuxta superius dicta respondemus nobis esse sufficere malum obiectum, finis et alia concurrentia bona sint ut operatio evadat absolute mala: non vero sufficere bonitatem finis dummodo alia circumstantia mala concurrat, ut operatio evadat absolute bona. Probatur: quia bonum ex integra causa et malum ex quocumque defectu: ergo quaecumque circumstantia mala concurrat, sive ea sit finis sive aliud, operatio evadet absolute mala, non vero absolute bona.

473 Infertur ex dictis contra nostram doctrinam a n. 453 intentionem desumere suam speciem solum a fine, electionem vero et a fine et ab ipso medio electo. Probatur primo quo ad primam partem: quia intentio nullum aliud obiectum primarium habet sive formale, sive materiale praeter ipsum finem intentum: ergo solum a fine desumit suam speciem. Probatur 2o quo ad 2am partem: quia iuxta a nobis dicta a n. 451 tunc desumitur suam speciem non solum ab obiecto motivo, et propter se volito, sed etiam ab obiecto terminativo; sed finis est obiectum motivum et ipsum medium electum est obiectum terminativum electionis: ergo electio desumit suam speciem non solum a fine, sed etiam ab ipso medio. Unde consequenter fit quod electio habet duplicem moralitatem aliam desumptam a fine et aliam a medio, ut electio erogandi eleemosynam misericordiae ob motivum et finem charitatis habet bonitatem misericordiae et bonitatem charitatis: et tunc eligens furtum ob consequendam fornicationem habet malitiam iniustitiae et malitiam luxuriae.

474 Dices contra: ad electionem per accidens se habet quod medium sit in se bonum vel malum: ergo in electione medium est obiectum per accidens, non vero obiectum primarium a quo desumat suam speciem. Probatur antecedens: quia electio solum se habet per se quod medium sit conducens et utile ad finem intentum: ergo in electione per accidens se habet quod medium sit in se bonum vel malum. Confirmatur:

qa obtum primarium electionis ipse e utilitas ad consequendum finem ab ea q ipse vi hoc electionis spectari. Et utilitas in orde ad finem et intrinsecit vel sit bonitas aut malitia: go.

475 Ad argum distinguo ant: ad electionem quae est physica electionis quae accens se habet et medium sit in se bonum aut malum concedo ant. ad electionem quae est moralem illum nego ant. ad probationem similiter distinguo et ant. Et consequens electio quae est physica electionis physica vel aliud potest in suo obto nisi utilitas et deducere in finem et quod aliud dari per accens se habet, et quasi de materiali: at vero electio in esse morali respicit in sua obto et ea utilitas unde sumitur: quae haec nullam moralem refundit in tale electionem. Et propter utilitatem etiam respicit bonitatem aut malitiam: sunt quaelibet res amoris ipse quae est physica illum similiter aliud respicit in obto nisi bonitas similiter sive delectabilis, sive honesta. at vero quae est moralis illum respicit bonitatem debitam honesta. Ad ipsam distinguo similiter maiorem: obtum primarium electionis quae est physica illum ipse e utilitas in orde ad finem intendit, aliter nego maiorem. Solutio patet ex dictis.

C. quae utrum intentio bona possit stare cum electione mala?

476 Difficultas e utrum intentio vel sui finis bona, si deinde electio sit mala ex eo quod voluntas eligat medium peccaminosum ad illum finem consequendum, haec mala electio inficiat, et reddat malam illam intentionem: ut si habet quis intentionem elargiendi eleemosynam pauperi ex motivo et fine misericordiae quae intentio bona e vel talis finis: deinde ad consequendum eum finem eligit tamen medium furandi ad talem eleemosynam elargiendam: quaeritur utrum haec mala electio reddat malam illam intentionem, et possit illa intentio adhuc durare, et perseverare bona cum ista mala electione.

477 Ante resolutionem supponendum e quae est de intentione quae facta in priori ad electionem abstrahat a medio bono vel malo ut in eo posito voluit elargiendi eleemosynam quae talis intentio in illo priori abstrahat ab illo vel ab hoc medio, scilicet a propria vel aliena pecunia. quia si intentio in illo priori cohaeret et respicit medium malum ut necessarium ad consequendum finem, sine dubio talis intentio mala erit, et ipse volens

efficiter id, q cognoscitr connexum esse cum malo, et coeter volens efficaciter ipsum malum.

478 1a sa docet itioem bonam nunquam reddi malam ab electione mala, quia ab initio licet esse malum sit coniuncta fuit cum unico medio malo, licet ab initio esse bonum re abstractionis et ita bonam semper perseverare etiam superveniente mala electione. Ita PP. Vazquez, Gaspar Hurt. et Gran. tract. 6 disp. 6. 2a sa docet itioem bonam non posse coniungi cum electione mala, quia si supponatur bona et subveniat electio mala eo ipso reddi malam. Ita Montes. et PP. Arias Hurt. et Becan tract. 1o cap. 6. 3a sa docet itioem bonam posse coniungi cum electione mala, et aliquando ab electione mala vitiari. Ita Lorca, Medina, et P. Tanner disp. 2 sect. 5

479 Sit vera Theolo: itio bona pot coniungi et perseverare bona cum electione mala. Probr 1o: quia in eo quo finis intentus quaeritur possit assequi per aliquod medium licitum, et deinde voluntas negligat illud medium licitum et eligat aliud illicitum pro ad hunc itio perseverare bona: ergo itio bona pot coniungi cum electione mala. Probr ans: quia ea itio finis honesti pot perseverare cum eodem fine ut assequibili per medium licitum: ergo perseverat bona. Ans probatur: quia voluntas eligat medium illicitum non tollit quod finis sit assequibilis per medium licitum. Coa etiam probatur: quia in priori ad electionem erat bona ea itio, quia intendebat finem honestum assequibilem per medium licitum: ergo si hoc ipsum habet in posteriori erit bona.

480 Probr 2o: quia licet hic et nunc electio mala detur, certum itio non est illius causa, neque in illum inclinat: ergo non vitiatur ab electione. Coa patet, quia electio non aliunde quam vitiat itioem, nisi quatenus itio est causa electionis et contra illius trahit. Probr ans; quia itio non movet neque inclinat voluntatem in hunc aut illud medium in particulari: supponimus enim itioem abstrahere ab hoc vel illo medio: ergo itio non movet neque inclinat in medium illicitum.

481 Infertur ex dictis, quod si medium illicitum sit unicum in ordine ad finem et in priori ab eo abstrahit itio, talis itio in illo priori erit bona, certum si adveniente electione talis medii perseveret, redderetur mala. Probr: quia in posteriori quo posita electione medii illiciti ea itio perseverans est causa malae electionis: ergo redditur mala. Coa patet: quia causa voluntaria malae mala est. Probr ans: quia itio efficax finis est causa electionis medii

narij ad tale finē ɔsequdū; sed illd mediū illicitū ē mediū narij ad finē ɔsequēdū, cū sit unicū mediū in ordine ad talē finē: ergo ea intētio ē causa talis medij, seu electionis talis medij.

482 Dices: quia sepe potest intētio esse bona, et electio sit mala quando intētio abstrahit a medio illicito sed quando electio medij illiciti narij ad finē ɔsequēdū nō potest intētio abstrahere a tali medio illicito: namque eius qui intendit finē et applicat mediū cognoscens illd esse narij ad talē finem ɔsequendū abstrahere nō potest: ergo talis intētio nō potest perseverare bona. Et sicut a n. 381 diximus actū bonū posse transire in malū ex eo quod qui incipit bonū opus sine notitia prohibitionis accedente ea notitia, si actus perseveret redditur malus, ita illa intētio in priori quando nō dabatur cognitio medij unici illiciti mala nō erat, in posteriori ea cognitione accedente, si perseveret redditur mala.

483 Vrges contra: intētio efficax finis semper ē in quocunque modo operandi ē causa electionis; sed intētio bona nō potest esse causa malæ electionis: ergo intētio bona nō potest ɔiungi cū mala electione. Probatur maior: quia in genere causæ finalis semper electio dicitur effectus intētionis: ergo intētio semper ē causa electionis. Et confirmari solet ex illo Matt. 7. nō potest arbor bona malos fructus facere: ideo nō potest intētio bona in malos effectus erumpere: ergo nō potest intētio bona ɔiungi cum mala electione.

484 Negatur consequentia maioris: intētio efficax finis semper ē in quocunque modo operandi ē causa electionis huius, aut illius medij determinati nego maiorem: alicuius medij saltem indeterminate, concedo maiorem. Ad probationem sufficit distinguendum ē ante. Non ē necesse quod intētio determinet (quod ē magis causandi intētionis) ad hoc determinatū mediū potius quam aliud, et consequenter nō ē necesse quod sit causa electionis huius, aut illius medij determinati. Sed sufficit quod sit causa electionis alicuius medij in determinatē, id ē, quod determinet voluntatē ad quærendū et eligendū aliquod mediū conducens ad finē. ac proinde quando unicū ē mediū, et hoc illicitū nō potest stare intētio bona cū electione talis medij, quia determinat ad illd mediū malū. Contra quando dantur plura media, ad nullum in particulari determinat: quod autem voluntas ponat illicitū provenit a determinatione ipsius voluntatis exercitatis circa electionem et consequenter solum talis electio evadit mala.

485 Ad confirmationem potest in sensu maiori, quod per arborem bonam intelligatur

intentio. Et hoc catholicus verus fide edocens, ut plures scriptores volunt, a quo non re fructus mali, tale, ista doctrina scire. Videtur vero 2º non posse ab itione bona scire mala eleemosyna, ipse, et intendendo possimus et detrahe malum eleemosynae, cum quo stat a post mala eleemosyna scire a volte per eleemosynis dictum ab itione, et ab itione non detrahe intento mox explato.

Q. Utrum bonitas finis minuat malitiam actus peccatoris?

486 Quaerimus utrum supposito quod finis bonus non tollat malitiam mali eleemosynis, saltem illam minuat? Seu utrum maior malitia habeat furtum factum ob erogandam eleemosynam, quam ipse ad divitias augendas? Et minus mala sit officio sacro die festo ob studendum quam ob ludendum.

487 Prima sententia docet bonitatem finis potius augere malitiam operis, atque adeo maiorem malitiam habere opus malum factum ob finem bonum quam ob finem indifferentem, aut malum. Ita Rodr. aliqui apud Pitigianum disp. 4. sect. 6. 2ª sententia docet bonitatem finis neque minuere neque augere malitiam operis. Ita Lorca disp. 47 memb. 3. 3ª sententia docet bonitatem finis minuere malitiam operis. Ita PP. Vazquez, Granad., Ovied., et Arriaga cum Ex. nostro P. hic disp. 6. sect. 5ª.

488 Sit contra dico: actus mali electus ob finem bonum minorem malitiam habet ceteris paribus, quam si finem bonum non haberet. Probatur 1º quia voluntas amplectens obiectum malum ob finem bonum minus affective se habet quam malum, atque si illud amplecteretur sine fine bono: ergo talis voluntas minus mala est ceteris paribus, quam si eum finem bonum non haberet. Consequentia patet quia quo minuitur affectus in malum, minuitur et remittitur malitia operis. Probatur antecedens quia magis affective se habet quam malum qui amat purum malum, quam qui amat malum cum bono, seu per ut commixtum cum bono: sed voluntas amplectens obiectum malum sine fine bono amat purum malum, et amplectens malum ob finem bonum amat malum simul cum bono, et per ut commixtum cum bono: actus

eiu electionis attingit, et hic ex obto et medio et fine, ut notavimus n. 471: ergo minus affective se habet ga malum.

469 Probatur 2° ex D. Aug. lib. contra mendacium cap. 8. ubi ait: peior est qui saeviendo, quam qui miserendo fibratur, et qui libidine peccat, quam qui ut patentibus succurrant. Et ipse: quia minus malitia habet voluntas quae cum limitatione fertur ga malum quam voluntas quae sine ulla limitatione ga illud fertur; sed voluntas amplectens malum propter bonum finem fertur ga malum cum limitatione, quatenus tale malum habet utilitas in ordine ad bonum, et taliter ut si non esset ob bonum finem assequendum hic et nunc illud non amplecteretur; ergo minus malitia habet.

470 Dices contra 1°: D. Aug. tom 1° Homil. 7. ita ait: qui furatur ut det eleemosynam, et dat, non minuit peccatum sed addit peccatum peccato: ergo furari ob bonum finem erogandi eleemosynam magis malum peccatum est. Resp. cons: quia dictus Sanctus Pater ait quod addit peccatum peccato, si qui furatur ut det eleemosynam, sed quando post furtum de facto dat eleemosynam: quia per eiusmodi elargitionem eleemosynae se impotentem reddit ad restituendum: et ita se impotentem reddere est novum peccatum super peccatum furti.

471 Dices 2°: qui omittit sacrum die festo ob studium duplex malitia contrahit, quam duplex malitia non contraheret, qui ob finem indifferentem omitteret: ergo finis bonus potius auget malitia oppositum. Probatur ans. quia qui omittit sacrum ob studium non solum peccat contra religionem sed etiam contra virtutem studiositatis: ergo contrahit duplex malitiam. Unde quoad ad hoc pars constat. Probatur quoad ad hoc: quia virtus studiositatis prohibet immoderatum excessum studendi, sicut quaelibet virtus prohibet excessum in suo exercitio; sed omittens sacrum propter studium haberet immoderatum excessum studendi: ergo peccaret contra studiositatem.

472 Nego ans: ad probationem nego ans: ad probationem distinguo maiorem: virtus studiositatis prohibet immoderatum excessum, qui sit immoderatum circa studium, concedo ans: qui sit immoderatum circa alterius virtutis, nego ans. Illa immoderatio studendi, quia studet immoderate

id ē qᵃ ipsi studiū ē nocibus saluti, aut qᵃ ē cōtrā vanam curiositᵉ sciendi etc. Et hec sola immoderatio cōtrahit a virtute studiositᵉ. Est gᵒ illa immoderatio cōtra virtuᵉ religionis, ē adeo peccatū sᵒ ē cōtra religionē.

493 Instas: taliᵉ actiᵒ sacri cōtra studiū debet desumere speciē moralē nō sᵒ ab obiectᵒ tractivo, scilt a virtᵉ religionis, sed etiā ab obiectᵒ motivo, scilt a virtᵉ studiositᵉ: gᵒ sicut ab obiectᵒ tractivo desumit maliā cōtra Religionē, ita ab obiectᵒ motivo debet desumere maliā cōtra studiositē. Nᵒ antē: qᵃ solū tūc bonū debet desumere speciē moralē ab obiectᵒ tam tractivo q motivo: qᵃ ut tūc sit moraliter bonū necessariū ē q tam obiectū tractivū q motivū sit bonū, vel saltē nō sit malum; at vero ut tūc sit moraliter malū, sufficit q aliquᵒ obiectū sive tractivū sive motivū sit malū, et aliud bonū sit, atque adeo ab eo obiectᵒ q malū fuerit desumet maliā speciē: unde ea actiᵒ sacri maliā desumit a solo obiectᵒ tractivo cōtra religionē; nō ab obiectᵒ motivo studiositᵉ, a quo potiᵒ minuitur malia.

494 Dicesᵒ: si a bono fine minueretur malitia actionis, esset ita minui illa malia, ut tūc desineret esse malus etiā stante obiectᵒ malo; sed hoc absurdū ē: gᵒ. Nᵒ maiē: qᵃ licet multiplex, imo etiā infiniti fines boni ponantur, dummodo maneat obiectū malū nō exhauritur omnis malia actionis malē: cuiᵉ ratio ē qᵃ per bonū finem sᵒ minuitur malia qᵃ ad ipsā, nō vero q ad essentiale malē; eū gᵒ nō minuatur malia qᵃ ad essentiale sui, semper manet essentia et species malē.

495 Dices tandē contra Jdlas videri esse cōtra doctriā Sanctissimi nostri Parentis Ignatii in illa vere aurea Epistola de obedientia ubi ex Daniele Abbate collatione 4 cap 20 ita habet: idem inobedientiæ genus est, vel propter operis instantiā, vel propter otii desiderium Senioris violare mandatum: tamque dispendiosum ē pro somno, quā pro vigilia Monasterii statuta vellere: tantum denique est Abbatis transire præceptū, ut legas, quantū si contemnas ut dormias etc.: gᵒ ex bono fine nō minuitur malia actionis.

496 Resᵒ, ibi sᵒ loqui de inobedientiæ pecco (3)

et spec inobedie: vult s. ssimus Parens tanq certus stuere tam esse inobedie spec. Otra superioris sceptis facere spt bony q spt indisferente fine: nes ibi agit de spoe, aut remisse eidē peccs de ess. ipsa pecci, quē nullomodo tollitur y bony fine: q verissimè est. Hucusque dicta of humanorū tuis malia ed bonitate suffciant, quē omnia in summam dei bnte cedere volumus in eius que gloriam ac sanctissimę Deiparę laudē.

Dravmate in pervigilio santorum Apostolorum Petri et Pauli die 28. Junij, anno

1696

Index

Voluntarij explicat, et divisio — f. 1.
Actus humanus, et moralis — 8.
An extra moralitas detur in actualis? — 7.
An moralitas sit intra actum moralem? — 8
An possit actus esse liber? — 9.
An ex natura sua elevari ad agendum libere? — 11.
In quo bonitas moralis consistat? — 12.
An adaequate moralitas dividatur in bonum, et malum? — 16
An detur actus indifferens? — 17.
An possit actus singularis indifferens? — 21.
An sufficiat ad bonitatem moralem libertas actus conformis cum natura rationali? — 22.
An possit quaelibet actio moralis mensurari? — 26
In quo consistat bonitas, et malitia obiecti? — 31.
An detur impij obiectiones? — 36
An actus imperatus habeat libertatem ab imperante, et e converso? — 38
An imperatus habeat bonitatem distinctam ab imperante? — 39.
An actus malus possit imperare bonum? — 40
An bonitas primario sit in externo, an interno actu? — 42.
An actus externus addat bonitatem, vel malitiam interno? — 45.
An idem actus possit esse simul bonus et malus? — 53.
An bonitas, et malitia ex obiecto desumatur? — 57.
Quomodo consistat bonitas obiecti ad bonitatem actus — 61.
An actus bonus debeat referri in Deum? — 62.
An ad bonitatem debeat amari bonitas propter se? — 64
An idem actus possit desiderare bonitatem [illegible] — 66
Quando ad actum re[illegible] [illegible]? — 68.

An circumstā mutantes spēm trahat spēm? — — 70

Quod spēi circumstā nō elevā, evidenti? — — 71.

An in se bona possit trahere ex elevo mala? — — 72

An bonus finis minuat malū actus peccati? — — 74.